

ΝΙΑΟΥΣΤΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ
ΝΑΟΥΣΗΣ

«ΤΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ» άλλοτε και τώρα

• • •

Εις μνημόσυνο Σεχ Λεαή, του Δερβίση της Νιάουστα

• • •

Παροιμίες που λέγουντι στη Νιάουστα

• • •

Πρωτοπόρες Ελληνίδες
στη Μουσική

• • •

Το μπαρόκ και η ποίηση
στη Γαλλία το 17ο αιώνα

• • •

«FOLMOOT Η.Π.Α.»

• • •

Μικρά διηγήματα

• • •

Βιολογική καταπολέμηση των φυτικών ασθενειών
Το μέλλον της σπροτροφίας στην Ελλάδα
Δαμασκηνιά - Νέες ποικιλίες μηλιάς - Λιπάσματα -
οργανικά ανόργανα - Ταξινόμηση, χαρτογράφηση
εδαφών

Φωτ. «Πλατεία Καμένα»

Φυλάξτε τὰ τεύχη τῆς «Νιάουστας»

Παλαιὰ τεύχη μπορείτε νὰ προμηθευθεῖτε ἀπὸ τὰ γραφεῖα τοῦ Συλλόγου

Ἡ «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» στηρίζεται στὴν ἀγάπη καὶ τὸ ἐνδιαφέρον
τῶν συνδρομητῶν τῆς

Παρακαλοῦμε νὰ μεριμνήσετε γιὰ τὴν ἀνανέωση τῆς συνδρομῆς

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

1) ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΝΑΟΥΣΗΣ

2) ΜΝΗΜΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΤΣΑΜΗ ΚΑΡΑΤΑΣΙΟΥ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΛΕΙΨΟΥΝ
ΑΠΟ ΚΑΝΕΝΑ ΝΑΟΥΣΑΙ-ΚΟ ΣΠΙΤΙ

ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΤΑ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙΤΕ ΑΠΟ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

Βασ. Φιλίππου 21. Ώρες λειτουργίας απογεύματα Δευτέρα, Τρίτη, Τετάρτη, Πέμπτη.

“ΝΙΑΟΥΣΤΑ”

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1991
Έτος ΙΕ' Τόμος Ζ' Τεύχος 57

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

Οδυσσεύς Ντινόπουλος, Ελένη Μήτσιαλα Ζεγκίνη
Λευκή Σαμαρά

ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ:

Βασ. Φιλίππου 21 - 592 00 ΝΑΟΥΣΑ

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ:

Γιάννης Καρατσιώλης - Γεωπόνος 60-331

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ

«Πλατεία Καμένα» Νάουσα πριν το 1940

Φωτογραφικό αρχείο Τάκη Μπάιταη

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ:

Τυπογραφείο Αντώνη Μαυρογέννη

Αντωνίου Καμάρα 3 Τηλ. 260-140

FAX 261747 Θεσσαλονίκη.

Περιεχόμενα

Ιστορικά - Λαογραφικά Εθνικά - Έρευνες

ΧΙΟΝΙΔΗΣ Χ. ΓΕΩΡ. Το «ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ» — άλλοτε και τώρα. Μερικές επισημάνσεις	σελ. 160
ΔΟΥΔΟΣ Α. ΓΕΩ. Εις μνημόσυνο Σεχ Λεαή, του Δερ- βίση της Νιάουσας	167
ΤΖΙΟΥΡΤΖΙΑΣ ΔΗΜ. Νέα από την Αυστραλία	171
ΟΜΑΔΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ του 2ου Γυμνασίου Νά- ουσας - Αράπιτσα	172
ΣΠΑΡΤΗΣ ΝΙΚ. Παροιμίες που λέγουντι στη Νιά- ουσα: Φύση, κίρός	176

Επιστημονικά - Λογοτεχνικά Παιδαγωγικά

ΣΑΜΑΡΑ ΛΕΥΚΗ πρωτοπόρες Ελληνίδες στη Μου- σική	182
ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ Θ. ΣΑΒΒΑΣ: Μικρά διηγήματα	183
ΚΑΡΔΑΚΟΥ ΜΑΡΙΝΑ ΚΑΝΕΛΙΔΟΥ - Το μπαρόκ και η ποίηση στη Γαλλία του 17ου αιώνα	184
ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ ΘΩΜΑΣ: Ποιητές της Αρχαίας Μα- κεδονίας	186

Γεωργικά - Δεντροκομικά Αμπελουργικά - Δραστηριότητες

ΣΓΟΥΡΟΥ ΕΙΡΗΝΗ - ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ: Η βιολογική κα- ταπολέμηση των φυτικών ασθενειών	189
ΔΟΥΛΙΑΣ ΚΩΣΤΑΣ: Η σηροτροφία στην Ελλάδα νέ- ες προοπτικές για την ανάπτυξη της	193
ΓΚΟΥΝΤΑΡΑΣ ΑΡΓ. Δασοσκηνιά	195
ΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΣ ΟΔΥΣ.: Νέες αξιόλογες ποικιλίες μηλιάς	196
ΣΙΜΩΝΗΣ ΑΣΤΕΡ.: Λιπάσματα - Οργανικά ανόργανα	198
ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ Α., ΠΑΡΟΥΣΗΣ Η., ΠΑΠΑΔΟΠΟΥ- ΛΟΥ Φ.: Ταξινόμηση - χαρτογράφηση και αξιο- λόγηση εδαφών	199
ΚΑΡΑΤΣΙΩΛΗΣ ΙΩΑΝ.: Βιβλιοπαρουσίαση βιβλίου. Δημ. Μαρτού: «Βεργίνα περίπτωση ελγινισμού»	201
ΒΑΛΣΑΜΙΔΗΣ ΕΜ. «FOLKMOOT» Η.Π.Α. Οι εντυ- πώσεις μου από ένα αμερικανικό φολκlorικό φεστιβάλ	202

Η ΝΙΑΟΥΣΤΑ

εύχεται στους συνεργάτες
και τους αναγνώστες
ΚΑΛΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ
ΚΑΙ ΧΑΡΟΥΜΕΝΟ 1992

Αγαπητέ φίλε,

— Οι Σκοπιανοί γίνονται μέρα με τη μέρα πιο προ-
κλητικοί. Ας μάθουμε λοιπόν, πώς γεννήθηκε το «Σκοπιανό
Ζήτημα» που κακώς ονομάζεται σήμερα «Μακεδονικό»
και πώς ο ηγέτης της Γιουγκοσλαβίας Ιωσήφ Μπρός ή Τι-
το στο δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, για να ικανοποιήσει τα
μεγαλοϊδεατικά σκεπτατικά σχέδια «βάφτισε» το νότιο τμή-
μα της Γιουγκοσλαβίας «Ομόσπονδη Λαϊκή Δημοκρατία της
Μακεδονίας».

Για το αναφερόμενο θέμα, μας μιλάει ένας ειδικός,
το πιο αρμόδιο πρόσωπο. Ας ακούσουμε την υπεύθυνη φω-
νή. Έτσι μαθαίνουμε, πώς οι Σκοπιανοί πλαστογράφησαν
και πλαστογραφούν την ιστορία του τόπου που ζούμε.

✱ ● ✱

— Στη χρονική περίοδο που κτιζόταν η Νάουσα από
τον στρατηγό Γαζή Εβρενός, δύο σπουδαίοι άνδρες, συνέ-
πρε να ζουν στην πόλη. Ο πρώτος, δικός μας, ο πρώην
ηγούμενος της Ιεράς Μονής Δοχειαρίου του Αγίου Όρους,
Όσιος Θεοφάνης και πολιούχος της πόλης, και ο δεύτερος
ο Σεχ Λεαή, οθωμανός, δερβίσης του τάγματος των Με-
βλεβήδων και παιδαγωγός των παιδιών του στρατηγού Γα-
ζή Εβρενός. Ο Σεχ Λεαή, ανέπτυξε στενές φιλικές σχέ-
σεις με τον Όσιο Θεοφάνη. Και οι δύο ευεργέτησαν την
πόλη και χάρη στη φιλία που είχαν μεταξύ τους, βοήθη-
σαν αποφασιστικά στην ανάπτυξη της πόλης.

Τι ήταν και τί πρόσφερε στην πόλη ο Σεχ Λεαή, μας
το λέει ειδικός συνεργάτης του περιοδικού. Ας ενημερω-
θούμε σχετικά.

✱ ● ✱

— Οι εχθροί και οι ασθένειες στα οπωροφόρα είναι
ένας μεγάλος πονοκέφαλος για τους παραγωγούς. Η χημι-
κή καταπολέμηση δεν έφερε τα προσδοκώμενα αποτελέ-
σματα. Ο άνθρωπος διέπραξε πολλά λάθη. Με τους αλό-
γιστους ψεκασμούς ανέτρεψε την ισορροπία στη φύση. Ε-
ξαφάνισε τα ωφέλιμα έντομα και ακάρεα, τους ωφέλιμους
μύκητες και βακτήρια. Συνεργάτιδα του περιοδικού, μας
πληροφορεί τον ρόλο που καλείται να παίξει η βιολογική
καταπολέμηση στον τομέα της φυτοπροστασίας. Όπου η
βιολογική καταπολέμηση προσφέρει θετικό έργο ας την α-
φήσουμε να κάνει την δουλειά της. Ας το έχουν υπόψη
οι δεντροκαλλιεργητές. Αυτοί άλλωστε θα είναι και οι πρώ-
τοι που θα ωφεληθούν.

✱ ● ✱

— Η σηροτροφία και η επεξεργασία του μεταξιού
στη χώρα μας και ιδιαίτερα στην πόλη, γνώρισαν ημέρες
δόξης. Σήμερα περιορίζεται κυρίως στην περιοχή του Σου-
φλίου του Νομού Έβρου. Ανακύπτει ένα ερώτημα: Συμ-
φέρει να σχοληθεί κανείς με τη σηροτροφία; Υπάρχουν
νέες προοπτικές για την ανάπτυξη; Η Δημοτική Επιχείρη-
ση Σηροτροφίας μετάξης Σουφλίου (Δ.Ε.ΣΗ.ΜΕ.Σ.) κά-
νει τις πρώτες προσπάθειες και αισιοδοξεί. Σήμερα η ση-
ροτροφία αξιοποιεί τα δεδομένα της επιστήμης. Πολλές εκ-
τροφές σε μία χρονιά. Ποικιλίες μωριαές πολύ παραγωγι-
κές. Ομαδική εκτροφή για τις δύο ή τρεις ηλικίες της προ-
νύμφης του μεταξοσκώληκα σε ειδικό εκτροφείο κλπ. Ας
ακούσουμε τί λέει για το θέμα αυτό ο ειδικός γεωπόνος.

Η ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ετήσια συνδρομή Ιδιωτών	1.500
Δημοί - Κοινοότητες - Συνομοί	3.000
Εξωτερικού δολλάρια	30

Το «ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ» άλλοτε και τώρα

ΜΕΡΙΚΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

Το κείμενο, το οποίο ακολουθεί, είναι η ομιλία του συνεργάτη μας στο Διεθνές Συμπόσιο «Η Μακεδονία στο πέρασμα των αιώνων», που διοργάνωσε ο Δήμος τς Βέροιας (6—8 Σεπτεμβρίου 1991). Θα συμπεριληφθεί στα πρακτικά του Συνεδρίου, τα οποία προβλέπεται ότι θα εκδοθούν στην ελληνική γλώσσα, όπως και σε ξένες. Η «ΝΙΛΑΟΥΣΤΑ» το προ- δημοσιεύει, μετὰ άδεια του κ. Χιονίδη, γιατί παρουσιάζει πολύ ενδιαφέρον και είναι δυστυχώς, επίκαιρο, μετὰ τα όσα συμβαίνουν στα Βαλκάνια...

Η «ΝΙΛΑΟΥΣΤΑ»

1. Γίνεται κοινά παραδεκτό, ότι η αλήθεια είναι έννοια συμφυής με την Ιστορία. Όπου, λοιπόν, η αλήθεια βιάζεται, έχουμε να κάνουμε (συγχρόνως και ταυτοχρόνως) με την άρνηση και της ίδιας της Ιστορίας. Συγκεκριμένα δε, γύρω από τη φυλετική καταγωγή και τη διαίρεση των λαών, υπάρχει πλούσια βιβλιογραφία και έχουν διατυπωθεί πολλές (διαφορετικές ή και αντίθετες) γνώμες και απόψεις. Τούτο συμβαίνει, γιατί λείπουν οι απαραίτητες φιλολογικές πηγές ή επειδή αλληλοαναιρούνται οι διασπασόμενες πληροφορίες.

Αυτή την εγγενή δυσχέρεια της επιστήμης επιτείνουν και εξωγενείς παράγοντες και πολυποίκιλες σκοπιμότητες, οι οποίες τείνουν να αποτελέσουν το εφελτήριο για να «συλληφθούν» και να υποστηριχθούν αδόκιμες θεωρίες και για «δήθεν» «περισύσες» και «καθαρές» φυλές, όπως, π.χ., για την αποκληθείσα «Αρία» (που αποτέλεσε, άλλοτε, το θεωρητικό υπόβαθρο ή, σιωπότερα, την πρόφαση του ρατσισμού του γερμανικού εθνικοσοσιαλισμού, του Χίτλερ). Τούτη ονομάστηκε και «Ινδοευρωπαϊκή» (φυλή ή ομάδα

ή οικογένεια φύλων - φυλών), είναι δε κατασκευαστικά γλωσσολόγων του 19ου αιώνα.

Διαρωτάται, λοιπόν, ο παρατηρητής, προς τί όλες αυτές οι ατέρμονες συζητήσεις, οι αιματηροί αγώνες και οι άμετροι σοβινισμοί, όταν, μάλιστα, στην εποχή μας κυρίως, παρατηρείται και η αντίθετη τάση για διακρατική - υπερκρατική και υπερεθνική - διεθνιστική οργάνωση και συγκόρευση, με την αυτονομία και ταυτοχρόνη διατήρηση των ιδιαίτεροτήτων του καθενός λαού στον πολιτιστικό τομέα και στις παραδόσεις;

Άραγε, έχουμε «το τέλος της Ιστορίας», όπως υποστήριξε ο διγενής (Αμερικανοαίχωνας) Φράνκ Φουκουγιόρια, το «λυκόφως» ή την πρόσκειξη των ιδεών - ιδεολογιών και των κοσμοθεωριών, των κοινωνικών - οικονομικών - πολιτικών συστημάτων, όπως δείχνουν τα γεγονότα στις χώρες του λεγόμενου (μέχρι το πρόσφατο παρελθόν) «υπαρκτού σοσιαλισμού» (που τείνει να αποδειχθεί, τελικά, ανύπαρκτος, στην πράξη) ή τη συνύπαρξη διεθνιστικών και εθνικιστικών τάσεων, χωρίς να παροράται το γεγονός ότι υπάρχουν ενδείξεις και για μια (καθυστερημένη) «εγκαθάριση λογαριασμών» μεταξύ της (ενισχυθείσας, με την αναβίωσή της, στη Ρωσία κυρίως και στη Βουλγαρία λιγότερο, Ορθοδοξίας, ειδικά, ή, πιο γενικά) της Χριστιανικής και της Μεσαιωνικής θρησκείας, ενώ η τελευταία, μάλιστα, ετοιμάζεται (με τη διπλωματική υπερκινήτικότητα ιδίως της Τουρκίας) να εκτοξεύσει το «μουσουλμανικό τόξο» της, «για να πάρει πίσω» το (δογματικό) αίμα της, και την καθυστερημένη εκδίκασή της για τις (για μας ξεχασμένες) Σταυροφορίες των Ευρω-

παίων (Χριστιανών), παρόλο ότι προηγήθηκαν τούτων οι σφαγές και οι κατακτήσεις των Αράβων (των Σαρακηνών κ.ά.) και επακολούθησε η πολυαίμακτη συμπεριφορά της πολύχρονης Οθωμανικής Αυτοκρατορίας;

Για μιά φορά, ακόμα, διερωτά-

Το Γιώργου Χ. Χιονίδη

ται ο μελετητής, αν, τελικά, θα επαναληφθεί η «Ιστορία ως φάρσα», κατά τον Κάρολο Μαρξ, ή ως τραγωδία, γιατί δεν μπορεί οπωσδήποτε, να θεωρηθούν ως κωμωδία τα περίεργα (όσο και επικίνδυνα) τούτα, συγχρόνως δε και αλλοπρόσβαλα, φαινόμενα, τα οποία έρριξαν όλη την ανθρωπότητα στην τρικυμία και στον κυκεώνα της αστάθειας και της αβεβαιότητας, των συνόρων, των ιδεολογιών και των κοινωνικοπολιτικών αξιών...

2. Η εισαγωγή τούτη έχει ως σκοπό να προεισφέρει κατάλληλα το έδαφος, στο οποίο θα καταβληθεί προσπάθεια να αναζητηθεί και να σπαρεί η αλήθεια γύρω από το λεγόμενο «Μακεδονικό ζήτημα» (που είναι τεχνητό κατασκευάσμα και κατάντησε επικίνδυνος πολύποδας πολύμορφο καρκίνωμα), το οποίο ταλανίζει την αλήθεια και τη χώρα μας, για 1,5 αιώνα, με συνεχώς αναλλασσόμενους εφευρέτες και μεταπράττες του.

Είναι γνωστό ότι επίσημοι, αλλά και άσημοι Γιουγκοσλάβοι, οι οποίοι κατοικούν στην περιοχή των Σκοπίων (ή κατάγονται απ' εκεί, αλλά είναι εγκατεστημένοι στην Αυστραλία, στον Καναδά, στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, στη λοιπή Ευρώπη κ.ά.), υποστηρίζουν, εδώ και, περίπου 45 χρόνια, κυρίως δε τελευταία, ότι-δήθεν-υπήρξε ενιαίο (και υφίσταται και τώρα, αλλά κατεσπαρμένο, λόγω της από

πάνω επιδότησις διαιρέσεώς του), ιδιαίτερο έθνος - λαός «Μακεδόνων», που παρουσίασε, στο παρελθόν, αυθυπαρξία, κυρίως στα χρόνια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, ως κατάλοιπο της θύθεν-επικρατήσεως των σλαβικών φύλων σε βάρος του ονομαζόμενου «μακεδονικού λαού», ο οποίος - κατά τους ισχυρισμούς τους - δεν ήταν ελληνικής καταγωγής, αλλά δόθθεν-αυτόχθονης και προελληνικής προελεύσεως. Και ότι τούτο άρχισε να λαμβάνει σάρκα και οστά (ή και επισυνέθη) μετά τις επιδρομές των Σλάβων, στα Βυζαντινά Χρόνια.

Σύμφωνα, λοιπόν, με τη θεωρία τούτη οι κάτοικοι της σημερινής «Μακεδονίας του Αιγαίου» (της Ελλάδος), όπως και της περιοχής της «Μακεδονίας του Βαρδάρη» (των Σκοπίων) και τμήματος της σημερινής Βουλγαρίας (της λεγόμενης «Μακεδονίας του Πιρίν»), αποτελούσαν ένα (ενιαίο και ξεχωριστό) έθνος, «Μακεδόνων», ή, κατ' άλλη, τεχνηθετική, έμπνευση, των «Σλαβομακεδόνων», ζητείται δε η δημιουργία ενός, ενιαίου, «Μακεδονικού έθνους - κράτους, με τη συνένωση των τριών τούτων τμημάτων ή «Μακεδονιών».

Αυτή η θεωρία, του-δόθθεν-«μακεδονικού λαού - έθνους», πρωτοκατασκευάσθηκε ή υλοποιήθηκε - συστηματοποιήθηκε κατ' αρχή στα Σόφια, τον 19ο αιώνα, και απέδλεπε στην ικανοποίηση της «Μεγάλης Ιδέας» των Βουλγάρων, με την ευκαιρία της, τότε, επικείμενης διανομής των ευρωπαϊκών κατακτήσεων των Τούρκων, εξαιτίας της διαφανόμενης και προαναγγελθείσας καταρρεύσεως της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, δηλαδή το «Μακεδονικό ζήτημα» εντασσόταν, τότε, στα πλαίσια του αποκληθέντος (ευρύτερου δε) «Ανατολικού ζήτηματος». Έτσι, οι Βούλγαροι, επεδίωκαν, συγχρόνως, να αποκτήσουν και έξοδο στο Αιγαίο, ακόμα δε και τη Θεσσαλονίκη (όπως αποδείχθηκε και

με όσα γεγονότα επισυνέθησαν στους επακολοθησάντες Βαλκανικούς πολέμους).

Για να στηρίξουν δε τούτη την απόπειρά τους αναφέρονταν στις κατακτήσεις του τσάρου (βασιλιά) τους Σαμουήλ (στα τέλη του 10ου αιώνα), ή, ακόμα, και του προγενέστερου τσάρου τους Σιμεών, αν και δεν κατέλαβαν τούτοι (ούτε, άλλωστε, και οιοσδήποτε, άλλος, τσάρος - κρόλης, βασιλιάς και αρχηγός των Σλάβων, υπό γενικά) τη μεγαλούπολη του Αγίου Δημητρίου. Επικαλούμενοι, λοιπόν, και την ακιστόρητη, αναπόδεικτη και ανεδαφική άποψη του Φαλλμεράτερ και άλλων (παραδοξολόγων, κρυφώνητων ή μισέλληρων) συγγραφέων, βοηθούμενοι δε και από τις γνωστές σκοπιμότητες και της ανομιολόγητες ή και τις φανερές συμπάθειες της ευρωπαϊκής διπλωματίας, προσεπάθησαν να κυριαρχήσουν στην περιοχή της ελληνικής Μακεδονίας, γεγονός το οποίο προκάλεσε τη σθεναρή αντίσταση του ελληνικού έθνους, με τον παύλοχρονο και πολυαίμακτο Μακεδονικόν Αγώνα, ο οποίος ήταν, βέβαια, πολυμέτωπος, αλλά απέδλεπε, κυρίως, στην αντιμετώπιση των αμισσταγών Βουλγάρων κομιτατζήδων.

Τότε, διακρίθηκαν (μεταξύ άλλων) και πολλοί δι' γλωσσας, οι οποίοι πολέμησαν ηρωικά για να μείνει ελληνική η Μακεδονία και έδωσαν, έτσι, ένα διδακτικό μάθημα στους επιδρομείς, αποδεικνύοντας ότι, για την αναζήτηση της εθνικής ταυτότητας ενός λαού, δεν υπάρχει ασφαλέστερο κριτήριο από την εθνική συνείδηση, όταν, μάλιστα, επισφραγίζεται και καθαγιάζεται τούτη με την προσφορά και τη θυσία, ακόμα δε και της ζωής ένοπλων αγωνιστών του.

Τέλος, μετά τα επακολοθησάντα πολεμικά κ.τ.λ. γεγονότα και το παγιωθέν (εδαφικό) «στάτους κός», παρατηρήθηκε κάποια ύφεση ή υποτονικότητα στην προσπάθεια υλο-

ποιήσεως των βουλγαρικών βλέψεων και των επεκτατικών σχεδίων τους, με μεταγέστερη επαναβίωση και επαναδραστηροποίησή τους, κυρίως κατά τη διάρκεια της γερμανικής Κατοχής και του εμφυλίου πολέμου.

3. Στα τέλη, όμως, του Δευτέρου Παγκοσμίου πολέμου, μετατοπίζε-ται, βαθμιαία, το ενδιαφέρον και το κέντρο της προπαγάνδας για τη σλαβοποίηση της ελληνικής Μακεδονίας, από τα Σόφια στα Σκόπια, στα πλαίσια της προσπάθειας του «Μεγαλοϊδεατισμού» (για να θυμηθούμε και τον νεολογισμό, που αποθησαύρισε ο Στέφανος Κουμανούδης στη μοναδική «Συναγωγή νέων λέξεων») και του νεοφώτιστου Γιουγκοσλαβικού Κομμουνιστικού κόμματος (και συγκεκριμένα του Τίτο) να δημιουργήσει ένα, κατ' επίφαση, εθνικό υπόβαθρο σ' ένα τμήμα της τεχνητά δημιουργηθείσας Ομοσπονδίας των έξι γειτονικών (γιουγκοσλαβικών) κρατιδίων. Ως εμπνευστής δε της θεωρίας για το-δόθθεν-«Μακεδονικό έθνος» θεωρείται ο Σέρβος πολιτικός Στογιάν Νοβάκοβιτς.

Έτσι, εμφανίστηκε η νέα, Σκοπιανή, εκδοχή για ένα ξεχωριστό και ενιαίο «Μακεδονικό έθνος», με έντονη την εθνικιστική τάση και φροντίδα των Γιουγκοσλάβων, όχι, μόνον, να υποκαταστήσουν τους Βουλγάρους, ως προς τη διεκδίκηση του χώρου της ελληνικής Μακεδονίας, αλλά και να συμπεριλάβουν στο (υπό κατασκευή) νέο κράτος τους και μέρος της Βουλγαρίας, ισχυριζόμενοι ότι-δόθθεν-υπάρχουν «μακεδονικές μειονότητες» σ' αυτές τις χώρες (δηλαδή στην Ελλάδα και στη Βουλγαρία), οι οποίες, μάλιστα, βρίσκονται σε διωγμό, όπως ισχυρίζονται και τώρα, ζητώντας για τούτο την «απελευθέρωσή» τους και, στην ουσία, επιδιώκοντας τον «απελληνισμό» της Μακεδονίας και της Μακεδονικής ιστορίας, όπως έγραφε σωστά η καθηγήτρια του Πανεπιστημίου

μίου Ιωαννίνων Μαρία Νυσταζοπούλου - Πελεκίδου.

4. Κι όμως, δεν υπάρχει ούτε κόκκος αλήθειας στους ισχυρισμούς των ψευδομακεδόνων των Σκοπίων, όπως συνέβαινε και με τις απαιτήσεις των Βουλγάρων.

Και να γιατί:

Α' Γνωρίζουμε ότι οι Μακεδόνες (δηλαδή οι φηλόσοφοι, οι «μακεδονοί», άνδρες, σύμφωνα με τον Όμηρο), ως ιδιαίτερο, ελληνικό (σύμφωνα με τη ρητή διαβεβαίωση του Ηρόδοτου), φύλο, εμφανίστηκαν στην ιστορία κατά τον 8^ο αιώνα πριν τη γέννηση του Χριστού και στη συνέχεια εγκαταστάθηκαν στη σημερινή Μακεδονία. Αντίθετα, την ίδια εποχή, οι πρόγονοι των Νοτιοσλάβων (δηλαδή και των σημερινών Βουλγάρων και Γιουγκοσλάβων) καλλιεργούσαν τη γη ή αχολούνταν και με την κτηνοτροφία, όχι, όμως, στα Βαλκάνια, αλλά χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά, και συγκεκριμένα (σύμφωνα με την κρατούσα άποψη) στα μέρη του Δνειπερου ποταμιού, των Καρπαθίων βουνών κ.ά. Οι Νοτιοσλάβοι πρωτοεμφανίστηκαν στις σημερινές χώρες τους (της Γιουγκοσλαβίας και της Βουλγαρίας) μετά τη γέννηση του Χριστού και για την ακρίβεια 14 αιώνες ύστερα, σε σχέση με τους Έλληνα-Μακεδόνες.

Δεν υπάρχουν λοιπόν (ούτε, άλλωστε, ήτο δυνατό να υφίστανται) ιστορικά (φιλολογικά), ούτε φυλετικά, πολιτιστικά κ.τ.λ. στοιχεία για την απόδειξη των ανιστόρητων δήθεν-σχέσεων μεταξύ των αρχαίων (Ελλήνων) Μακεδόνων και των Σλάβων (Βουλγάρων - Γιουγκοσλάβων) και, συνεπώς, οι σχετικοί ισχυρισμοί τους αποτελούν φληναφήματα.

Β' Η Μακεδονία αποτέλεσε ιδιαίτερο κράτος, μονάχα, στα αρχαία, στα προ του Χριστού, χρόνια. Τα όριά της δεν ήταν πάντοτε τα ίδια. Και να μien συμπεριλαμβανόνταν στα (διευρυθέντα ύστερα) σύνορά

της και οι σημερινές Γιουγκοσλαβικές περιοχές του Μοναστηρίου, του Περλεπέ, του Μοριχόδου κ.ά., αλλά ποτέ δεν ανήκουν στην επικράτεια της (δηλαδή της αρχαίας, ελληνικής, Μακεδονίας) τα Σκόπια και η περιοχή τους, ακόμα δε ούτε και στην αποκαλούμενη (από τον ομότιμο καθηγητή Απόστολο Ε. Βακαλόπουλο) «μειζονα Μακεδονία». Μετά την κατάλυση του κράτους των αρχαίων Μακεδόνων και την έναρξη της Ρωμαϊοκρατίας, αλλά και ύστερα, με τη μετεξέλιξη και τον μετασχηματισμό - εξελληνισμό της τελευταίας, στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία, η Μακεδονία έπαψε να αποτελεί τον εδαφικό χώρο ενός, εθνικού και ιδιαίτερου, κράτους-λαού-έθνους και κατέληξε να υπάρχει, πλέον, ως γεωγραφική υποδιαίρεσή του, μονάχα. Από τότε ο όρος «Μακεδονία» είχε γίνει απλώς γεωγραφική (και είχε πάψει να είναι εθνολογική) έννοια, όπως έγραψε και ο (καθηγητής της γλωσσολογίας στο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης) Νικόλαος Ανδριώτης. Εκείνη την εποχή (και συγκεκριμένα στον 5^ο ή 6^ο μ.Χ.) πρωτοεμφανίστηκαν (στον σημερινό χώρο της Βουλγαρίας και της Γιουγκοσλαβίας) οι πρώτοι (Νότιοι) Σλάβοι (οι «Συλαβγοί» των Βυζαντινών), οι οποίοι άρχισαν κατόπιν (ένα αιώνα ύστερα) τις επιδρομές και τη βαθμιαία εγκατάστασή τους (λόγω της μείωσης του ντόπιου πληθυσμού, για διάφορες αιτίες) και σε ελληνικά εδάφη, ως σλάβοι - εργάτες γής, πολεμιστές κ.τ.λ., όπου αφομοιώθηκαν από τον ντόπιο (ελληνικό) πληθυσμό, δεδαμένως και της πολιτισμικής ανωτερότητας των Ελλήνων, οι οποίοι, άλλωστε, διατήρησαν τον πλήρη έλεγχο στην άσκηση της εξουσίας, στην οικονομία κ.ά.

Πώς, λοιπόν, πλαστογραφούν την αλήθεια, παραχαράζουν την Ιστορία και νεκρανασταίνουν ένα ελληνογενές και ελληνοπρεπέστατο κράτος-λαό-έθνος, για να το «ελαδοποι-

ήσουν» (8-9 αιώνες μετά την εμφάνισή του), ως ιδιαίτερη, ενιαία, και αυθύπαρκτη εθνική - κρατική οντότητα;

Γ' Η λεγόμενη-δήθεν-«μακεδονική γλώσσα» δεν υπήρξε, ποτέ, κατά τους Μακεδονικούς, κατά τους Ρωμαϊκούς και κατά τους Βυζαντινούς Χρόνους ή και κατά την Τουρκοκρατία (και, μάλιστα, με τη μορφή που εμφανίζεται τώρα), συνελήφθηκε δε (και μετά βιασμό οποιοσδήποτε επιστημονικής αρχής και δεοντολογίας) στον δοκιμαστικόν σωλήνα της (εθνικιστικής και σοβινιστικής) σκοπιμότητας...

Πρώτοι οι Βούλγαροι είχαν μεταλλευθεί υπερβολικά και ασύστολα το δεδομένο, ότι υπήρχαν, και στην ελληνική Μακεδονία, μερικοί δίγλωσσοι, όπως συμβαίνει, άλλωστε, σ' όλα τα κράτη της υφ' ύλης, χωρίς το γεγονός τούτο να χρησιμοποιείται (κυριαρχικά και κρίσιμα) ως αρνητικό ή θετικό (και, μάλιστα, αποκλειστικό) στοιχείο για να θεμελιώσει απόψεις υπέρ ή εναντίον της εθνικής - κρατικής ή της φυλετικής υποστάσεως ενός λαού ή για να στηριχθούν αβάσιμες απόψεις για την ύπαρξη μειονοτήτων.

Η γλώσσα, γενικώς, δεν θεωρείται (ή, έστω, δεν πρέπει να λογίζεται και να εκλαμβάνεται) ασφαλές (και, μάλιστα, μοναδικό) κριτήριο για να βεβαιωθεί η (τέτοια ή αλλιώς) εθνική υπόσταση ενός κράτους ή λαού-έθνους. Εξάλλου, η δίτομη μονογραφία του Ιωάννη Καλλέρη, για τους αρχαίους Μακεδόνες και συγκεκριμένα για τη γλώσσα (κυρίως) και την ιστορία τους (Αθήνα 1954-1975), πείθει πλέον για την ελληνικότητά τους.

Άλλωστε, ο γυμνασιάρχης Κωνσταντίνος Τσιούλακας είχε δώσει (1907) πειστική απάντηση στο ερώτημα «για τη διγλωσσία των Μακεδόνων», μερικών περιοχών, ενώ ο παν)μιακός καθηγητής Νικόλαος Ανδριώτης απέδειξε ύστερα (1957 -

1966) ότι δεν δικαιούται, δεν νομιμοποιείται, «το ομόσπονδο Κράτος των Σκοπίων», να επικαλείται την τεχνητή «μακεδονική γλώσσα» του, για να υποστηρίξει τις αθεμελιώτες και αντιεπιστημονικές δοξασίες του, πολύ περισσότερο, αφού η επιστημονική ανάλυση τούτης (ή, ακριβέστερα, του κατασκευασμένου γλωσσικού ιδιώματος των Σκοπίων) απογύμνωσε τους γλωσσολάστες, διότι τα όποια (ιδιαίτερα) στοιχεία του συμπιληχίκτου τούτου συγγενεύουν περισσότερο (όταν, βέβαια, σκημαίνονται τούτο) με τη Βουλγαρική γλώσσα και όχι με τη Γιουγκοσλαβική, τόσο ως προς τη μορφολογία, όσο και ως προς το συντακτικό, διαπίστωση και γνώμη, την οποία αποδέχθηκαν ήδη αξιολόγοι (και αλλοδαποί) γλωσσολόγοι και πολλά ειδικά, πανεπιστημιακά, ιδρύματα και Ακαδημίες του Εξωτερικού κ.κ.α. και του Βελιγραδίου, με πολυσέλιδες εκδόσεις τους. Πέραν τούτου, στο γλωσσικό ιδίωμα των Σκοπίων, είναι εμφανής και η (αξιολογητή) επίδραση (με πλήθος δανείων) και της ελληνικής γλώσσας.

Και το γεγονός τούτο δεν είναι μοναδικό ή πρωτοφάνερο, δεδομένου ότι - όπως είναι γνωστό και παραδεκτό - όλες, σχεδόν, οι γλώσσες των Ευρωπαϊκών λαών χρησιμοποιούν χιλιάδες λέξεις, οι οποίες έχουν τη ρίζα τους στην ελληνική. Θα αναφερθώ εδώ σ' ένα, μονάχα, παράδειγμα, το οποίο είναι τόσο άγνωστο στους πολλούς, όσο και εντυπωσιακό: Ο συμπατριώτης μας αναπληρωτής καθηγητής της γλωσσολογίας του Πανεπιστημίου της Θεσσαλονίκης Αντώνης Μπουσιπούκης (πριν χρόνια, ως ερευνητής της Ακαδημίας της Αθήνας) διαπίστωσε, από τη μελέτη ενός λεξικού του 1975, της Ρουμανικής Ακαδημίας (του Βουκουρεστίου), ότι, από τις 55.500 λέξεις του, της Ρουμανικής γλώσσας, οι 10.450 (λέξεις) είναι ελληνικής αρχής, άσχετα αν οι 7.441 απ' αυτές εισέδυσαν σ' αυτήν

μέσω της γαλλικής γλώσσας.

Εξάλλου, η ανεύρεση τόσων μακεδονικών τάφων και άλλων μνημείων και επιγραφών στην (ελληνική) Μακεδονία, σε συνδυασμό με την παντελή έλλειψη επιγραφικού υλικού ή φιλολογικών κειμένων στη λαγόμενη «μακεδονική γλώσσα» (πριν την όψιμη εφεύρεσή της) και ιδιαίτερα η ύπαρξη των βασιλικών τάφων της Βεργίνας, κυρίως δε των επιτύμβιων, ανεπιγράφων, στηλών (του 4ου-3ου, π.Χ., αιώνα), οι οποίες ήλθαν στην επιφάνεια από τα έγκατα της (ελληνικής) μακεδονικής γης, ως αδιάφευτο δώρο της και ως διαπρόσως κήρυκας για την απόδειξη της ελληνικότητάς της, προσέθεσαν ή επιδεδαιώσαν δεκάδες ονόματα Μακεδόνων και Μακεδονιστών, τα οποία είναι, αναμφισβήτητα, ελληνικά (και ούτε ένα σλαβικό ή «σλαβομακεδονικό»), όπως ήταν φυσικό και αναμενόμενο. Ο χώρος τούτος, λοιπόν, είναι ελληνικός (και όχι «σλοβομακεδονικός» κ.τ.λ.), όπως τόνισε (πριν 95 χρόνια) ο αξέχαστος Μακεδόνας εκπαιδευτικός Μαργαρίτης Γ. Δήμιτσας, στο κλασικό πιά βιβλίο του «Η Μακεδονία εν λίθοις φθαργγομένοις και μνημείοις σωζομένοις» (1896), του οποίου και ο τίτλος, μονάχα, συμπυκνώνει (με δωρική λιτότητα, αλλά και πληρότητα) την πρόβουσα (ελληνική) απάντηση στους ανιστόρητους ισχυρισμούς των Σκοπίων.

Να σημειωθεί, ακόμα, ότι ούτε όλοι οι κάτοικοι του κράτους των Σκοπίων είναι μονόγλωσσοι, μηδέ έχουν την αυτή φυλετική καταγωγή και την ίδια θρησκεία, παρουσιάζουν δε μεταξύ τους και έντονη πολιτιστική, οικονομική, κοινωνική κ.τ.λ. ανομοιομορφία και πολλοί δεν μιλούν καν τη «μακεδονική», αλλά άλλη (ή και άλλη), γλώσσα, όπως σερβοκρατικά, αλβανικά, τουρκικά, τσιγγάνικα, βουλγάρικα, βλάχικα, ελληνικά, κ.τ.λ. Για τούτο και το προηγουμένο καθιστώνς τιμωρούς όσους δεν μιλούσαν τη «σλαβομακε-

δονική γλώσσα» των Σκοπίων, Συγκριμένα, από την τελευταία, επίσημη απογραφή, του Απριλίου του 1991, προκύπτει, ότι υπάρχουν, στη «Δημοκρατία» των Σκοπίων, μεγάλες (γλωσσικές, εθνικές, θρησκευτικές κ.τ.λ.) μειονότητες Αλβανοφώνων (Μουσουλμάνων), Αθγγάνων, Βλάχων, Βουλγάρων, Ελλήνων κ.κ.α. που αποτελούν μεγάλο τμήμα (γύρω στο 20-30%, περίπου) του πληθυσμού. Το αλβανικό στοιχείο δεν έλαβε μέρος στην απογραφή και γι' αυτό δεν είναι γνωστά τα πραγματικά ποσοστά των «Σλαβομακεδόνων» και των λοιπών, αλλοφύλων, ετεροδόξων κ.τ.λ.

Τέλος, η ύπαρξη γλωσσικών καταλοίπων, δηλαδή λέξεων «δανείων» ή τοπωνυμίων (των οποίων) η ετυμολογία μας οδηγεί στη λεγόμενη αρχική, «κοινή», σλαβική γλώσσα, δεν είναι δυνατόν (από μόνη της) να θεμελιώσει θεωρίες για (σλαβικές) εδαφικές κατακτήσεις (και πολύ περισσότερο σμιερινές διεκδικήσεις) και για την ύπαρξη, και τώρα, σχετικών μειονοτήτων, διότι (στην τελευταία περίπτωση) θα έπρεπε να δεχθούμε, αναλογικά, ότι υπάρχει θέμα σλαβικής μειονότητας και στη Γερμανία, αφού έχει γίνει παραδεκτό ότι ονόματα αξιολογών πόλεων της, όπως, π.χ., της (και πάλι) πρωτεύουσάς της, δηλαδή στο Βερολίνο, και της Λειψίας, είναι πολύ πιθανό να είναι σλαβικής προελεύσεως - ετυμολογίας, όπως είναι γεγονός ότι μιλούν (και) το σλαβικό ιδίωμα (ή ότι υπάρχουν και δίγλωσσοι κάτοικοι) και σε άλλα γεωγραφικά τμήματα της Γερμανίας, αλλά και σε άλλες (μη σλαβικές) χώρες της Ευρώπης, όπως και στην περιοχή του Γκράτς (της Αυστρίας), δεδομένου, μάλιστα, ότι είναι σλαβικής ετυμολογίας (και) το όνομα και αυτής τούτης της γνωστής (αυστριακής) πόλεως, όπως (στην ελληνική βιβλιογραφία) το γνωστοποίησε ο Φαίδωνας Μαλιγκούδης, καθηγητής της Ιστο-

ρίας των σλαβικών λαών στο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης.

Η πραγματική δε ειρωνεία (η οποία ανακρεί τελείως, μέχρι δε και διακωμωδεί, τη-δήθεν-βρασιμότητα και τη-δήθεν-επιστημονικότητα αυτής της θεωρίας των Σκοπιανών) είναι, ότι, με αυτό το κριτήριο, θα έπρεπε, τόσο η περιοχή της Σερβίας, όσο και της Κροατίας, να είχαν αποχωρισθεί από τη σπαρασσομένη, «Ομοσπονδιακή», Γιουγκοσλαβία και να ενσωματωθούν στο Ιράν (στην παλιά Περσία) και τούτο όχι χάρη πρωτοτυπίας ή παραδοξολογίας - παραλογισμού ή για τους γνωστούς (αποσχιστικούς) λόγους, αλλά επειδή τα εθνονόμια τούτα, οι λέξεις αυτές (Σερβία και Κροατία), δεν είναι (από γλωσσικής απόψεως) σλαβικής, αλλά Ιρανικής (ετυμολογικής) προελεύσεως, σύμφωνα με τον ίδιο σλαβολόγο καθηγητή, ο οποίος παραπέμπει στις σχετικές, ειδικές μελέτες ξένων γλωσσολόγων.

Δ' Τα δεδομένα της επιστήμης της Ανθρωπολογίας καταρρίπτονται, επίσης, και μετατρέπουν σε συντόμιμα, τους ψευδείς ισχυρισμούς των Σκοπιανών.

Υπάρχει εκτενής, σχετική, βιβλιογραφία, εδώ και πολλές δεκαετίες. Όμως, θα περιορισθώ να αναφερθώ, μόνον, στα ενδιαφέροντα συμπεράσματα της ρωσικής (δηλαδή της σλαβικής, ακριβώς) ανθρωπολογικής επιστήμης (που στηρίζεται, μάλιστα, στη μαρξιστική, επιστημονική μέθοδο ανάλυσης) και τα οποία χρησιμοποίησε ευρύτατα (και) ο Άρης Ν. Πουλιανός, ο οποίος σπούδασε (και) στη Μόσχα.

Γράφει, λοιπόν, ο Πουλιανός (στην 4η έκδοση, Αθήνα 1988, σε διάφορες σελίδες του βιβλίου του, «Η προέλευση των Ελλήνων», το οποίο κρίθηκε πολύ ευνοϊκά και επαινετικά και από την Ακαδημία Επιστημών της Ε.Σ.Σ.Δ., όπως και από τους Σοβιετικούς, πανεπιστημιακούς και ακαδημαϊκούς, ανθρωπολόγους), ότι: α) «Ο πληθυσμός της

Μακεδονίας αποτελείται από διάφορα στοιχεία: ελληνικά, θρακικά και ιλλυρικά» (όχι δε και σλαβικά). β) «... Ο αρχικός των... Σλάβων, στη Νότια Βαλκανική, δε ν επέφερε... καμία, σημαντική, αλλαγή στους ανθρωπολογικούς τύπους της Μακεδονίας». γ) «... οι ανθρωπολογικοί τύποι αυτής της περιοχής, ουσιαστικά, δε ν άλλαξαν», εξαιτίας της εμφάνισης και εγκαταστάσεως των Σλάβων. δ) «... Οι Σλάβοι» (της Μακεδονίας) «δε ν ξεχωρίζουν, καθόλου, ανθρωπολογικά, από τους Ελληνόφωνους της Μακεδονίας» και ε) 'Άλλωστε, «... ο όρος Σλάβος δε ν υποδηλώνει κάτι ενιαίο, από ανθρωπολογική άποψη, γιατί οι διάφοροι σλαβικοί λαοί διαφέρουν, μορφολογικά, μεταξύ τους» και πως «... συνήθως ο «φυσικός» τύπος (των Σλάβων) πλησιάζει περισσότερο τον τύπο των γειτονικών λαών, που δεν είναι Σλάβοι, ενώ διαφέρει αρκετά από τον τύπο των άλλων Σλάβων, που ζούν σε άλλα, πιο μακρινά, μέρη...».

Ε' Στους γεωγραφικούς χάρτες, που διασώθηκαν (αρκετοί από τους οποίους συμπεριλήφθηκαν και στην περσινή έκδοση της «Ελληνικής Εταιρείας Χαρτογραφίας», με τον τίτλο «Η Ελλάδα του Πτολεμαίου, 1477 - 1730»), η ονομασία της εδαφικής περιοχής «Μακεδονία» περιορίζεται και τοποθετείται: στα όρια της ελληνικής Μακεδονίας, ενώ οι περιοχές των Σκοπίων και της Βουλγαρίας αποτυπώνονται βορειότερα και εκτός των ορίων της, δηλαδή της απεικονιζόμενης (ελληνικής) Μακεδονίας.

Το ίδιο συμβαίνει, άλλωστε, και με τους (ξένους) περιηγητές, που πέρασαν από τις περιοχές τούτες στα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Συγκεκριμένα, περιγράφοντας (από ιστορική, γεωγραφική, εθνολογική, λαογραφική, γλωσσική κ.τ.λ. άποψη, μεταξύ άλλων) τη Μακεδονία, αναφέρονται στην ελληνική (Μακεδονία) και αγνοούν το (ανύπαρ-

κτο) ενιαίο, «μακεδονικό» έθνος και τον φερώνυμο λαό, όταν δε μνημονεύουν τους Μακεδόνες γράφουν για τους αρχαίους χρόνους, μόνον και αποκλειστικά.

Γιατί συμβαίνει τούτο;

Απλούστατα, διότι δεν είχε εφευρεθεί - κατασκευασθεί, ακόμα, η (οφειλόμενη στη «Μεγάλη Ιδέα» τους) ψευδοθεωρία των Βουλγάρων ή των Σκοπιανών, όταν καταρτιζόνταν οι χάρτες τούτοι, δηλαδή κατά τους 15^ο, 16^ο, 17 και 18^ο αιώνες, ή πραγματοποιούνταν τα ταξίδια των περιηγητών.

ΣΤ' Θα κλείσω τα επιχειρήματά, για την αναίρεση και την απογύμνωση της προπαγάνδας των Σκοπίων, με ένα δεδομένο των ιστορικών (φιλολογικών) πηγών, το οποίο, μέχρι τώρα, δεν χρησιμοποιήθηκε, τουλάχιστο στον βαθμό που έπρεπε και το αξίζει:

Είναι γνωστό ότι οι Σέρβοι (οι και «Τριβαλλοί» των Βυζαντινών χρονογράφων - συγγραφέων) έπαιξαν σημαντικό ρόλο και πέραν της χώρας τους (της σημερινής Γιουγκοσλαβίας), δηλαδή και στην ευρύτερη περιοχή της υπόλοιπης Βαλκανικής, κατά τον 14^ο αιώνα, μόνον, και συγκεκριμένα μετά το 1331, όταν κράτησε (βασιλιάς) τους ήταν ο Στέφανος Ντουσάν - Δουσάν.

Κατέλαβαν, τότε, μεταξύ άλλων, και τμήμα της περιοχής της (σημερινής, ελληνικής) Μακεδονίας, ακόμα δε και αρχαίες και σημαντικές (βυζαντινές) πόλεις της, όπως τις Σέρρες, τη Βέροια, την Έδεσσα κ.ά. Πρωτεύουσα, μάλιστα, του (διευρυμένου και πολυεθνικού) κράτους του Δουσάν χρημάτισαν τα Σκόπια.

Εκείνη την εποχή (και μόνο τότε) γνώρισαν οι Σέρβοι τη μεγαλύτερη δόξα τους, ως δυνατό κράτος-έθνος, όπως τόνοιε, από ελληνική πλευρά, και ο (πρόωρα, το 1966, χαμένος, σε ηλικία 39 χρόνων) αξιόλογος ιστορικός συγγραφέας Γεώργιος Χρ. Σούλης, στη σχετική

(βιογραφία και) διδακτορική διατριβή του, για τους Σέρβους στο Βυζάντιο και τον τσάρο τους Στέφανο Δουσάν, όπου διερευνά διεξοδικά και τα γεγονότα της Σερβοκρατίας στην Ελλάδα, γενικά, και στην (ελληνική) Μακεδονία, ειδικά (Χάρδαντ 1958 - Ουάσιγκτον 1984, σελίδες 86 - 107).

Συγκεκριμένα, διασώθηκαν (εκτός από τον, μεταφρασθέντα και στα ελληνικά, ξακουστόν, «Κώδικα νόμων») του Δουσάν και χρυσόβουλλα (διατάγματα) και προτάγματά του, τα οποία υπέγραφε παραθέτοντας και τους μακροσκελείς και βαρύγδουπους τίτλους του, προκειμένου να διατρανώσει το γεγονός ότι όταν ο πρώτος Σέρβος, ο οποίος βασίλευσε σε ένα μεγάλο και πολυεθνικό κράτος και, ασφαλώς, και για να ικανοποιήσει τη γνωστή (και ανθρώπινη) ματαιοδοξία του, κατά απομίμηση των μεγαλοπλεπών Βυζαντινών κ.τ.λ. αυτοκρατόρων. Το γεγονός τούτο, όμως, μας βοηθάει σήμερα (δηλαδή 6,5 αιώνες ύστερα) στην προσπάθεια να αντιμετωπίσουμε πετυχημένα τις ψευδολογίες των επιγόντων του...

Πραγματικά, προτρέχοντας στα σχετικά δημοσιεύματα των πανεπιστημιακών καθηγητών Νίκου Βέη και Ιωάννου Κ. Βογιατζιζή (όπου γίνεται ρητή αναφορά και των τίτλων του Ντουςάν), όπως και του Γ. Σούλη, και χρησιμοποιώντας, τέλος, και τη συλλογή των ελληνικών εγγράφων τούτου, στην επίσημη έκδοσή τους, της Ακαδημίας του Βελιγραδίου (1936), διαπιστώνουμε ότι ο (μόνος) αρχηγός των, τότε, Σέρβων (άρα και των σημερινών Σκοπιανών), ο οποίος δικαιούνταν να επικαλεστεί τη σημερινή, όψιμη, «Μεγάλη Ιδέα» τους, υπέγραφε ως «Στέφανος, εν Χριστώ, τω Θεώ, πιστός, κράλης (ή βασιλεύς) και αυτοκράτωρ Σερβίας και Ρωμανίας» (από το 1345 έως και το 1355, οπότε πέθανε), ή, συγχρόνως και ως πρόχης (ή βασιλιάς) «Σέρβων και

Γραικών και Βουλγάρων και Αρβανιτών» (το 1348). Εξάλλου, τα ίδια δέχεται και το Ινστιτούτο ιστορίας της Ακαδημίας Επιστημών της Ε. Σ. Σ. Δ., στην έκδοσή του «Ιστορία του Μεσαίωνα», την οποία έγραψε ο καθηγητής του πανεπιστημίου της Μόσχας Ε. Α. Κοσμίτσκι, όπου γράφονται: (στη σελίδα 182, της ελληνικής μεταφράσεώς της, Αθήνα, χ. έ. έ., μάλλον δε του 1954) και τα εξής: «Το σερβικό κράτος σημείωσε τη μεγαλύτερη ακμή του την εποχή του βασιλιά Στέφανου Δουσάν (1331 - 1355). Ο Στέφανος Δουσάν υπόταξε στην εξουσία του τη Βουλγαρία και απαίρεσε από το Βυζάντιο μεγάλο μέρος από τα εδάφη του... Πήρε τον τίτλο του «βασιλιά των Σέρβων και Ελλήνων» και καθιέρωσε στην αυλή τη βυζαντινή εθιμοτυπία...».

Τον Στέφανο Δουσάν μιμήθηκε ύστερα και ο διάδοχός του (ετεροθαλής δε αδελφός του) Συμεών Ούρεσις, που υπέγραφε ως Κράλης, βασιλιάς και αυτοκράτορας των «...Ρωμαίων και Σέρβων» ή «...Ρωμαίων και Σέρβων και παντός Αλβανού», μάλιστα δε, τούτος, πρότασε (στους τίτλους του) το γεγονός ότι ήταν βασιλιάς - αυτοκράτορας, πρώτα, των Ελλήνων (Ρωμαίων - Ρωμιών).

Κανείς, συνεπώς (κράλης - βασιλιάς - αυτοκράτορας και) αρχηγός των Σέρβων (του 14 αιώνα, δηλαδή του πύθ ένδοξου, για τούτους), δεν αναφέρει για «Μακεδόνες» ή για «Σλαβομακεδόνες», αλλά (μνημονεύει τη Ρωμανία, τους Γραικούς (όπως δε και οι Βυζαντινοί) και τους Ρωμαίους (Ρωμιούς), δηλαδή την Ελλάδα και τους Έλληνες, τους οποίους, μάλιστα, διαχωρίζει ειδικά και διαφοροποιεί ρητά από τους Σέρβους (άρα και από τους Σκοπιανούς), ως άλλη εθνότητα, γι' αυτό τους αναφέρει ξεχωριστά, γιατί ήταν-πράγματι-λαός άλλης χώρας και ιδιαίτερης εθνικής, φυλετικής, ιστορικής, πολιτιστικής κ.τ.λ. καταγωγής.

5. Δεν νομίζω ότι χρειάζονται και άλλες βολές για να καταρρεύσει ο χάρτινος πύργος των ψευδολογιών των Σκοπιανών, αφού αποδεικνύεται περίτρανα (και από το σύνολο των επιχειρημάτων όλων των επιχειρημάτων όλων των ομιλητών του Συνεδρίου μας, της σημερινής, αλλά και της χθεσινής ημέρας), ότι το λεγόμενο «Μακεδονικό ζήτημα» είναι (από κάθε άποψη) σαθρό και αστήρικτο κατασκεύασμα ενός άμετρου, εθνικού, φανατισμού και επικίνδυνου σοβινισμού - μεγαλοϊδεατισμού μερικών, οι οποίοι προσπαθούν να σοφισθούν τα αλώδητα, αναμφισβήτητα, απaráλλακτα και απαράγραπτα δικαιώματα του Ελληνισμού πολλών αιώνων, στα πλαίσια της απεγνωσμένης προσπάθειάς τους να αποκτήσει το έθνος τους, επί τέλους (εκτός από έξοδο στο Αιγαίο και) διέξοδο στην αρχαία Ιστορία, δηλαδή ένδοξη, παγκόσμια παραδεική και αρχαιοπρεπή, εθνική (ιστορική και φυλετική) ταυτότητα, για να επιτύχει, έτσι, το υπαρκτικό πρόβλημά του, λόγω της λειψής, καθυστερημένης και φτωχικής (ιστορικής και πνευματικής - πολιτιστικής) πορείας του στο διεθνές Πάνθεον και στα παγκόσμια Ηλύσια πεδία του συναγωνισμού και της άμιλλας των λαών, των εθνών και των πολιτισμών.

Άλλωστε, σε (αποκλειστική) συνέντευξή του, που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Η Καθημερινή» (7.9.1991, σελ. 1η), ο πρόεδρος των Σκοπίων Κίρο Γκλιγκοροφ συνολογεί (έμμεσα, αλλά φανερά) ότι η ιστορική αλήθεια δεν τους συμφέρει, λέγοντας: «Είναι καιρός ν' αφήσουμε κατά μέρος τα ιστορικά επιχειρήματα και να δούμε τη σημερινή πραγματικότητα, όπως αυτή έχει διαμορφωθεί». (Το τμήμα τούτο της συνεντεύξεως αναδημοσιεύτηκε και σε άλλες εφημερίδες, της επόμενης ημέρας, 8.9.91).

Είναι άγνωστο, αν, τελικά, θα επιβίβη ηρεμία (μετά τη «Νέα Τά-

ξης», ή, άραγε, Αταξία;) στην παγκόσμια κοινότητα, μετά τη διάσπαση, τον διαμελισμό και την αυτονομηση των λαών και των εθνοτήτων της Ιθμελούς, μέχρι τελευταία, Ε. Σ.Σ.Δ. (των 160, δε, εθνοτήτων και των περισσότερων γλωσσών και ιδιωμάτων) και της (πολυεθνικής, πολύγλωσσας και με πολλές θρησκείες) Γιουγκοσλαβίας, μετά, μάλιστα, και τη χθεσινή διάσκεψη (7.9.1991), στη Χάγη, με πρωτοβουλία της Ε.Ο.Κ., με θέμα το Γιουγκοσλαβικό πρόβλημα, ή αν, αντίθετα, θα έχουμε μεγαλύτερη αποσταθεροποίηση και αναταραχή, εξ αιτίας της εξόντωσης των εθνικιστικών προβλημάτων και της επαυξησμένης των εδαφικών διεκδικήσεων ή και της συνεχούς ανακαλύψεως και εκκολάψεως νέων μειονοτήτων, με τα σχετικά προβλήματα (τα οποία, πολύ πετυχημένα, χαρακτηρίσθηκαν, πρόσφατα, ως «ο χειρότερος επίαιλος της Ευρώπης»). Το τελευταίο είναι το πιθανότερο, όπως διδάσκει η Ιστορία, γιατί κυριαρχούν (μεταξύ των λαών) οι ανόητοι ρατσισμοί και οι σοβινισμοί (και όχι οι κανόνες της καλής γειτονίας, η ανοχή και η συνεργασία των κρατών), όταν, κυρίως, τύχει να έχουν δημιουργούς, αρχιμανείς, ματαιόδοξους και μεγαλομανείς ηγέτες, οι οποίοι καλλιεργούν, επιτηδείως, αναπόδεικτες δοξασίες για τη-δήθεν-φυλετική ανωτερότητα - «καθαριότητα», και για τη-δήθεν-σημαντική ιδιαιτερότητά τους, για να αποπροσανατολίζουν και να κατευθύνουν - ποδηγετούν (όπως και προς τα όπου θέλουν) τους υπηκόους - ψηφοφόρους τους.

Και όλα τούτα σκιδάινουν σήμερα, δηλαδή όταν η νεώτερη Μεγάλη Δύναμη, οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, ετοιμάζεται να γιορτάσει: (το 1992) τα 500 χρόνια της «ανακαλύψεως» της από τον Χριστόφορο Κολόμβο, τον οποίο οι Ιταλοί διεκδικούν και τιμούν ως συμπατριώτη τυς (επειδή γεννήθηκε στη

Γένουα), ενώ ήταν γιός εκχριστιανισθέντων Εβραίων από την Ισπανία (Καταλωνία) και δεν ήξερε καν ιταλικά. Τούτος βρήκε και την Αμερική, ψάχνοντας, βέβαια, για τις Ινδίες. Η Αμερική συνοικίστηκε, ύστερα-όπως είναι γνωστό-από μεταναστες όλων των χωρών της «γηραιάς Ευρώπης», οι οποίοι είχαν εντελώς διαφορετική φυλετική καταγωγή, γλώσσα, θρησκεία, πολιτιστική συγκρότηση, μόρφωση, παράδοση κ.τ.λ. Κι' όμως, και αφού έφθραν και τους μισούς από την Αφρική, αποτέλεσαν, μετά πολλά, ένα ενιαίο κράτος και ύστερα και ένα συμπαγές έθνος (με τη συνεργασία κατοίκων από τρείς ηπείρους της γης), ώστε, σήμερα, «ο Αμερικανισμός είναι θρησκεία», όπως είπα, χαρακτηριστικά, ο συγγραφέας Νόρμαν Μέιλερ, τονίζοντας τον εντυπωσιακό, πατριωτικό φανατισμό τους. Έτσι, οι πολυεθνικές κ.τ.λ. Η.Π.Α. έπαιξαν και παίζουν πρωταγωνιστικό ρόλο (ιδιαίτερα στα τελευταία χρόνια), αφού, μάλιστα, η Ε.Σ.Σ.Δ. έπαψε να είναι η άλλη Μεγάλη Δύναμη, ενώ οι χώρες της Ε.Ο.Κ. παρακολουθούν ή ακολουθούν και δεν διαμαρφώνουν τις «ξελίξεις, τις οποίες κατευθύνει, κυρίως, η Αμερική, αυτή η δεξιαμενή και το χωνευτήρι των ανθρώπων, αλλά και των λαών, ακόμα δε και των εθνών».

Είπατε, να πρωτανεύσει, επί τέλους, η ρομαντική πρόβλεψη, ότι «ο κόσμος της αύριο θα είναι αποτέλεσμα της πολιτιστικής μείξεως», όπως τη διατύπωσε η πολύφερνη Αμερικανίδα και πανεπιστημιακή καθηγήτρια Άντζελα Ντέντις (η οποία είναι περισσότερο γνωστή ως αναρχική - κομμουνίστρια και ως «μισός πάνθηρας», της δεκαετίας του 1970, που πέρασε τον περισσότερο χρόνο της μέχρι τώρα δράσώς της στους θαλάμους των φυλακών παρά στην έδρα του ακαδημαϊκού δασκάλου).

Ίσως, τότε, να πύσει ή να υπο-

δαθμισθεί σοβαρά και τελικά να εκφυλισθεί (με την πάροδο και του χρόνου) και η ανιστόρητη, σοβινιστική-εθνικιστική, προσπάθεια των Σκοπιανών εναντίον της χώρας μας, όταν, μάλιστα, τα (τελευταία, συνκραπτικά και αιματηρά) γεγονότα και στη Γιουγκοσλαβία προτάσσουν (ως άμεση αναγκαιότητα) την επίλυση των προβλημάτων της, όπως είναι, ακόμα, και αυτή τούτη η αυθυπαρξία και της περιοχής τους ή η προσκόλλησή της στη «Μεγάλη Σερβία», χωρίς να αποκλείεται εντελώς και η (ουσιαστική) απορρόφησή της από την καιροφυλακτούσα, πάντοτε, άλλη γειτονική χώρα, για τη δημιουργία της «Μεγάλης Βουλγαρίας», όπως υποδηλώνουν και οι τελευταίες, διαφορετικές δηλώσεις του προέδρου της Ζέλιο Ζέλεφ.

Τέλος, να είναι, άραγε, απλή και άσχετη συγκυρία και εντελώς τυχαία σύμπτωση το γεγονός ότι αυτή τη στιγμή, ακριβώς, την ίδια η-μέρα, την οποία το Συνέδριό μας είχε προγραμματίσει (απ' την αρχή) να αφιερώσει (ειδικά και αποκλειστικά) στην εξέταση του λεγόμενου «Μακεδονικού ζητήματος», ορίστηκε (ύστερα) να διενεργηθεί, στην περιοχή της «Δημοκρατίας της Μακεδονίας» (όπως αυτοαποκαλείται το κράτος των Σκοπίων), δημοψήφισμα για τη μελλοντική πορεία και τύχη της; Βέβαια, είναι, ασφαλώς, «επίεργα» τα (πρόσφατα και ταυτόσημα) δημοσιεύματα αμερικανικών περιοδικών και εφημερίδων, σύμφωνα με τα οποία η ελληνική πλευρά-δήθεν-έχει επεκτατικές βλέψεις και σχέδια σε βάρος των Σκοπίων (της λεγόμενης όπως σημειώθηκε ήδη «Δημοκρατίας της Μακεδονίας»), τα οποία πρόκειται, τάχα, να εκδηλωθούν, κυρίως, με την ευκαιρία του σημερινού δημοψηφίσματος. Πρόκειται για «προδοκατορική» κίνηση. (Βλ. ανταποκρίσεις, από την Ουάσιγκτον, του Αλέξη Πα-

Συνέχεια στη σελίδα 170

ΕΙΣ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ ΣΕΧ ΛΕΑΪ, ΤΟΥ ΔΕΡΒΙΣΗ ΤΗΣ ΝΑΪΟΥΣΤΑΣ

Σύμφωνα με τα θρυλούμενα περί της κτίσεως της πόλεως Ναούστης, εξ αρχής συναντήθηκαν σ' αυτήν δύο σημαντικοί άνδρες. Ο πρώην ηγούμενος της Ιεράς Μονής Δοχειαρίου του Αγίου Όρους όσιος Θεοφάνης, που κατέστη και πολιούχος αυτής κι ένας Οθωμανός δερβίσης, γνωστός ως Σεχ ΛεαΪ.

Ως γνωστόν η Νάουσα δημιουργήθηκε με πρωτοβουλία του Γαζή Εβρενός μπέη, εξισλαμιζμένου Ρωμαίου στρατηλάτη, ο οποίος κατέκτησε την Δυτική Θράκη και την Μακεδονία και έλαβε μέρος σε όλες τις μεγάλες κατακτητικές εκστρατείες των Οθωμανών, έως και της Πελοποννήσου. Η Νάουσα από της κτίσεώς της εποικίσθηκε από Χριστιανούς Ρωμαίους των γύρω περιοχών και έτυχε ιδιαίτερων προνομίων, μεταξύ των οποίων συγκαταλεγόταν η μη εγκατοίκηση σ' αυτήν Μουσουλμάνων. Ο μόνος Μουσουλμάνος που κατοίκησε στην πόλη, αλλά προφανώς έξω από τα όρια του οικισμού, υπήρξε ο Σεχ ΛεαΪ, που κατά παραδόσεις είχε το θρημικό κονάκι του, ίσως κάποιο μεσοζύτι με καλλί (μουσουλμανικός τόπος προσευχής χωρίς μιναρέ), σε περιοχή που σήμερα καταλαμβάνει το Κιόσκι. Ο Σεχ ΛεαΪ ετύγχανε μεγάλου σεβασμού από τον Γαζή Εβρενός, στον οποίο εμπιστεύθηκε την παιδαγωγία των τέχνων του, αλλά και τον εποικισμό της νεοϊδρυθείσας πόλης. Τούτο υποδηλώνει πως ο δερβίσης, πρέπει να διακρινόταν για την μόρφωση, την εν γένει καλλιέργεια και το ήθος του. Άλλωστε και η θρυλούμενη φίλια, που αναπτύχθηκε μεταξύ του οσίου Θεοφάνη και του Σεχ ΛεαΪ, ενισχύει την προηγούμενη υπόθεση.

Ποιός ακριβώς ήταν ο Σεχ ΛεαΪ, δεν γνωρίζουμε από ιστορικές πληροφορίες, αλλά θα προσπαθήσουμε να κάνουμε μια σκιαγράφησή του, σύμφωνα με πληροφορίες περί των Δερ-

βισίων στην Οθωμανική Αυτοκρατορία.

Για λόγους που δεν είναι του παρόντος, στην Οθωμανική Αυτοκρατορία τα ποικιλόνομα μυστικιστικά τάγματα του Ισλάμ, τα μέλη των οποίων ήταν γνωστοί και ως σούφι ή δερβίσις είχαν μεγάλη διάδοση. Δύο όμως κατέστησαν περιώνυμα και υφίστανται εισέτι, είτε αναλλοί-

του Γιώργου Α. Δούδου

ωτα, είτε με επιγονικές μορφές. Πρόκειται για το Τάγμα των Μεβλεβήδων και για το Τάγμα των Μπεκτασήδων. Ο Μεβλανά Τζελαλεντίν Ρουμί, τουτέστιν Ρωμής, ιδρυτής του πρώτου και ο Χατζή Μπεκάς Βελί, ιδρυτής του δεύτερου, εμφανίσθηκαν και έζησαν την ίδια εποχή, τον 13ο αιώνα.

Οι Μεβλεβήδες ανήκουν στη σουνιτική παράδοση του Ισλάμ, υφίστανται δε ακόμη, τόσο στην Τουρκία, όπου λειτουργούν μυστικώς και εν παρανομία, αλλά και στην Γαλλία.

Οι Μπεκτασήδες ανήκουν στην σιΐτική παράδοση και κατά τον 19ο αιώνα καταδιώχθηκαν απηώς και διαλύθηκαν μαζί με το σώμα των Γενιτσάρων, κατόπιν φερμανίου του Σουλτάνου Μαχμούτ Β' το 1826. Αργότερα επί Σουλτάνου Αμπντούλ Μετζίτ εκδόθηκε φερμάνι, το οποίο επέτρεπε εκ νέου την λειτουργία τεκέδων μπεκτασηϊκών.

Οι Μεβλεβήδες και οι Μπεκτασήδες έχουν μεταξύ των μεγάλων διαφορές. Συναντούμε όμως σε αιφότερες αυτές τις σχολές του ισλαμικού μυστικισμού ένα κοινό χαρακτηριστικό, την ανεξιθρησκεία και ιδιαίτερος τον σεβασμό προς τους Χριστιανούς. Η ανεξιθρησκεία ήταν ουσιαστική, γεγονός που φαίνεται από την είσοδο και στα δύο τάγματα Χριστιανών, Ρωμαίων και Αρμε-

νίων. Το 1850 μαρτυρείται η ανάδειξη ως Μπαμπά (Πατέρα) -προεστώτης δηλαδή-, του ελληνορθόδοξου Αντωνίου Βαρσάμη, σε τεκέ Μπεκτασήδων, στα περίχωρα της Προύσας. Οι Μπεκτασήδες είχαν διάδοση μεταξύ των Αλβανών Μουσουλμάνων, αλλά είχαν επεκταθεί και έως του Ιράκ. Διάσημος ιστορικός Μπεκτασής υπήρξε ο Αλής Τεπελενλή Πασάς των Ιωαννίνων, περί του οποίου λέγεται, ότι ενώ έκτισε πολλές χριστιανικές εκκλησίες, ούτε ένα τζαμί δεν ανήγειρε με χρήματά του.

Οι Μπεκτασήδες υπήρξαν οι πνευματικοί καθοδηγγοί του τάγματος των Γενιτσάρων. Σε κάθε γενιτσαρική μονάδα υπήρχε απαραίτητως κι ένας Μπεκτασής πνευματικός πάτερνας. Όταν λοιπόν η παρεμβολή των Γενιτσάρων στα της Αυτοκρατορίας έγινε επικίνδυνη, η απόφαση αιματηρής διαλύσεως του στρατιωτικού σώματος συμπαρέσυρε και το τάγμα των Μπεκτασήδων.

Οι Μεβλεβήδες, παρότι έτυχαν ευνοίας και τιμής από ορισμένους Σουλτάνους, εκράτησαν αποστάσεις από την εξουσία και παρέμειναν ένα πνευματικό μυστικιστικό κίνημα.

Κατά την δεκαετία του 40 ζούσε στο Γαλατά της Πόλης ο Ρωμής Δικηγόρος Διαμαντής Κετσέογλου, ο οποίος εν κρυπτώ ήταν μυημένος Μεβλεβής, με το δερβισικόν όνομα Γιαμιάν Ντεντέ (Τρομερός Γέριον). Του Κετσέογλου διασώθηκαν δημοσιεύματα στην τουρκική γλώσσα, ποιήματα και πεζογραφήματα, με μυστικιστικό περιεχόμενο.

Οι Μπεκτασήδες όταν είχαν κάποιο αξίωμα στην αδελφότητα, προσέθεταν πριν από το όνομα, συνήθως τις λέξεις «Πηρ» (γέριον) ή «Μπαμπά» (πατέρας), ενώ οι Μεβλεβήδες την λέξη «Σεχ» ή «Σετχης», όπως ο Σεχ ΛεαΪ. Από την άλλη μεριά, οι Μεβλεβήδες ήταν πνευματι-

κότεροι, ασχολούμενοι με την ποίηση και την μουσική, μορφές της τέχνης που είχαν σημαντικότερη αξία στο σύστημα μύησης και άσκησης των Μεβλεθίδων, οι οποίοι χρησιμοποιούσαν ως τεχνική για να φθάσουν στην έκσταση ιδιόμορφο περιστροφικό χορό, εξ ου ονομάστηκαν και «στροβιλιζόμενοι δερβίσης». Οι Μπεκτασήδες αντιθέτως, ιδίως κατά τον 14ο αιώνα, που χτίσθηκαν η Νάουσα, αλλά και αργότερα δεν έχουν να επιδείξουν ανθρώπους των γραμμάτων και της τέχνης, αφού συνεδέθησαν με την νεοσύστατη στρατιωτική οργάνωση των Γενιτσάρων, έχοντας κατά κάποιον τρόπο την ευθύνη για το σώμα τούτο. Μάλιστα οτζάκια Μπεκτασήδων, δηλαδή κοινότητες του τάγματος, ιδρύονταν σε στρατηγικά ακραία σημεία της επεκτεινόμενης Αυτοκρατορίας, ως προκεχωρημένα φυλάκια.

Οι μελετητές των δύο παραπάνω μυστικιστικών ταγμάτων έχουν και την εξής παρατήρηση. Η ανεξιθρησκεία των Μπεκτασήδων έναντι των Χριστιανών, είχε μέσα της το στοιχείο της ιδιοτέλειας και της υποκρισίας. Δηλαδή, οι Μπεκτασήδες, ενώ εμφανίζονταν όχι απλώς ανεκτικοί, αλλά συμμετείχαν σε γιορτές χριστιανικές, ακόμη τιμούσαν, ιδίως τον Άγιο Γεώργιο στους δικούς τους τόπους λατρείας, όπου συνέρρεαν και Χριστιανοί προσκυνητές, εντούτοις ενδιαφέρονταν διακαώς για τον προσηλυτισμό Χριστιανών στο Ισλάμ. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί και από την στενή σχέση των Μπεκτασήδων με το σώμα των Γενιτσάρων, που αποτελούνταν από εξισλαμισμένους χριστιανόπαιδες. Με τους Μεβλεθίδες δεν συνέβαινε το ίδιο, όπως θα δούμε πιο κάτω.

Τα παραπάνω στοιχεία μας οδηγούν στην ασφαλή υπόθεση να θεωρήσουμε τον Σεχ Λακί, ως ένα Μεβλεθί δερβίση. Άλλωστε θα πρέπει να λάβαμε υπόψη και το εξής γεγονός, που συνηγορεί με την προηγούμενη άποψη. Ο Εβρενός μπέης

υπήρξε Ρωμηός άρχοντας, που απάσθησε εκουσίως το Ισλάμ, όταν ο πρώτος Οθωμανός Σουλτάνος Οσμάν κατέλαβε την Προύσα και την κατέστησε πρωτεύουσα της νεοσύστατης Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Ο Οσμάν ήταν σουνίτης Μουσουλμάνος και επί πλέον είχε δεσμούς με την έδρα των Μεβλεθίδων στο Ικόνιο. Μάλιστα δημιουργήθηκε έκτοτε η παράδοση, κάθε νέος Σουλτάνος να λαμβάνει εν είδει χρήσιματος περί της εξουσίας του, την περιζωσή του ξίφους του Μωάμεθ από τα χέρια Τσαλεμπή των Μεβλεθίδων (προεστώτος της Κοινότητας) στο πέριος του Εγιούπ Ενσαρί, που έκτισε στο βάθος του Κεραιτίου κόλπου το 1458 ο Μαχμέτ ο Πορθητής. Ο Εβρενός λοιπόν έγινε Μουσουλμάνος και αναδείχθηκε στρατηλάτης του Οσμάν και δεν μπορεί, παρά να αποδόθηκε το ισλαμικό δόγμα, που πρόσθεσε ο Σουλτάνος. Επομένως και ο παιδαγωγός των τέκνων του θα πρέπει να ανήκε στους ίδιους κύκλους, που συνάντησε ο Εβρενός μετά τον εξισλαμισμό του.

Ο όσιος Θεοφάνης ανήκει σε μια χορεία αγίων της οθωμανικής εποχής, όπως ήταν ο όσιος Νικάνωρ ο εν τω Καλλιστράτω όρει αθλήσας Κοζάνης, ο όσιος Αντώνιος ο νέος της Βεροίας κ.ά., οι οποίοι υπήρξαν φωτιστές του υποδούλου γένους των Ορθοδόξων Χριστιανών. Ανεδείχθησαν η γνώς και η παραμυθία, αλλά και το στήριγμα των Ρωμηών στο σκότος των δοκιμασιών. Υπήρξαν οι αληθινοί παιδαγωγοί του Γένους στοιχόμενοι προς την παράδοση της Αγίας του Χριστού Εκκλησίας, όπου οι πνευματικοί Πατέρες τρώντι αναδεικνύονται: αγωγοί πολιτισμού και μόρφωσης για τους πιστούς.

Συχνά, ιδίως προκειμένου για την περίοδο του Οθωμανικού ζυγού, γίνεται αναφορά σε πόλεις που εμφάνισαν μια γενική ανάπτυξη σε συνάρτηση με την οικονομική ευρωστία που απέκτησαν από το εμπόριο και την βιοτεχνία. Παραβλέπε-

ται το γεγονός, ότι στις πόλεις αυτές, υπήρξε κυρίως άνοση της παιδείας. Τέτοια υπήρξε και η Νάουσα. Η ανάπτυξή της ως αμιγούς χριστιανικής πόλης στην Οθωμανική Αυτοκρατορία οφείλεται στα θεμέλια της παιδείας που απέκτησαν η πόλη. Είναι, δε βέβαιο, ότι τα θεμέλια αυτά μπορούν να αναζητηθούν, αποκλειστικά στην Εκκλησία, η οποία είναι πάντοτε η αψευδής τροφός του Λαού του Θεού και στον όσιο Θεοφάνη μετά της συνοδείας του, της Ιεράς Μονής των Ταξιαρχών του Βερμίου, οι οποίοι απ' αρχής στάθηκαν πατέρες και παιδαγωγοί εις Χριστόν και εις την όντως γνώση, για τους πρώτους κατοίκους της Νάουσας.

Η θρυλούμενη φιλία του Οσίου με τον Οθωμανό Δερβίση είναι βέβαιο ότι συνέβαλε, απ' ενός στην εκμετάλλευση των προνομίων που αναγνωρίστηκαν στην πόλη, και απ' ετέρου στην προσκόλληση των κατοίκων στα αγαθά της παιδείας.

Δεν είναι εξιπερίεργη μια πνευματική φιλία μεταξύ ενός Χριστιανού με έναν Οθωμανό.

Λέγεται ότι ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς, Αρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης κατά την διάρκεια θαλασσιού ταξιδιού προς την Κωνσταντινούπολη υπήρξε θύμα πειρατείας και εν συνεχεία ομηρίας από τους Σελτζούκους Τούρκους, κάπου στην Μικράν Ασία. Ο Άγιος παρέμεινε μεταξύ των Σελτζούκων επί ένα έτος περίπου. Η ομηρία του, πολύ σύντομα μετέλλαξε σε φιλοξενία εκ μέρους του διαδόχου Ορχάν, με τον οποίον ο άγιος Γρηγόριος είχε ποικίλες συζητήσεις για πνευματικά θέματα και ιδίως για θέματα που ανάγονταν στα κοινά σημεία και τις διαφορές της Εκκλησίας και του Ισλάμ. Αργότερα, μετά την πτώση της Βασιλεύουσας, αναπτύχθηκε ειλικρινής φιλία μεταξύ του Πατριάρχου Γενναδίου του Σχολαρίου και του Μαχμέτ του Πορθητή. Ενδιαφερόμενος ο Οθωμανός κατακτητής της Πόλε-

ως να μάθει: περί της ορθοδόξου πίστεως, εξήγησε από τον Γεννάδιο κάποια σχετική σύνοψη. Έτσι διασώζεται στην γραμματολογία του Γενναδίου έκθεσις περί της ορθοδόξου πίστεως, την οποία συνέγραψε ο Πατριάρχης για τον Μεχμέτ. Επειδή οι Οθωμανοί θεωρούσαν ιερό πρόσωπο τον Πορθητή, είχαν την συνήθεια τα ιερά μέρη των Χριστιανών που επισκεπτόταν, να τα κατακαυδάνουν και να τα μετατρέπουν σε ταμμένη. Για να αποφεύγονται, τέτοια δυσάρεστα για τους Ρωμηούς συμβάντα, όταν ο Σουλτάνος επιθυμούσε να συναντηθεί με τον Πατριάρχη, τούτο γινόταν όχι σε εκκλησίες ή μοναστήρια, αλλά σε τόπους ουδέτερους.

Ο Μεδλανά Τζελαλεντίν Ρουμί, ιδρυτής του τάγματος των Μεβλεδήδων, στο οποίο μάλλον ανήκει ο Σαχ Λααή, επινόησε τον εαυτό του Ρωμηό (Ρουμί), διότι η χώρα του βασιλείου των Σελτζούκων Τούρκων, με πρωτεύουσα το Ικόνιο, ήταν η χώρα των Ρωμηών, οι δε Σελτζούκοι Σουλτάνοι αυτοαποκαλούνταν βασιλείς των Ρωμαίων. Ο Μεδλανά τιμούσε ιδιαίτερω τον Κύριον Ιησούν Χριστό, πιστεύοντας, κατ' αντίθεση με τους λοιπούς Μουσουλμάνους, ότι δεν είναι ένας κοινός προφήτης. Στα περίχωρα του Ικονίου υπήρχε Μονή του Αγίου Χαρίτωνος, στον περίβολο της οποίας υπήρχαν λαξευμένα σε βράχο τρία παρεκκλήσια και ένα μαστιχίτιο των Μεβλεδήδων. Υπόψη ότι το Ικόνιο υπήρξε το κέντρο των Μεβλεδήδων και εδώ βρίσκεται το μαυσωλείο του Τζελαλεντίν Ρουμί, που έως σήμερα είναι τόπος προσκυνηματος. Στο μαστιχίτιο του περιόλου της Μονής, μια φορά τον χρόνο εργαζόταν ο Σείχης των Μεβλεδήδων του Ικονίου, φέροντας λάδι για τις καντήλες της Μονής, ως δώρο και περνούσε μια νύκτα προσευχόμενος.

Το ένα από τα λαξευμένα στο βράχο παρεκκλήσια ήταν περίφημο, προς τιμήν της Παναγίας της Σπη-

λαιωτίσσης. Πάνω από την εξώθυρα του παρεκκλησίου υπήρχε η εξής επιγραφή:

«ΤΙΝΟΣ ΤΟ ΕΡΓΟ: ΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΟΥ ΛΕΓΩ, ΘΕΟΣ ΓΑΡ ΟΙΔΕΝ Ο ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΑΡΔΙΑΣ. ΑΝΕΚΛΙΝΙΣΘΗ ΚΑΙ ΕΚΑΛΛΙΕΡΓΗΘΗ Ο ΠΑΝΣΕΠΤΟΣ ΝΑΟΣ ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΓΙΑΣ ΔΕΣΠΟΙΝΗΣ ΗΜΩΝ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΚΑΙ ΔΕΙΠΑΡΘΕΝΟΥ ΜΑΡΙΑΣ, ΤΗΣ ΕΠΙΛΕΓΟΜΕΝΗΣ ΣΠΗΛΑΙΩΤΙΣΣΗΣ, ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΚΥΡΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΕΥΣΕΒΕΣΤΑΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΑΙ ΛΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΡΩΜΑΙΩΝ ΚΥΡΟΥ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ ΕΝ ΤΑΙΣ ΗΜΕΡΑΙΣ ΒΑΣΙΛΕΥΟΝΤΟΣ ΜΕΓΑΛΟΓΕΝΟΥΣ ΜΕΓΑΛΟΥ ΣΟΥΛΤΑΝ ΜΑΧΣΟΥΤ ΤΟΥ ΚΑΙΚΑΟΥΣΗ ΚΑΙ ΑΥΘΕΝΤΟΥ ΗΜΩΝ ΕΤΟΥΣ ΣΤΨΥΖ' (ΗΤΟΙ ΣΩΤΗΡΙΟΝ 1289). ΙΝΔΙΚΤΙΩΝΟΣ Β', ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ ΚΑΙ ΤΑΧΑ ΗΓΟΥΜΕΝΟΥ...».

Η παραπάνω επιγραφή μαρτυρεί από κίνη της, για το κλίμα συνύπαρξης των Ρωμηών και των Σελτζούκων στο βασίλειο του Ικονίου.

Η τιμή των Μουσουλμάνων για την Ιερά Μονή του Αγίου Χαρίτωνος ήταν μεγάλη. Έτσι μεταξύ τους την αποκαλούσαν Εφλατούν Τεκεσί, δηλαδή ο τεκές του Πλάτωνος.

Ακόμη και σήμερα, δίπλα στο Μαυσωλείο του Τζελαλεντίν Ρουμί στο Ικόνιο, υφίσταται ένας τάφος Χριστιανού Επισκόπου, που σύμφωνα με αρμενικές πηγές ονομαζόταν Ευσέβιος. Οι Τούρκοι μιλούν για τον τάφο του Εφλατούν (Πλάτωνος). Πάντως διασώζεται η ακόλουθη εξήγηση για το φαινόμενο. Ο Μεδλανά σχετιζόταν με στενή φιλία με τον Επίσκοπο της περιοχής ή κατ' άλλους με τον Επίσκοπο, που συνήμα ήταν και ηγούμενος της Μονής του Αγίου Χαρίτωνος. Συμ-

φώνησαν οι δύο άνδρες, όταν με το καλό πεθάνουν να ταφούν πλάι-πλάι και πράγματι έτσι έγινε.

Για να εξηγηθούν πληρέστερα, όλα όσα πιο πάνω ιστορούνται και ίσως για πολλούς να φαίνονται ανυπόστατες φαντασιώσεις αξίζει να μιλήσουμε για την τελευταία του αγίου Σεμις. Άγιος ο Σεμις για τους Μεβλεδήδες και τους Μουσουλμάνους της περί το Ικόνιο χώρας. Ήταν ένας πλάνητας δερβίσης, μεγάλης πνευματικότητας, που επηρέασε αφάνταστα την πνευματική εξέλιξη του Μεδλανά. Ο Σεμις διήλθε όλο τον βίο ως Μουσουλμάνος, πλην όμως, πριν από την κοίμησή του η καρδιά του, που ήδη είχε αγρευθεί από τον μανικώτατον Εραστήν, τον Κύριο ημών Ιησούν Χριστόν, ομολόγησε τον Χριστό και εξήγησε ο άγιος Σεμις την Θεία Κοινωνία. Αξιόθηκε ο ομολογητής αυτός του Χριστού την Αγία Μετάληψη του Σώματος και του Αίματος του Κυρίου μας, που του Την έφεραν κρυμμένη σ' ένα μύλο και αφού μετέλαθε ατελεύτησεν τον επίγειο βίο του. Οι ειλικρινείς αδελφικές σχέσεις Χριστιανών και Μεβλεδήδων συνεχίσθηκαν αδιαλείπτως. Ιστορείται, ότι κατά τους αιματηρούς διωγμούς των Αρμενίων, το 1915, πολλοί Αρμένιοι Χριστιανοί δέχθηκαν περίθληψη στην περιοχή του Ικονίου, από τους Μεβλεδήδες δερβίσηδες. Μάλιστα λέγεται, ότι όταν ο Κεμάλ Ατατούρκ, ιδρυτής της Τουρκικής Δημοκρατίας, έθεσε εκτός νόμου όλα τα δερβισικά τάγματα και καταδίωξε απηνώς επιφανείς Μουσουλμάνους μυστικιστές, δεν το έκαμε μόνο για να προσδώσει ευρωπαϊκή φυσιογνωμία στο νέο κράτος, όπως είναι η επίσημη εκδοχή, αλλά κυρίως για να πλύξει τους Μεβλεδήδες, οι οποίοι εγκλωπιμένοι τον οικονομισμό που τους άφησε ως παρακαταθήκη ο Τζελαλεντίν Ρουμί, έναντι φυλών και θρησκειών και έχοντας αίγλη μεταξύ των λαών της Τουρκίας, αποτελούσαν ρωγμή στην

ΕΡΓΑ

Συγγράμματα του Ναουσαίου Αναστασίου Μιχαήλ που αναφέρονται στους καταλόγους της Εθνικής Βιβλιοθήκης

ΕΡΓΑ

«ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ»

Σε σχετική επιστολή που έστειλε η δημοσιογράφος Δανάη Παπαστράτου από την Αθήνα στον συμπολίτη μας Αγγ. Βαλταδόρο, γράφει ποιά συγγράμματα του διακεκριμένου λόγιου και συγγραφέα Ναουσαίου Αναστασίου Μιχαήλ αναφέρονται στους καταλόγους της Εθνικής Βιβλιοθήκης. Αυτά είναι τα εξής:

1) «Περί της Κοινής Νεοελληνικής και της προσφοράς αυτής» 1706 (εν Αμστελντάμ) - Γλωσσολογία.
(Αναφέρεται στον σχετικόν κατάλογον (βιβλίον) του Ανδρέα Παπαδοπούλου - Βρεττού, Β' τόμος - υπαρ. 77, σελ. 41 - 42).

2) «Βασιλικόν Θέατρον» (μετά μεταφρ.: σλαβιστί) το 1711 - Αμστελντάμ.

3) «Γραμματική Ρωσικής Διαλέκτου», Μόσχα 1796.

4) «Νύχτα και Ημέρα Ρωσίας, ήτοι ιστορία περί των ψευδώνμων Θεών των Σλαβόνων προγόνων των Ρούστων κλπ.» (Θεολογία) Μόσχα 1796.

— Για την προσωπικότητα, τη ζωή και το συγγραφικό έργο του Αναστασίου Μιχαήλ: βλέπε «Ιστορία της πόλεως Ναούσης» 2976 σελ. 51 - 53 του Ευστ. Ι. Στουγιαννάκη. Εκδόσεις του Συλλόγου Αποφοίτων Λαππαίου Γυμνασίου Ναούσης Αναστασίου Μιχαήλ ο λόγιος.

Συνήχεται από τη σελίδα 166

παγκιά, «Η Καθημερινή», 4.9.1991, σελ. 1γ, 7.9.1991, σελ. 2γ, και 8.9.1991, σελ. 2γ).

Ο χρόνος, ασφαλώς, θα δείξει, «εν καιρώ», πως θα εξελιχθούν τα μελλούμενα, μιά και τούτος λειτουργεί και επανεργεί, τελικά, ως «επιμή» ή ως «απαιτημένη» της Ιστορίας» (για να θυμηθούμε τις γνωστές και πετυχημένες παρομοιώσεις) και επιφυλάσσει, συνήθως, εκπλήξεις, τις οποίες, σήμερα (λόγω της εξαιρετικής φρεσσύτητας), δεν μπορεί να προβλέψει, να συλλάβει, έτσι υποθετικά, ούτε και να ονειρευθεί καν, ο ανθρώπινος νους, ακόμα και ο πιο ευφάνταστος και φαντασιόπληκτος, όπως συνέδηκε στην περίπτωση της τώως Ενότητας των Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών (και, προηγουμένως, στις άλλες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης), η οποία («Ένωση των Σοβιέτ» - όπως φαίνεται - θα αντικατασταθεί από μία χαλαρή συνεργασία τους, με κύριο κορμό τη «Μεγάλη Ρωσία», η οποία είναι και η μόνη που έπαιξε και παίζει κύριο, πρωταγωνιστικόν ρόλο στα τελευταία συνταρακτικά γεγονότα, όπως συνέβαινε, άλλωστε, και στους προηγούμενους αιώνες.

Εις μνημόσυνο Σεχ Λεαή, του Δερβίση της Νιάουστας

προσπάθειά του θεμελίωσης του νέου κράτους στον άκρατο τουρκισμό.

Θα ήταν παράλειψη αν δεν ανέφερα και τούτο, που δείχνει τις σχέσεις που αναπτύχθηκαν μεταξύ Ρωμηών και Μεθλεδήδων. Ο Πέτρος ο Πελοποννήσιος, Λαμπαδάριος της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας, υπήρξε η καλλικέλευδος αηδών του 18ου αιώνα στην Πόλη. Τα μουσουργήματά του θεωρούνται ανυπέροβλητα και η συμβολή του στην παρασημαντική της βυζαντινής μουσικής σημαντικότερη, η δε επιρροή του υπερέβη τους κόλπους των Ρωμηών και επεκτάθηκε μεταξύ των Αρμενίων, σε μουσική σχολή των οποίων edίδασκα. Λέγεται λοιπόν, ότι ο Πέτρος εμαθήτευσε περί τα μουσικά και σε τινές Μεθλεδήδων της Πόλεως, οι οποίοι πολύ τον τιμούσαν για το τάλαντο και τις μουσικές του γνώσεις. Όταν κοιμήθη ο Πέτρος ο Λαμπαδάριος, η εξόδιος ακολουθία έγινε παρουσία του

τότε Οικουμενικού Πατριάρχου, παρισταμένων και Μεθλεδήδων δερβίσηδων. Αφού τελείωσε η ακολουθία κατά το τυπικό της Εκκλησίας και αποσύρθηκαν οι εκκλησιαστικοί, οι Μεθλεδήδες επέλεξαν εις μνήμη του Πέτρου ιδιότυπη τελετή, υπό τους πράους ήχους του νάι, πνευστού μουσικού οργάνου, που συνοδεύει τις μουσικές τελετουργίες του Τάγματος.

Όλα όσα εξιστόρησα περί των Μεθλεδήδων και περί της εν κατακλείδι: τελευταίας του αγίου Σεμε, ενισχύουν την υπόθεσή μου, ότι ο Σεχ Λεαή, ο Δερβίσης της Νιάουστας, ο φίλος του πολιούχου Αγίου Θεοφάνους του Δοχειαρίτου, που υπήρξε, κατά τον Στουγιαννάκη, ο έτερος πατέρας της νέας πόλης, είναι μάλλον βέβαιο, ότι υπήρξε μαθητής του Μεθλανά Τζελαλεντίν Ρουμί, επιστήθιου φίλου του ομολογητή του Χριστού αγίου Σεμε.

Παραμονή της εορτής της Αγίας Σκέπης Οκτώβριος 1991.

ΝΕΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ

Ο Ελληνισμός σε εθνική δράση

Από την επιμνημόσυνη δέηση
για τους Μακεδονομάχους

Επιμνημόσυνη δέηση, αρτοκλασία και κατάθεση στεφάνων για τους Μακεδονομάχους έγιναν την παρασκευή Κυριακή στον Καθεδρικό Ναό Ευαγγελισμού στο Ρέντοφερν.

Η όλη εκδήλωση διοργανώθηκε από την Παμιμακεδονική Ένωση της Νέας Νότιας Ουαλίας (ΠΕΝΝΟ).

Προεδρεύθηκε και ο διευθυντής

της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών Θεσσαλονίκης κ. Κωνσταντίνος Πίρζας.

Ακόμη ο γενικός πρόξενος κ. Κ. Πίρζινας, ο πρόξενος κ. Χ. Αλλάκας ο πρόεδρος της ΠΕΝΝΟ κ. Χ. Σπυρόπουλος, ο λιμενικός ακόλουθος αντιπλοίαρχος κ. Κ. Παρεδουράκης, ο γραμματέας της ΠΕΝΝΟ κ. Γ. Γκούτσιος και άλλοι.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΝΝΟ

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ

Η Ελληνική Κοινότητα Σύνδνεϋ και ΝΝΟ οργανώνει

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ

στην

Αίθουσα της Κοινοτικής Λέσχης

206 - 210 LAKEMBA STREET, LAKEMBA

ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗ 3 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1991

στις 5 το απόγευμα

Σκοπός της συγκέντρωσης είναι να εκφραστούν οι ανησυχίες και γνώμες της Παροικίας στο θέμα των τελευταίων εξελίξεων στην διδαχή των νεοελληνικών στα Πανεπιστήμια της ΝΝΟ και των άμεσων κινδύνων υποβάθμισης της διδασκαλίας των νεοελληνικών που θα έχει σοβαρότητες αρνητικές συνέπειες για την μελλοντική πορεία της Παροικίας μας.

Καλούνται ιδιαίτερα στην συγκέντρωση οι εκπρόσωποι των φοιτητών, του διδακτικού προσωπικού των φορέων της Παροικίας, αλλά και όλοι οι συμπατριώτες που ενδιαφέρονται για την διατήρηση της γλώσσας και της πολιτιστικής μας κληρονομιάς στην Αυστραλία.

Θα παρευρεθούν και θα μιλήσουν εκπρόσωποι των φοιτητών και καθηγητές.

Θεωρούμε την συγκέντρωση αυτή σαν την απαρχή κινητοποιήσεων για την υπεράσπιση του δικαιώματος σωστής διδασχής της γλώσσας μας.

Με την παρουσία μας στη συγκέντρωση ας δροντοφωνάξουμε:

ΟΧΙ ΣΤΗΝ ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΗ ΔΙΔΑΧΗΣ ΤΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ

Το νέο Δ.Σ. της Λέσχης
του Μεγ. Αλεξάνδρου

Πραγματοποιήθηκε την Κυριακή 27 Οκτωβρίου 1991 και ώρα 2.00 μ.μ. η ετήσια Γενική Συνέλευση της Μακεδονικής Λέσχης ο Μέγας Αλέξανδρος στο κτίριο της Λέσχης, 160 - 164 LIVINGSTONE RD., MARRICKVILLE, μέσα σε πολιτισμένη ατμόσφαιρα.

Ο Πρόεδρος του απερχόμενου Συμβουλίου, ευχαρίστησε όλους τους συνεργάτες του, ιδιαίτερα τον επί τριετία άξιο Γραμματέα κ. Άγγελο Μαντζούρη και τον επί τριετία σε διάφορες θέσεις και τελευταία αντιπρόεδρο κ. Δημήτριο Καρακομινάκη, τον οποίο εισηγήθηκε κι έγινε δεκτή η εισήγησή του να ανακηρυχθεί επίτιμο μέλος της Λέσχης.

Συγχαίρω κι εγώ με τη σειρά μου τον κ. Τσούτσουρα που εκτίμησε την προσφορά των συνεργατών του και του εύχομαι, όπως και στους νέους συνεργάτες του, καλή επιτυχία και για την επόμενη χρονιά.

Η σύνθεση του νέου Δ.Σ. έχει ως εξής:

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Στγβ Τσούτσουρας.

ΑΝΤ/ΔΡΟΣ: Τζων Καραπαναγιωτίδης.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ: Θγρ Ιωαννίδης.

ΤΑΜΙΑΣ: Νικ. Πράπας.

ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ: Μιχάλης Στανίσης, Στέλιος Καρτσιώτης, Σάκης Χρυσοσείδης, Άρθουρ Τσολτουδής.

Ο Πρόεδρος της
Εφορευτικής Επιτροπής
Δημήτριος Τζιούρτζις

ΑΡΑΠΙΤΣΑ της ομάδας περιβαλλοντικής εκπαίδευσης του 2ου Γυμνασίου Νάουσας

(Τάξη Β' - Σχολικό έτος 1990 - 1991)

Β'

(Συνέχεια από το 56ο τεύχος)

Υδρευση

Η πρώτη και κύρια χρήση του νερού της Αράπιτσας από τον άνθρωπο είναι η άμεση κατανάλωσή του ως πόσιμο. Η χαμηλή του θερμοκρασία και ο αέρας που περιέχει το κάνουν ευχάριστο στη γεύση. Από τα στοιχεία των αναλύσεων που έχει ο δήμος φαίνεται ότι το νερό περιέχει: $Ca^{++} = 59ppm$ (μέρη στο εκατομμύριο), $Mg^{++} = 14ppm$, $K^+ = 1ppm$, $Na^+ = 3ppm$, $HCO_3^- = 252ppm$, $SO_4^{--} = 7ppm$, $NO_3^- = 0$, $Cl^- = 3$, $PH = 7,7$, $FHT = 20$, $TDS = 339$. Τα στοιχεία αυτά δεν έχουν μεταβληθεί σημαντικά με τα χρόνια και η ποιότητα θεωρείται πολύ ικανοποιητική.

Η πόλη παίρνει περίπου 1.000 m^3/h νερό από τις πηγές, ποσότητα που θεωρείται αρκετή για να υδρεύσει μια πόλη 80.000 κατοίκων.

Και όμως υπάρχουν σημαντικά προβλήματα υδροδότησης. Τα σημαντικότερα είναι ανεπάρκεια νερού, κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες και κακής ποιότητας νερό.

Μία αιτία είναι η κακή συνθήκη πολλών Ναουσαίων να σπαταλούν άσκοπα το νερό, την ώρα που συμπολίτες τους το στερούνται.

Η κύρια αιτία είναι το παλιό δίκτυο υδρευσης. Πρωτολειτούργησε το 1928 και επεκτάθηκε το 1950. Τα προβλήματα που παρουσιάζει είναι: οι πολλές διαρροές από κατεστραμμένους σωλήνες, διακόπτες κ.λπ. και το ότι δεν γίνεται σωστή κατανομή νερού λόγω μικροεπεκτάσεων χωρίς όμως και ολοκληρωμένη μελέτη.

Το νερό μπορεί να γίνει επικίνδυνο για την υγεία λόγω της συ-

νύπαρξής του δικτύου υδρευσης με το επίσης μισοκατεστραμμένο της αποχέτευσης. Ειδικά στην περίπτωση που διακόπτεται η παροχή για κάποια επιδιόρθωση βλάβης, το δίκτυο εμφανίζεται χωρίς πίεση και είναι παραπάνω από εύκολο να εισχωρήσουν μέσα του απόνερα υπονόμια. Όλα αυτά κάνουν επιτακτική την ανάγκη αντικατάστασης του δικτύου.

Το 1983 συστάθηκε η Δ.Ε.Υ.Α. Ν. που ενεργοποιήθηκε το 1990. Έγινε μελέτη και προγραμματισμός ενός μακροπρόσου έργου που θα λύσει οριστικά το πρόβλημα. Το έργο περιλαμβάνει: υδρευση - αποχέτευση - μονάδα βιολογικού καθαρισμού λυμάτων. Το κόστος κατασκευής υπολογίζεται πάνω από 2 δις.

Μέχρι τώρα η μόνη σύγχρονη πηγή χρηματοδότησης είναι οι κάτοικοι της πόλης. Αυτό θα γίνει: α) με τη γενναία αύξηση των τελών υδρευσης και των τελών σύνδεσης και β) με το νομοθετημένο τέλος 3% επί των ενοικίων όλων των κατοικιών και καταστημάτων. Επιδιώκεται και κρατική συμμετοχή που μπορεί να φτάσει και το 35% της επένδυσης. Υπάρχουν βέβαια και τα Σ.Π.Α. (σχέδια περιφερειακής ανάπτυξης) της ΕΟΚ, αλλά θα έπρεπε το έργο να είχε ενταχθεί στα σχέδια, πράγμα που δεν έγινε. Το γρανοδιάγραμμα της μελέτης προβλέπει ολοκλήρωση του δικτύου το 2010.

Στο μεταξύ πρέπει να λάβουμε τα μέτρα μας για να μην ποίμα το νερό - νεράκι.

Αρδευση

Η Αράπιτσα έδινε ένα ακόμη πλεονέκτημα στη Νάουσα, την εύκολη δηλαδή άρδευση των καλλιέργειών. Έτσι η γεωργία αναπτύχθηκε γρή-

γορα και προόδευσε εντυπωσιακά.

Από τα πρώτα χρόνια της δημιουργίας της πόλης η χέρσα γη που την περιέβαλε καλλιεργήθηκε και έγινε γονιμότερη. Οι πρώτοι Ναουσαίοι αγρότες έσπερναν δημητριακά, κυρίως καλαμπόκι, που έχει αφύγκλη άφθονου νερού και τριφύλι για το τάξιμα των ζώων.

Από το 1700 έχουμε στοιχεία για αμπελοκαλλιέργεια στη Νάουσα. Οι αμπελώνες της περιοχής παράγγαχν από τότε εξαιρετικής ποιότητας σταφύλια που έδιναν τα φημισμένα κρασιά Ναούσης. Στις αρχές του 20ου αιώνα άρχισε σταδιακά η καταστροφή των αμπελιών λόγω της επιδημίας φυλλοξήρας. Από τη δεκαετία του 60 όμως η συστηματική αναδάσωση και ανάπτυξη της αμπελοκαλλιέργειας δημιούργησε τη γνωστή και οριοθετημένη έκταση των 10.000 περίπου στρεμμάτων που δίνει το κρασί «νομισμίας» προελεύσεως ΝΑΟΥΣΑ.

Για μεγάλο διάστημα καλλιεργούνταν στη Νάουσα και η μουριά για τις ανάγκες της σιροτροφίας που ήταν πολύ διαδεδομένη στη Νάουσα.

Η συστηματική εκμετάλλευση των νερών της Αράπιτσας για καλλιέργεια γης άρχισε μετά το 1930 όταν άρχισε η σπιροκαλλιέργεια στην περιοχή. Και εδώ πρωτοπόροι οι Ναουσαίοι: εφάρμοσαν τη συστηματική καλλιέργεια των μήλων και των ροδακίνων πρώτοι στην Ελλάδα, και έκαναν την περιοχή το μεγαλύτερο κέντρο σπιροκαλλιέργειας στη χώρα μας.

Η αποξήρανση της λίμνης των Γιαννιτσών, οι γεωτρήσεις και η κατασκευή αρδευτικών καναλιών στον κάμπο, δημιούργησε αργότερα τις τερκάστιες εκτάσεις, κατάλληλες για δένδροκαλλιέργεια. Έτσι η Νάουσα έχασε το πλεονέκτημα που είχε.

Αν σ' αυτό προστεθεί η λειψυδρία που παρατηρήθηκε τα τελευταία χρόνια και η αύξηση των αρδευομένων από τα νερά της Αράπιτσας εκτάσεων, μπορούμε να καταλάβουμε το πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι Ναουσαίοι αγρότες.

Τα τελευταία χρόνια κατασκευάζεται ένα νέο αρδευτικό σύστημα, «Αρδευτικά έργα Ανατολικού Βερμίου», που περιλαμβάνει και το αγρόκτημα της Νάουσας. Προβλέπονται τσιμενταύλακες για τη μεταφορά νερού και κλειστό δίκτυο για άρδευση. Ήδη έχουν γίνει οι τσιμενταύλακες σε μερικές περιοχές, αλλά υπάρχει επιφυλακτικότητα κατά πόσο τα έργα θα ωφεληθούν συνολικά τους Ναουσαίους.

Τουρισμός

Η μαγευτική θέση της Νάουσας, σε μιά φυσική αγκαλιά του Βερμίου, θέλγει τον επισκέπτη.

Παλιότερα, πριν ο κόσμος στραφεί προς τις θάλασσες, ήταν κέντρο παραθεριστικό και είχε αρκετά ξενοδοχεία. Τώρα αρκείται στον εσωτερικό, ημερήσιο κυρίως, τουρισμό. Σ' αυτό συντελεί το γεγονός ότι βρίσκεται σε μικρή απόσταση από τη Θεσσαλονίκη, ανάμεσα στις πόλεις Έδεσσα και Βέροια, σε κοντινή απόσταση από τους αρχαιολογικούς χώρους της Βεργίνας, Λευκαδίων, Πέλλας και ανάμεσα στα δύο καλύτερα οργανωμένα χιονοδρομικά κέντρα της Β. Ελλάδας: τα 3-5 Πηγάδια και Σέλι.

Σχολεία, σύλλογοι, πρακτορεία, οργανώνουν εκδρομές στον Άγιο Νικόλαο με μικρές στάσεις στους Στουμπάνους και το Πάρκο. Από τις αρχές της άνοιξης μέχρι το φθινόπωρο παρατηρείται μια σημαντική τουριστική κίνηση σ' αυτές τις τοποθεσίες και η Αράπιτσα είναι το κυριότερο σημείο αναφοράς.

Λίγες δεκάδες μέτρα μετά τις πηγές, στις όχθες του ποταμού, λειτουργεί από το 1985 το Ξενοδοχείο «BERMION», της Δημοτικής Επι-

χείρησης Τουρισμού Νάουσας. Αρχικά είχε 20 δωμάτια, εστιατόριο, μπάρ και καφετέρια. Η επιχείρηση παρουσίασε μια σταθερά ανοδική πορεία εξ αιτίας της έλλειψης ξενοδοχείου στην πόλη μας και της καλής φήμης που απέκτησε από τις υψηλού επιπέδου προσφερόμενες υπηρεσίες.

Αποτελέσματα ήταν η επέκταση των δραστηριοτήτων με την προσθήκη 31 ακόμη δωματίων και των απαραίτητων βοηθητικών χώρων. Έτσι έγινε δυνατό να διανυκτερεύουν ακόμη και πολυμελή γκρουπ, καθώς και ομάδες αθλητικών συλλόγων που βρίσκουν ιδανικό τόπο για την προετοιμασία τους, μια που λίγο πιο πέρα είναι και το αθλητικό κέντρο του Δήμου.

Σε ιδιότητες περιοχές στα όρια του άλσος του Αγίου Νικολάου υπάρχουν ιδιωτικές επιχειρήσεις: εστιατόρια, μπάρ, καφετέριες, που εξυπηρετούν τους επισκέπτες και τους επιτρέπουν να θαυμάζουν το καταπράσινο τοπίο, ενώ το ποτάμι ρέει δίπλα τους.

Μερικές από αυτές υπάρχουν από το 1952 και το 1954. Τότε όμως απευθύνονταν μόνο στους Ναουσαίους πελάτες τους, ενώ τώρα βεβαιώνουν ότι η απόδοση της επιχείρησης δεκαπλασιάστηκε. Ακόμη οι περισσότερες διαθέτουν εκτροφεία πέστρφας για τις ανάγκες της επιχείρησης.

Υπάρχει και μιά όμορφη τεχνητή λιμνούλα εμπλουτισμένη με πέστρφες που περιμένουν τους επίδοξους ψαράδες, για να τις ψαρέψουν εκ του ασφαλούς.

Οικολογία

Το οικοσύστημα της Αράπιτσας που περιγράψαμε (φυσικό και ανθρωπογενές) έχει τις λεπτές ισορροπίες του και τις ευαισθησίες του.

α) Πηγές

Στην περιοχή των πηγών η ομορφιά της φύσης έχει αλλοιωθεί από

τις κατά καιρούς πρόχειρες ανθρώπινες επιδιόσεις (τσιμέντα, σωλήνες, συρματοπλέγματα). Τώρα τελευταία προστέθηκαν τεράστιοι σωλήνες για να παίρνουν περίπου 3000 m³/ώρα για τα αρδευτικά έργα Ανατολικού Βερμίου. Αυτή η παραγωγή θα μειώσει επικίνδυνα νομίζουμε το νερό της Αράπιτσας και θα δημιουργήσει οικολογικά, αλλά και οικονομικά προβλήματα.

Η διαμόρφωση που θα γίνει μελλοντικά θα πρέπει να αναδεικνύει τη φύση, να εξασφαλίζει την ποιότητα της ύδρευσης (καλαίσθητη κάλυψη των παροχών) και συγχρόνως να επιτρέπει στον επισκέπτη να πλησιάζει το εντυπωσιακό και σπάνιο αυτό τοπίο.

6) Άγιος Νικόλαος

Στην περιοχή του Αγίου - Νικολάου οι ανθρώπινες επιδιόσεις έγιναν για να εξυπηρετούν τον τουρισμό, αλλά και να προστατεύουν το φυσικό τοπίο. Και έγιναν πετυχημένες προσπάθειες όπως είναι η απαγόρευση εισόδου αυτοκινήτων, η απαγόρευση του ψαρέματος, διαδρομές που διασχίζουν το άλσος, οι βρύσες και οι χώροι διημέρευσης (παγκάκια, ψησταριές, τραπέζια), οι ειδικοί χώροι και κατασκευές για τους μικροπωλητές, η παιδική χαρά, η φροντίδα για την καθαριότητα και προστασία της φυσικής βλάστησης της περιοχής από ειδικούς υπαλλήλους του Δήμου.

Παρ' όλα αυτά πιστεύουμε ότι το άλσος δεν προστατεύεται αρκετά, έχει αλλοιωθεί η φυσιογνωμία του και σε πολλές περιπτώσεις υποβαθμίζεται.

Οι αιτίες πάρα πολλές.

α) Ο περιφερειακός δρόμος που φτάνει μέχρι τις πηγές και μπαίνει σχεδόν μέσα στο άλσος (κοντά στα γήπεδα μπάσκετ - τένις) δημιουργεί συμφόρηση από αυτοκίνητα κυρίως τα Σαββατοκύριακα.

β) Οι μόνιμες εγκαταστάσεις. Στις ιδιωτικές επιχειρήσεις η δό-

μηση έχει αφηθεί στην ευαισθησία του ιδιοκτήτη χωρίς αυστηρό έλεγχο και προδιαγραφές. Έτσι παρατηρούμε πρόχειρες και αντισυμβατικές κατασκευές, ενώ μπορούσαν να γίνουν βάση σχεδίου που να αναβαθμίζει την περιοχή, ευτυχώς υπάρχουν και θετικά παραδείγματα.

γ) Οι ιδιότητες που εγκαθίστανται στην είσοδο του άλσους (λουνα πάρκ, μικροπωλητές) δίνουν μια αίσθηση πανηγυρισμού και δημιουργούν ηχορύπανση.

δ) Η έλλειψη περιβαλλοντικής συνείδησης από τους καλοκαιρινούς κυρίως επισκέπτες που αφήνουν κάθε είδους σκουπίδια σκορπισμένα παντού και πιο πολύ στο ποτάμι.

ε) Οι εγκαταστάσεις της Δ.Ε.Τ. Ν., μπορεί να έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην αύξηση του τουριστικού ρεύματος στην περιοχή, είναι όμως πολύ σγκώδεις και θα μπορούσαν να είχαν γίνει με καλύτερο τρόπο (λιγότερο τιμωμένο). Τυχόν παραπέρα επέκτασή θα ήταν εγκληματική.

Ο περιφερειακός δρόμος από την Μπλάνα και ίσως η απομάκρυνση του στρατοπέδου «Ζαφειράκη» θα αποσυμφορήσουν την περιοχή, η δέ σύνδεσή της με δρόμο με τα 3-5 πηγάδια θα τονώσει την χειμερινή τουριστική κίνηση.

γ) Ροή μέχρι στην πόλη

Από τις ωραιότερες εικόνες που μας έδωσε η Αράπιτσα ορμητική, άγρια, πνιγμένη στη φυσική βλάστηση είναι οι περιοχές λίγο πριν φθάσει στην πόλη (Δέση Ηλεκτρικής, Δέση Γκούτα, Καζάνια, Γαλάζιο) προς τις οποίες δεν υπάρχει εύκολη προσπέλαση στον άνθρωπο.

δ) Ροή μέσα στην πόλη

Η διαμόρφωση που έγινε στις όχθες, από την περιοχή Στουμπάνων και κάτω, έκανε το ποτάμι προσπελάσιμο στον επισκέπτη και ο πεζόδρομος κατά μήκος του, έγινε

χώρος για περίπατο μέσα στην πόλη, μακριά όμως από την κίνηση και δίπλα στη φύση.

Νομίζουμε ότι τα υλικά που χρησιμοποιήθηκαν για τις κατασκευές μπορούσαν να είναι καλύτερα. Επίσης να αναδεικνύονταν τα παλιά κτίσματα που είναι δεμένα με το ποτάμι, με αναπαλαίωση (μικρό Λαυράκι, Μύλοι Μάκη, Μπατάνια, Τριστέλα), και να γίνεται αυστηρός έλεγχος για τις αυθαίρετες ενέργειες των κατοίκων στις παρόχθιες περιοχές (αυθαίρετες προσθήκες, ρύπανση).

Το σύνδρομο του παλιού Ναουσαίου πως ότι περισσεύει «είναι για την Αράπιτσα» δεν έχει εγκαταλήψει και τον σύγχρονο. Θεωρεί φυσικό αποδέκτη των σκουπιδιών του το ποτάμι και πολύ βολικό να ρίχνει ότι του περισσεύει σ' αυτό.

Οι κάτοικοι που ζούν στις όχθες του ποταμού, όπως προκύπτει από τα ερωτηματολόγια που τους δώσαμε και μας απάντησαν, αγαπούν το ποτάμι και είναι ευχαριστημένοι που ζούν δίπλα σ' αυτό. Ακόμη συνειδητοποιούν πιο εύκολα ότι η ρύ-

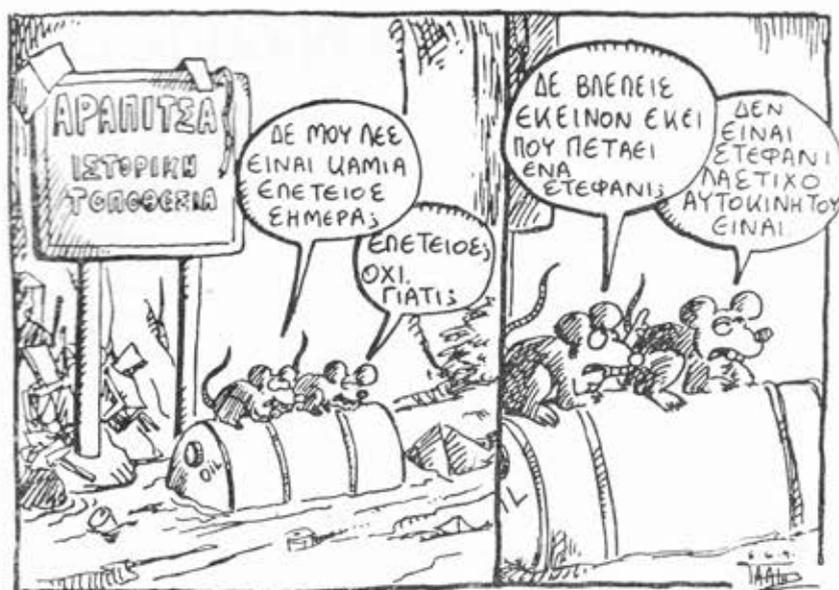
πανση του ποταμού έχει επιπτώσεις στην ίδια τους τη ζωή. Παρ' όλα αυτά υπάρχουν πολλοί που ρίχνουν ποσότητες άχρηστων υλικών και ακόμα και τις αποχετεύσεις τους κατ' ευθείαν στο ποτάμι.

Επίσης το αποχετευτικό δίκτυο της πόλης, παλιό και αυτό άπως τις ύδρευσης, έχει τρεις αγωγούς που καταλήγουν στην Αράπιτσα κάτω από τις γέφυρες «Μπατάνια», «Παπαγιάννη», «Νοσοκομείου».

Αν σ' όλα αυτά προστεθεί η ρύπανση από τα απόβλητα των βιομηχανικών που υπάρχουν στις όχθες (πριν λίγο καιρό που λειτουργούσαν τα βαρεία των εργοστασίων που τώρα έχουν σταματήσει ήταν πολύ έντονη) καταλαβαίνουμε γιατί μέσα στην πόλη η σύσταση του νερού της Αράπιτσας αλλοιώνεται. Ο αλιευτικός πλούτος έχει σχεδόν εξαφανισθεί και για έναν ακόμη λόγο. Η διαμόρφωση της πρασίας της Αράπιτσας στέργει από τις πέστρφες τα σκισρά φυσικά καταφύγια όπου μπορούσε να αναπαραχθεί.

Για μια ακόμη φορά διαπιστώνουμε ότι καμμιά επέμβαση στη φύση δεν είναι χωρίς συνέπειες.

ε) Ροή κάτω από την πόλη

Αμέσως κάτω από τη Νάουσα, η Αράπιτσα δέχεται τα υπόλοιπα και περισσότερα βέβαια από νερά από την αποχέτευση της πόλης. Η επιδάρυσή της είναι ολοφάνερη. Είδαμε ακόμη αποχετεύσεις κτηνοτροφικών μονάδων να χύνονται σ' αυτήν. Για την ρύπανση που προκαλείται στα νερά από την εντατική καλλιέργεια των γύρω περιοχών και τη χρήση χημικών (φυτοφαρμάκων, λιπασμάτων) δεν υπάρχουν στοιχεία. Ίσως γιατί τα περισσότερα νερά της Αράπιτσας διοχετεύονται για άρδευση και δεν ξαναγυρίζουν σ' αυτή.

Το πρόβλημα όμως της μόλυνσης της τάφρου 66, όπου χύνεται η Αράπιτσα είναι έντονο και απασχόλησε πολύ την κοινή γνώμη και τους αρμοδίους το καλοκαίρι του 1990. Όσο για την ρύπανση των υπογείων υδάτων, έχει διαπιστωθεί από μετρήσεις ότι έχει προχωρήσει και βρέθηκαν γεωτρήσεις στον κάμπο μόλυσμένες. Από δελτίο της Ε.Ο.Κ. φαίνεται ότι είμαστε από τους πιο υπαρκτούς νομούς λόγω λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων.

Παρ' όλα αυτά η φύση του ποταμού αγωνίζεται και καλύπτει τις ασχημίες του ανθρώπου. Με τα ο-

μητικά νερά το ποτάμι προσπαθεί να διώχνει τους ρύπους και να παρουσιάζει εντυπωσιακές εικόνες όπως οι καταρράκτες στο Μουσκόκι, η περιοχή της πηγής των Ισοδρίων, τα βράχια γύρω από την ακρόπολη του αρχαίου Κιτίου μέχρι και η εκβολή του στην τάφρο 66.

ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Από τα στοιχεία που συγκεντρώσαμε, τους ανθρώπους που μιλήσαμε και κυρίως τις εμπειρίες που αποκτήσαμε περπατώντας δίπλα στο ποτάμι, προβληματιστήκαμε. Δεθήκαμε συναισθηματικά μαζί του και το αγαπήσαμε.

Μας στεναχώρησαν οι κλειδωμένες δέσεις, τα εγκαταλειμμένα ή ακάμνη ερειπωμένα εργοστάσια, τα σκουπίδια και οι βρωμιές που σε πολλά σημεία συναντήσαμε. Προβληματιστήκαμε από την εγκατάλειψη που είναι τόσο εμφανής στις εγκαταστάσεις της παλαιάς ηλεκτρικής εταιρείας. Δεν είμαστε ειδικοί, ούτε ξέρουμε τα τυχόν νομικά κωλύματα, σκεφτόμαστε όμως πως σε μια εποχή με έντονο ενεργειακό πρόβλημα θα ήταν μια λύση να αξιοποιηθούν οι εγκαταστάσεις που υπάρχουν για παραγωγή ηλεκτρικού (δέσεις, σωληνώσεις, ή και έτοιμες εγκαταστάσεις, εργοστάσια

που έπαψαν να λειτουργούν).

Έχοντας υπ' όψη ότι τεχνικά είναι δυνατή η διοχέτευση της όποιας παραγόμενης ηλ. ενέργειας στο δίκτυο της Δ.Ε.Η. και ότι επιχειρήσεις με τη λειτουργία μιας μόνο γεννήτριας εξοικονομούν ποσά της τάξης μερικών εκατομμυρίων/μήνα, εκτιμούμε ότι τα κέρδη θα αποδόσουν γρήγορα την όποια επένδυση και θα αποδώσουν κονδύλια που π.χ. θα μπορούσαν να βελτιώσουν ίσως και να λύσουν οριστικά το κτιριακό και λειτουργικό πρόβλημα των σχολείων της πόλης μας.

Η φύση της Αράπιτσας μας μάγεψε και αισιοδοξούμε για το μέλλον της. Ίσως να μίν μπορεί πια να παίξει το ρόλο που έπαιξε παλιότερα στην οικονομία της Νάουσας, μας προσφέρει όμως το καλύτερο για τη ζωή νερό και μια ανεπανάληπτη φύση.

Σ' αυτά τα στοιχεία πρέπει να στρέψουμε το ενδιαφέρον μας, εκπαιτώντας ένα ολοκληρωμένο σχέδιο, χωρίς βιασμούς και προχειρότητες (χαρακτηριστικά νεοελληνικά) για ν' αναδείξουμε και ν' αναβαθμίσουμε το βιότοπο.

Αν αυτά τα έργα συνδυαστούν, με τη φροντίδα των αρχαιοτήτων που υπάρχουν δίπλα στο ποτάμι και τώρα είναι εγκαταλειμμένες και με κατάλληλη προβολή, η μελλοντική προσφορά της Αράπιτσας στην οικονομία της πόλης θα είναι ο Τουρισμός.

Αν όμως από 'δω και πέρα δημιουργηθούν αλόγιστα και άλλες εγκαταστάσεις, χωρίς σχέδιο που να παίρνει υπ' όψη του το περιβάλλον, με στόχο το εύκολο κέρδος, είμαστε σίγουροι ότι και αυτή η πηγή πλούτου θα στερεφεί όπως στέρεφαν και στερεύουν καθημερινά στην πατρίδα μας τόσο όμορφο τόπο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΠΗΓΕΣ

Στουγιαννάκη Ε. «Ιστορία της πόλης Νάουσας»
Συνέχεια στη σελίδα 181

Παροιμίες που λέγουντι στη Νιάουστα

ΦΥΣΗ, ΚΙΡΟΣ

● «Χειμώνα μου ουρσούζη, ούπου πάνου να μη τσούζι. Καλοκαίρι μου καλό ούπου πάνου κι' ούπου σταθώ»: Του καλοκαίρι ξιαπλώνισει ούπου νάνι πάς, ούπου θέλεις. Είναι γιοιμάτου φρούτα κι ζαρζαβατικά. Είναι του Κουσαντουύλη.

● «Είδεις κράνιου στάνι ράνου»: 'Αμα θγαίνουν τα κράνα αχρινάει του νυχτέρι, τρανεύει η νύχτα.

● «Ου σκόρπιους ου κιρός δε ξαναμαζώνητι»: Τα φιαγάτα τα χρόνια δε γυρνούν ουπίσου, ου κιρός δεν καρτιράει.

● «Βρέχει μη του καρδάρη», λέμει στη Νιάουστα, ή «μη του τουλούμι» ή «μη τη ζουβάνα», «Ρίχνει γάτες κι σκυλιά», λεν οι 'Αγγλοι.

● «Ου Μάρτης του βράδι του ψουφάει κι την ημέρα του βρουμάει»: Τη μέρα φκιάνει ζέστα κι του βράδι κρύγιου.

● «Ου κιρός πουλάει τα ξύλα κι ου χειμώνας τ' αγουράζει»: 'Αμα δε φκιάνει κρύγιου δε σκεπτομέστι τη φουτχιά. 'Αμα του χειμώνα χρειάζονται ξύλα για του τζιάκι. Τώρα ουλίγοι καίν ακόμα ξύλα του χειμώνα.

● «Μούγγι τήρα μι να σι τρωά να πιρνούμι τουν κιρό»: 'Αμα δεν έχουμι να πούμι τίπουτας μούγγι τηργιούμιστι κι μουλώνουμι απού καμνιάφρας.

● «Ούτι για τουν ήλιου, ούτι για τουν ίσκιου είσει»: Ανάπουδες, στραβόξυλου μη καν τίπουτας δε συμβιδάζιτι.

● «Φκιάνει κρύγιου απόπι δε κοιμηθεί η γάτα μι του ποντίκι»: Δε δε πάρει χαμπάρι ου έιας τουν άλλου από του κρύγιου.

● «Κακιά ώρα»: 'Ηταν στην τύχη μου η άσχημη ώρα. 'Ετσι έτυχειν, έτσι τ'θθειλιν ου Γιοραυπή, φυλάξου από την κακιά την ώρα.

● «Δύστυχος χρόνους ή δισιχτους χρόνους»: 'Ασχημη χρονιά.

● «Χρουιά είναι κι δα πιράσει», λεν οι αγρότοι όντας οι παραγουγές δεν παγαίνου καλά, όπουσ ιφέτους στη Νιάουστα.

● «Ου Φλιδάρης κι' άν φλιθίσει καλουκρινές δα μυρίσει»: Του Φλιδάρη αχρινάει να ζυπνάει η φύση, αχρινάει ν' αυθίξει η κράνιά κι του πεζάρι, να θγαίνουν κι' οι κάτσιουδοι.

● «Σαν τουν άμμου της θάλασσας»: 'Ηταν μυρμήγγια, πουλύς λαός.

● «'Αν δε φυθήσει άνημους κλου νάρι δεν κουνιέτι»: 'Αν δεν τσιαλαστίσουμι δε γένητι τίπουτας. Χρειάζητι γκαηρέτι.

● «Λαός σαν του ρουμάνη»: 'Όπουσ του ρουμάνη έχει απ' όλα τα δέντρα έτσι κι' ου κόσμους είναι κι τέχιοι κι' αλλοιώτικοι.

● «Πηρασμένη βρουχή κάπα δε χρειάζητι»: 'Αμα πιράσει ένα περιστατικό δε χρειάζητι να φκιάσουμι τίπουτας. 'Αμα γένει ένα πράγμα πάει μπήτισειν, ου χατάς γίνηκειν.

● «Κάθι πράγμα στον κιρό του κι τ' αυγό την Πασκαλιά»: 'Όλεσ οι δουλειές θέλει να γένουντι στην ώρα τους.

● «Τραγουάδι μη τουν τρύγου του χειμώνα παραμύθι»: Καναν κιρόν που δεν είχαμι νούδι ραδιοφονου ουτε τηλιόραση, τραγουδούσαι στον τρύγου κι του χειμώνα ειλιγάμι παραμύθια τρουγιούρου στου τζιάκι.

● «'Εφκιασεις μνιά τρύπα στου νιρό»: Καντίπουτας δεν έφκιασεις, γιατί στου νιρό δε γένητι τρύπα.

● «Στη θάλασσα να πας νιρό δε δε βρεις»: 'Αμα παλαγίξει κανένας ένα πράγμα κι είναι μπόλικου αμπρουστά του χουρίς να του βρίςκει.

● «'Υσταρας απού βρουνηή ντάιμα έρχητι βρουχή»: 'Υσταρας

απού λουγουμαχία αμπουρεί να πέσει κι ξύλου.

● «Η καλή μέρα του ταχύ φαίνητι»: Μνιά δουλειά άμα αχιρήσει καλά, δα πάνει σουστά ίσταμι του τέλους.

● «Τρανό καράδι μιγάλης φουρτούνης, μικρό καράδι μικρές φουρτούνες»: Οι τρανές δουλειές έχουν κι τρανές σκουτούρεις.

● «'Εβαλιν του νιρό στ' αυλάκι»: Ταίργιασειν τη δουλειά, ξικίνησειν καλά, έκαμειν καλή αρχή, ντούζτισειν τη δουλειά.

● «Ούπου πιρπατάει του πουτάμι απού κει δα πχεις νιρό»: Απού έναν ιπιτυχημένου άνθρουπου, απ' όναν πλούσιου δα δεις προκουπή κι κασιάρα, απού έναν ιργατικόν.

● «Ου δριμένους δε φουβάτι τη βρουχή, δε χρειάζητι κι κάπα»: 'Αμα σέβεις στην πράγκα ύσταρας μαθαίνεις, δε φουβάτι ου πασταμάς του άλας.

● «Τα τρανά πουτάνια απου μικρά ιζδούγια γένουτι»: Μιγάλα έργα κι' απουφάσεις αχρινούν απού μικρές αφουρές. Πουλλές δουλές μιγάλοι άντρες κατάγουντι απού μικρά μέργια.

● «Τί ρίχνει ου Θιός κι δεν πίνει η γής»: 'Όλα τα καταπίνει η γής, όπουσ κι' ου άνθρουπους κι τα καλά κι τ' αχαμνά.

● «Κίνησειν γη κι' ουρανόν»: Τσι αλάστισειν πουλύ, προυσπάθησειν, ντάλντισειν, έβαλιν όλα τα μέσα.

● «Ου ζιυγαράς θέλει βρουχή κι ου σταμνάς τη ξέρα»: Ου ζιυγαράς για να ουργώσει κι να λιώσουν οι γκρούντες θέλει βρουχή αμά ου τσουκαλάς θέλει ξέρα για να στιγνώσουν οι στάμνις κι' τα τσουκάλια. Κάθι ένας θέλει του συμφέρουν του.

● «Στέγουσι του τριφύλλι σου όντας του φένει ου ήλιους». Κάθι δουλειά πρέπει να γένητι του σουστό κιρό για να ιπιτύχει. 'Όντας φένει ου ήλιους του τριφύλλι θέλει

γύρισμα:

● «Καθαρός ουρανός αστραπές δε φοβάται»: Ου σουστός ου άνθρουπους δε φοβάται κατηγοργεις, ου δίκιους δε φοβάται τίπουτας.

● «Είνι της ΟΦΑ πάνει Ούπου Φυσάει ου Αέρας»: Στε παπά στε παπά, ειλίγαν οι παλιοί. Πάνει απ' του ένα κόμμα στου άλλου, δεν είνι ντουρούζης.

● «Χιόνι του Δικέμβρη, χρυσάφι του καλουκαίρι»: Τότι κι του στιάρι μι όλα τα χειμουνιάτικα δε γένουν καλά.

● «Ούτι βρέξει άς κατηδόσει»: Ούτι θέλει άς γένει, ιγώ νταλντώκι φκιάνου αυτήν τη δουλειά κι' άς γένει ούτι είνι να γένει.

● «Να πας όντας κατηδάζει ου λάκκουσ κούτσουρα»: Μιτά απού μπούρα τρανή μη πουλύ βρουχή ου Σιλιώτης κατέβαζειν κούτσουρα κι μικροί πήγηναν κι τα μάζουναν για του τζιάκι. Να φκιάσεις μινιά δουλειά στουν κιριμέ της, στην ώρα της.

● «'Ας του πάρει του πουτάμι»: Λέμει ένα αίνιγμα σι μινιά παρέα κι δεν του βρίσκει κανέναν. Να του πάρει του πουτάμι, λέμει να ισηγήσουμι του αίνιγμα. 'Η λέμει ούτι είνι να γένει, άς γένει.

● «Απού Αύγουστου χειμώνα κι απού Μάρτη καλουκαίρι»: 'Αμα έπιρνειν μινιά βρουχή μιτά του δικαπινταύγουστου εικείν' τα χρόνια κατέβηναν μι τα μολάργια οι Βλάχοι απ' του Σέλι γιατί αχρινούσαν τα κρύγια. Του Μάρτη απ' τις αρχές εβανάμι μάρτην στου χέρι, εδινάμει νγιό, μινιά κόκκινη κι μινιά άσπρη, κάνουσα κλουστή για να μη μας μαυρίζει ου ήλιους ου μαρτιάτικους κι' όντας ιγληπάμι: χιλιδόνια τουν κριμνούσαμι σ' ένα κλαδί.

● «Πνίγητι σ' ένα χουλιάρι νιρό»: Σι μινιά δυσκουλία τα χάνει, δε ξέρει τί να φκιάσει, κιουτεύει.

● «'Αν δε λαλήσει τζίντζηρας δεν έχει καλουκαίρι»: Ου τζίντζηρας τζίντζιρίζει του βαχ του καλουκαίρι μη την τρανή τη ζέστα. Τότι μι-

κρά πιντιγιά τους τσακουνάμι στις φασουλόδιργις κι επιζάμι μη τ' αυτούς. Τους εβανάμι στ' αφκιά απ' τ' άλλα τα πιντιγιά να τζίντζιρίζουν.

● «Ανταμώθηκειν ου ουρανός μη την ιγής»: Δε φαίνητητι τίπουτας απ' τη μπούρα κι την αντάρα δε γλέπεις ουρανόν κι γη.

● «Πέρα βρέχει»: Εισύ πε ούτι θέλεις ,αυτός πέρα βρέχει, δε ραίζητι, δε σιλουγαργιάζει. Ειμείς ιδώ δεν έχουμι κίντυνον, η φασαρία είνι μακρυά.

● «Μαθημένα τα βουνά στα χιόνια»: Είνι μαθημένοι στις ταλιπουρίες κι στις ατυχίες, όλα τα κάμουν καμπούλι.

● «Αύγουστος άβριχτος μούστος άμιτρουσ»: 'Αμα δε βρέξει τουν Αύγουστο τα σταφύλια γένουντι γλυκά κι ου μούστος είνι καλός κι πουλύς.

● «Απ' τ' Αγιουργιού κι πέρα πάει του λιμπαντή σιαπέρα»: Απ' τ' Αγιουργιού κούριδαν κι τα πρόβατα γιατί αχρινάει να ζισταίνει ου κιρός κι οι μάνες μας που φουρούσαν ιντόπια απέταχναν του λιμπαντί σιαπέρα.

● «Ου μήνας έχει ινιά»: Μινιά χαρά πιρνούμι, γιατί τίπουτας δε μας μέλει. Είμιστι ιυχαριστημένοι όπουσ είμιστι. Του τί δα γένει ύσταρνας δε μας μέλει καν κι καν.

● «'Ανημους που δε βλάδει αφκέ τουν να φυσάει»: 'Αμα δεν έχεις ζημία απού μνά υπόθεση ας γένει ούτι θέλει, μη σιγέσι. Σκυλί που δε δαγκώνει αφκέ του να γκαυκίζει.

● «Μούγγι βουνό μη βουνό δε ζμίγει»: Οι άνθρουποι δα νάρθει μινιά ώρα που δ' ανταμουθούν όσου μακρυά κι άν βρίσκουντι ου ένας απού τουν άλλου.

● «Γράφει στου νιρό, σπέρνει στη λίμνη κι στου πέλαγου αλουνίζει»: Δε φκιάνει καν τίπουτας, τουκιστής κι σουλατσαδώρους, δεν έχει ιπιτυχίες.

● «Αμπρουστά γκριμός κι σπι-σπου ρέμα»: Του ένα ώχ κι τ' άλλου

λέλε, κι του ένα αχαμνό κι τ' άλλου χειρότιρου.

● «'Εχει ου κιρός γυρίσματα»: Μη μι φκιάνεις αυτήν τη χάρι αμά δα μι χρειαστείς κι συ καμνιάφρας. Κιρός είνι κι πιρνάει, δα νάρθουν κι άλλες μέρες.

● «Δα γυρίσει ου τροχός»: Δ' αλλάξουν τα πράγματα.

● «Ου πνιγμένος απ' τα μαλλιά του τσακώνητι»: Δε ξέρει τί να φκιάσει σι μινιά δύσκουλη ώρα.

● «Η νύχτα έχει αφκιά κι ημέρα μάτχια»: Τη νύχτα δε γλέπεις μούγγι ακούς.

● «Φκιάστου του καλό κι ριζτου στου γυαλό»: Νάχεις αναπαμένη τη συνειδησή σου που έφκιασεις του καλό, μην καρτιράς να φκιάσουν του ίντιγιου κι για τη σένα, μην καρτιράς ανταπόδουση.

● «Η νύχτα είνι αγκαστρομένη»: Δεξέρεις τι δα σι βγάλει, όλα τ' αχαμνά τη νύχτα γένουντι, μη φκιάνεις δουλειές τη νύχτα.

● «'Επισειν απ' τά σύνιφα»: Δεν καρτιρούσειν να γένει αυτό που γίνηκειν, δεν όντιζειν να γένει έτσι, άλλα καρτιρούσειν κι' άλλα γίνηκαν.

● «Απιτάει στα σύνιφα»: Δεν είνι προσυγειουμένους, λέει πράγματα που δε γένουντι, όλου φαντάσματα γλέπει.

● «Νάρθεισ του μήνα που δεν έχει Σάββατου»: Να μην έρθεις καν κι καν.

● «'Ασπρα γρόσκια για μαύρες μέρες»: Ιπί Τουρκίας δεν είχαν δραχμές αμά γρόσκια, ένα γρόσι οι ντουμάτις την ουκά, πέντι γρόσκια του τυρί, ειλίγαν. Βάστα ουλίγουν παράν για δύσκουλες ώρες.

● «Για όλους βγαίνει ου ήλιους»: Για ιφτουχούς κι για πλούσιους, για όλους έχει ο Θιός, κανέναν δε χάνητι.

● «Βάστα ξύλα για του Μάρτη να μην κάψεις τα παλουκία»: Γιατί του Μάρτη τουν είπαν κι παλουκουκάφτη. Μάρτης γδάρτης κι παλουκουκάφτης.

● «Κινούργια μέρα κινούργιου κασμέτι»: Η κινούργια μέρα δα φέρεει κι κινούργια τύχη, νέα πράγματα.

● «Νάσι δω του Μάη μη κάπα κι του θριστή μη γούνα»: Ιφέτους μι τις βρουχές τις καλουκαιρινές έτσι καταντισάμι.

● «Όλη μέρα πέντι πέντι κι του βράδυ δικαπέντι»: Όλην την ημέρα κλώθητι γυρνιέτι κι δε φκιάνει τίπουτας κι του βράδυ τουν πχιάνει η σφίξα για δουλειά.

● «Τιτράδι κι Παρασκιουδή τα νύχια σου μην κόψεις, την Κυριακή να μη λουστεις άν θέλεις να προυκόψεις»: Τις Τιτράδες κι τις Παρασκιουδές οι παλιοί νήστιθαν, τουν έτρουγαν κρέας, τυρί κι τέτχια κι λούζουνταν του Σαββάτου, γιατί την Κυριακή δεν κόμει να λουστεις που νγιαβάζουν οι ικκλησιές. Τώρα όλα ίσιουμα γίνηκαν.

● «Της νύχτας τη δουλειά τη γλέπει ημέρα κι γιλάει»: Τη νύχτα δεν αμπυρείς να ιδεις καλά τί φκιάνεις, την ημέρα γλέπεις τα σφάλματα που έκαμες τη νύχτα.

● Την ημέρα της Πασκαλιάς είνι γινημένους»: Ου τυχηρός.

● «Του τρίμηρου είνι γινημένους»: Ου άτυχος.

● «Ου Σαββατουγινημένους» είνι τυχηρός.

● «Παίζου τα καλικούντγια στουν ουρανό»: Δα χαλάσει ου κιρός, ειλίγαν οι παλιοί.

● «Ψήλουσαν τα βουνά κι δε φτάνουντι»: Αυτός ψηλουπχιάνητι, είνι πουλύ πισηφανους, τράνηψειν η δουλειά του.

● «Λάδι βρέχει, κόστανο χιονίζεις»: Δε ραίζητι καν κι καν δε συκλιτίζητι για τίπουτας.

● «Όντας νικώ να έρθουν βρουντές κι ασταρπές, όντας γυρίσου ουπίσου ήλιους κι ξιαστιργιά»: Είνι ένα στιχάκι απ' του Νιαουστινό παλιό τραγούδι: «Κομημένα χελιδόνια για χαμηλώσατε να γράψου ένα γράμμα κι μιιά φιλή γραφή να γράψου στην αγάπη να μη μι καρτιρεί.

Ιγώ ιδώ που ήρθα ιδώ παντρέφτηκα, πήρα γυναίκα φράγκα, μαγίστρα πιθηρά.

Μαγέδει τα καράδια κι' όλα τα κινήτά. Όντας κινήσου νάρθου βρουντές κι ασταρπές κι' όντας γυρίσου πίσου ήλιους κι ξιαστεργιά. Αυτός δεν ήθιλιν να γυρίσει κι βρήκειν ιτιά την πιθηρά, που μάγιδειν τουν κιρό. Έτσι η παροιμία λέγητι για έναν που δε θέλει να μπιτίσει ή να φκιάσει: μιιά δουλειά.

● «Άμα δε βρέξει δα στάξει»: Όντας αχιρνάς μιιά δουλειά κι καρτιράς κέρδος κάτι δα γένει: ένα μικρό κέρδος δα βγει. Μούγγι ντάλντημα χρειάζητι κι' όλα έρχουντι.

● «Η καλή μέρα απ' του ταχύ φαίνητι»: Όντας μιιά δουλειά παγαίνει καλά από την αρχή, τότε δα μπιτίσει κι καλά. (Αρχή είνι το ήμισυ το υπαντός).

● «Κάθι φέτος κι χειρότερα κάθι πέρσι κι καλύτερα»: Αυτά που πέρσαν μας φαίνουντι καλύτερα, αυτά που ζούμι τώρα δεν τα λουγαργιάζουμι κι πουλύ.

● «Άν βρέξει ου Μάρτης νγιαό νιρά κι ου Απρίλης άλλου ένα, χαρά σι κείνου του ζιγιά πούχει πουλλά σπαρμένα»: Οι ανοιξιάτικες βρουχές βοηθούν πουλύ τα στάργια να δώσουν καλή παραγουγή.

● «Δε λείπει ου Μάρτης απ' τη Σαρακουστή», ή απ' του χειμώνα, λέν άλλοι. Λέγητι για έναν που θέλει να στριμώνητι παντού, να παγαίνει μι όλους. Γιατί κι τουν Μάρτη φκιάνει κρύγιου.

● «Τ' Αγια Αντρέα αντριώνει του κρύγιου»: Αχιρνάει ν' αλλάζει ου κιρός κι να χρειάζητι άναμα του τζιάκι.

● «Ήλιους κι βρουχή παντρέβουντι οι φτουχοί»: Γιατί δεν έχει καλές ισουδιές.

● «Ήλιους μι του χιόνι παντρέβουντι οι αρχόντοι»: Δεν τους μέλει για τουν κιρό γιατί είνι πλουσιοί.

● «Ήλιους κι φιγγάρι παντρέ-

βουντι οι γαιδάροι», λέμει στη Νιάουστα.

● «Βρέχει ου κιρός φταίγουν οι μήνες»: Η βρουχή αμπυρεί νάρθε: όλες τις ιπουχές, όπους ιφέτος. Η παροιμία λέγητι για στραβούς ανθρώπους, που αφιώνουντι μι του τίπουτας,, χουρίς να τους φταίξουν, γιατί βρίσκουν ιτίες.

● «Χαμογέλασειν ου Μάρτης», λέμει στη Νιάουστα, για έναν θυμούμενου άνθρουπου, όντας χαμογιάσει ύσταρνας απού καυγάν, ή για έναν που είνι αγέλαστος. Λέγητι κι' όντας ου Μάρτης μας φκιάνει καλές μέρες.

● «Ντιγκλέντισειν ου χαβάς»: Άλλαξειν ου κιρός αχιρίσειν να κρυγιαδίζει. Χρειάζητι σουλουτούκου.

● «Να κοιμηθώ κι τ' Αγιουργιού να φέξει», λέμει στη Νιάουστα, να κοιμηθώ να ξιχαστώ, να κοιμηθώ ήσυχα, χουρίς να ζυπνήσου.

● «Ήρθειν Αύγουστος πάρ' την κάπα σου»: Γιατί αχιρνάει ν' αλλάζει ου χαβάς κι να φκιάνει κρύγιου, να κρυγιαδίζει.

● «Ου Αγια Νικόλας άσπρισειν τα γένια του»: Αχιρνούν τα χιόνια.

● «Όλες οι μέρες του Θιού είνι»: Δεν έχει ουρσοζίκικες κι καλές. Δεν πρέπει να πιστεύουμε σι δεισιδιμουιές.

● «Όλες οι ώρες ένα δεν είνι»: Λέγητι για μικρούς ή μικρές που σι γένουντι τσιλέγκι στου κιφάλι, όντας έχεις δουλειά.

● «Ου κιρός τρουκουλιέτι σαν του νιρό»: Ου κιρός πιρνάει κι φεύγει, δεν τσακώνητι.

● «Μιιά στη χάση κι μιιά στη γιόμουση σι γλέπουμι»: Δε σι γλέπουμι πουλύ. Στη χάση έκουφταν τα ξύλα για τουν κυριστέ για να μη σκουλικιάζου, γιατί στη γιόμουση σκουλικιαζαν.

● Τιτραδίτσα λάλησειν βδομαδίτσα πέρασειν»: Άμα έρχητι Τιτραδί μπιτίζει η ιβδομαδά.

● «Όλα έρχουντι στην ώρα τους»: Οι γιουρτές, η ώρα για φαγι, δουλειές που χρειάζουντι κιρόν

κι ούτε κι άν.

● «Όσα φέρνει η ώρα δεν τα φέρνει ου χρόνους»: Τα ζαράργια δε χρειάζονται πουλύ για να γένουν.

● «Για τους ξυπόλυτους πέφτει του χιόνι»: Γιατί αυτοινοί δεν είχαν παράδειξ ν' αγοράσουν παπούτσι. Ήταν ακριβά. Για τ' αυτουνούς που δεν αμπουρούν να φκιάσουν μινιά δουλειά, έχει πουλλές δυσκουλίες.

● «Ανημουμαζώματα νγιαβουλουσκουρπίσματα»: Όσα καζαντιγιούνται μι ψιφέξ κι παγαπουντιγιές σκουρπούν κι φεύγουν, δε βαστιούντι.

● «Ή ώρα φυλάγει τη μέρα κι ημέρα του μήνα»: Όλα στην ώρα τους γένουντι.

● «Του δουτηχητή μην τουν χαίρησαι όντας δουτάει παρά όντας δγαίνεις»: Τα υστιρνά τιμούν γα πρώτα. Να χαίρησαι όντας μπιτίζει μι επιτυχία μινιά δουλειά.

● «Ήλιους γένου αμά απανουθιό μου μη λάμψεις»: Ας είσι εισύ καλός κι γω άς μη ιδώ χαίρι, άς μην κερδίσου τίπουτας. Φανερώνει αγάπη κι ικτίμηση.

● «Του Φλιθάρι του χιόνι είναι μέσ' του τηγάνι»: Τα χιόνια του Φλιθάρι λιώνουν εύκολα, γιατί τρανέδει ημέρα κι ζισταινει .

● «Έχει μήναν που τρέφει όλουν του χρόνου»: Αμπουρεί σι ένα μήναν να καζαντίσουμι για έναν χρόνον. Άν δρούμι μινιά ιυκηρία αμπουρούμι να κερδίσουμι πουλλά.

● «Μη τουν κόσκινο δεν κουβανιέτι νιρό»: Μη ψεύτικα μέσα δε γένουντι σουστές δουλειές. Έτσι στη Νιάουστα λέμε πιργιλαστικά, ιγώ στη χαρά σου δα σι φκιάσου τρανό χουζμέτι, δα κουβανώ μη τουν κόσκινου νιρό.

● «Στη μικρή τη θρύση πίνεις ιυκουλώτιρα νιρό παρά στην τρανή»: Σι μικρότιρες πόρτες μπιτίζεις ιυκουλώτιρα τη δουλειά σου παρά σι τρανές. Να φκιάνουμι δουλειές που αμπουρεί κι' όχι αυτές

που είναι δύσκουλες για τι μας.

● «Η ευτυχία ουμνιάζει μη του χειμωνιάτικου τουν ήλιου. Βγαίνει αργά κι χάνητι νουρίς»: Όλες οι καλές οι ώρες βαστούν ουλίγου. Τα καλά πράγαμτα μπιτίζουν αγλήγουρας.

● «Όντας ου μήνας δεν έχει «ρο», το κρασί θέλει νερό»: Τέτχι οι μήνες είναι ου Μάης, Ιούνης, Ιούλης, Αύγουστος. Τότι που φκιάνει ζέστα δεν πίνητι του κρασί, μούγγι του νιρουκράσι.

● «Δεν έξιμιξαν τ' άστρα τους»: Δου ταίργιασαν, δεν τα βρήκαν, χώρισαν δε συνουήθηκαν.

● «Όποιους στην ξέρα πιρπατάει κι θάλασσα γυρεύει ου νγιαβουλους ουπίσου του κουκιά τουν μαγειρεύει»: Όποιος έχει τη δόληψη του κι είναι καλά δε χρειάζητι να παλαγίξει άλλες ταλιπουρίες κι σκουτούρες, γιατί δα πισμανέψει.

● «Σταξιά μη σταξιά γένητι πουτάμι, πουτάμι μη πουτάμι γένητι θάλασσα»: Όντας ινώνουντι πουλλοί μαζί έχουν τρανύτηρη δύναμη, όπουσ οι συνητηρισμοί, ιταιρίες κι τέτχια.

● «Πινάει του δουνό αμά αγουράζει στον κάμπου»: «Πινέδουν αχρείαστα πράγαμτα για ν' αγουράσουν ιυκουλώτιρα αυτά που αξίζουν.

● «Μη σι γιλάει ου μπάκακας κι του χιλιδουνάκι, άν δε λαλήσει ου τζίντζιρας δένη καλουκιράκι»: Τότι ζισταινει ου κιρός του δαχ του καλουκαίρι.

● «Κι τα δουνά ξιπέφτουν κι οι κάμποι δυστυχούν»: Κι τους τρανούς κι τους πλούσιους πουλλές δουλέξ τους βρίσκουν κακές μέρες κι δύστυχεξ.

● «Περί ανέμων και υδάτων»: Λέμε ιόγια χουρίς νόημα, χουρίς σημασία, ιόγια στον αέρα.

● «Του θιριστή τουν αλουνάρι είναι μπόλικου του στιάρι»: Έχει ψουμί ου γιουργός μπόλικου, γιατί θιρίζουν κι' αλουνίζουν του στιάρι. Αργότιρα αχιρνούσαν οι οικουνου-

μίες κι τόξιμαν του στιαρίσκου μη καλαμπουκίσκιου αλεύρι για να φτάσει.

● «Του γιναργιάτικου φιγγάρ ήλιους της ημέρας ουμνιάζει»: Του Γινάρη του φιγγάρι είναι πουλύ λαμπιρό.

● «Δεν έχει στον ήλιου μοίρα»: Είναι πουλύ φτουχός, πουλύ άτυχος, είναι ταλαίπουρος.

● «Απ' του καλό του πηγιάδι όσου νιρό κι' άν βάλεις δε στιγνώνει»: Κι' όπουξ λεν κι οι πρόσφυγοι, όσου κι' άν τρίψεις τη σακουράφα, δε γένητι βελόνα. Απ' όναν που έχει πουλλά πάντα κερδισημένος δγαίνεις.

● «Όυτι κρύγιου ούτι ζέστα μη φκιάνεις»: Δε μη μέλει καν κι καν.

● «Νάσει καλά τουν Αύγουστου πούνι παχιές οι μύγεξ»: Εικείνα τα χρόνια πούχαν όλα τα σπίτχια αχούργια, είχαμι πουλλές μύγεξ. Ιφινάμι κάτι δουτάνια ακουλησιδες για ν' ακουλνούν κι αγοραζάμι χαρτιά ειδικά μη ακόλα τουτκάλι, που κάθουταν οι μύγεξ κι' ακουλουούσαν. Τουν Αύγουστου οι μύγεξ ήταν μαί παχέξ. Η παροιμία πιργιλάει τους δρώμνιους ανθρώπουξ, τους άπλυτουξ κι' αχτένιστουξ.

● «Άλλη η δόξα απ' τουν ήλιου κι' άλλη απ' του φιγγάρι»: Άλλη χάρη έχει η μέρα κι' άλλη η νύχτα. Άλλα γένουντι τη μέρα κι' άλλα τη νύχτα. Τη νύχτα γένουντι τα πλειότιρα κακούνγια.

● «Είσι άνου πουταμών»: Αυτά που φκιάνεις είναι χαμπουχάλια, είναι αχρείαστα. Αυτά που λες είναι μπαρντάκια.

● «Απουγάλια - αγάλια γένητι η αγουρίδα μέλι»: Μη τουν κιρό θάνει μινιολό ένας νέος, μη τις μέρες ουριμάζει μινιά υπόθιση.

● «Σταξιά, σταξιά του νιρό τραπάει κι την πέτρα»: Πε πέ του ιντιγιου πράμα σι έναν τουν καντίζεις. Οι μιγάλεξ δουλειές γένουντι μη μικρές προσπάθειες συνεχεία.

● «Έχει μισάνυχτα τη μέρα μισημέρι»: Για μπάμπασκα δουλειά

δε ξέρεи καν τίπουτας, δεν έχει ιδέα για πράγματα που ουμιλούν μοναχά τους.

● «Αγρόν αγουράζει»: Δεν τουν μέλει για καντίπουτας, δε ραίζητι.

● «Είδα τουν ήλιου αρχίτηρας απ' τη σένα»: Όταν εισύ πήγαινες, ιγώ γυρνούσα. Γιννήθηκα μαϊ αγλήγουρας απ' τη σένα.

● «'Αν σφίξει του χέρι του στην πέτρα δα τη βγάλει ζουμί»: Όλα τα καταφέρει, έχει πουλύ δύναμη για ούτι κι άν.

● «Απού του ήσυχου του ποτάμι να φουδάσει»: γιατί αυτός αποουλνάει του νιρό απού καίτη ψάθα. Συ κάμει τουν ήσυχου κι τουν φρόνιμου αμά απού πίσου στουν φκιάνει του χατά.

● «Είνι σαν του λουλό του πουτάμι»: Ουλίγου αλαφρύς κι σιαματαζής. Του λουλό του πουτάμι στη Νιάουστα είνι απ' τη Δέση του Μπίλη ίσιαμι του μύλου του Μαγγανάρη. Σι μικρά μέργια πιρνάει κι' απου γαλαρία, κι τουν ίλιγαν λουλό όντας αποουλνούσαν του νιρό έτριχειν μη δύναμη κι' ήταν βαθύ. Του νιρό αυτό κινούσειν του Λόγγου τ' αργουστάσιου κι του σκινουποιείου.

● «'Όντας πέφτει ου ουρανόσ χτυπάει πρώτα τους ψηλούς»: Γιατί τα κιάλια τους είνι ψηλότιρα. Τα ψηλά τα κλονάργια κουνάει ου αέρας. Τους φαναζούμινους τους ανθρώπους τους δάνουν πρώτα στου στόμα τους οι άλλοι.

● «Ου κιρός κιρό δε δίνει, φεύγει σαν του ντιγάργυρου»: Μη χάνεις τουν κιρό σου σι καντιπουτένια πράγματα.

● «Είνι βαρύς ου ουρανόσ, βαριά η ατμόσφαιρα»: Ιδώ δε μας θέλουν, ιδώ είνι έτοιμοι για καυγάν για μαλουσία. Πουλύ μαυρίλα πλάκουσειν μαύρη σαν καλιακούδα.

● «'Ισιαμι την ώρα ήρθειν»: Τότι που άναφταν κάναν κιρόν τα κουκούμνια, την ώρα που άναφταν τα φώτα, ζμούργια, μέρα μη τη ύχτα. «Περί λύχνου αφάς».

● «Η φύση νικάει, ου κιρός ξι-

σκιπάζει την αλήτχια»: «Ουδέν κρυπτόν υπό τον ήλιον», είλιγαν οι αρχαίοι. Δεν αμπουρεί κανένας να τα δάλει μη τη φύση. Η αλήτχια αργά ή αγλήγουρα ξισκιπάζητι.

● «Μη ζουρίζεις τη φύση γιατί ικδικιέτι»: Τα στοιχιά της φύσης είνι μαϊ γιρά απ' τουν άνθρουπου. Σι δάνουν κάτω.

● «Είνι του χουϊ του τέτχιου δεν αλλάζει»: Η φύση του είνι έτσι. Ου λύκουσ αλλάζει την τρίχα του όχι του τομάρι του. Η ουχιά κι άν κилаϊδίζει πάλι φίδι είνι. Του φυσικό αφύσικου δε γένητι.

● «'Ιπουχή απού ισχνές αγιλάδες»: Μέρες φτώχειας κι' ανέχειας.

● «Ου κιρός ουδηγός»: Κατά τουν κιρό κι του χουρό. Ανάλογα πώς δα νάνει ου κιρός δ' αποφασίσουμι.

● «Του νιρό είνι του Θεού»: Είνι ένα απ' τα τρανύτιρα δώρα του Θεού, δεν αμπουρούν εύκουλα να του κόψουν, να του πουλήσουν, να του μοιράσουν, να στου απαγουσέψουν.

● «'Αψη τουν κιρό να δουλεύει για τη σένα»: Μη τουν κιρό όλα διουρθώνουντι, πιρνούν οι γιράδες, οι αρρώστειες αλησμουνιούντι οι κακές κουδέντες, οι καυγάδες κι' άλλα.

● «Νυχτώνει, ξημιώνει κι του κουδάρι μαζώνητι»: Ουλιγουστέβουν οι μέρες μας, σώνητι του λάδι απ' την καντήλα.

● «Ου κιρός όλα τα φκιάνει ρισίτι»: Όλα τα σβήνει.

● «Πουτάμι μοιρασμένου γένητι αγώγι»: Άμα η δύναμή σου, η προσπάθειά σου μοιράζητι σι πουλές δουλειές, δεν έχεις κι τόση ιπιτυχία.

● «Σαν έρθει η Κυργιακή Σαβάτου μην καρτιράς»: Οι μέρες πιρνούν, δεν έρχουντι ουπίσου.

● «Κίνησεις κι' ήταν ημέρα Σάββατου»: Τα χρόνια εικεινα πουταν οι θυβροί δε δουλήβαν του Σαββάτου κι άν ήθειλεις να φκιάσεις καμιά δουλειά δεν αμπουρούσε.

● «Σαββατιάτικα θυμήθηκες»: Τώρα που μπιτιζει η ιδουμάδα, την τιλιυταία ώρα. Τώρα σ' ήρθειν τ'αυγό στουν κώλου.

● «Μούστους είνι κι δα δράσει»: Δα γένει η δουλειά μη σηγέσει.

● «Ου κιρός είνι γιατρός»: Όλοι οι γκράδεις κλείουν. Όλα γιατρέδουντι μη τουν κιρό.

● «Τρέχουν τα χρόνια σα νιρό κι' οι μήνες σα γαλάζι»: Οι κιρός πιρνάει αγλήγουρας. Οι μήνες χάνουν τα νιρά κι' ου χρόνους δεν τα χάνει.

● «Μήνας μπαινει, μήνας βγαίνει»: Ου κιρός πιρνάει. Κι ου μιστός πέφτει.

● «Γινάρην μήναν κλάδιφειν (ή κόψει ξύλα, φιγγάρι μην κοιτάζεις»: Του Γινάρη τα ξύλα δε σκουλικιάζουν άν κουπουν κι στη γιόμουση. Τους άλλους μήνες δεν κόφτουν κριστέν στη γιόμουση. Φκιάσ' τις δουλειές στην ώρα τους, μην καρτιράς.

● «Φλιδάρης μι νιρό κουτσός σηβαίνει στου χουρό»: Γιατί είνι κουτσουφλέδαρος, τουν λείπουν μέρες για νάνει σουστός μήνας.

● «Ου Μάρτης έβαλειν του τζιουμπάνου στου καζάνι»: Τουν έκαμειν να στριμουχτή στη φουτχιά γι-ατί φκιάνει κρύγιου.

● «Μαρτιάτικα στουν ήλιου να μην κοιμηθείς»: Γιατί δα σι κρυγιώσει, γιατί σι ξιγιλάει.

● «Του Μάρτη ου ήλιουσ δάφει κι πέντι μέρες δε ξιδάφει»: Ου μαρτιάτικους ου ήλιουσ πάνει πουλύ για τ' αυτό εβανάμι μάρτην.

● «Τη γέννηση την άδριχτη τα φώτα χιουμισμένα κι τη Λαμπρή βριχούμνη τα πάντα ιυτυχισμένα»: Αυτός ου κιρός είνι ου κανουνικός για καλές εισουδίεις.

● «Πούρτσ Μάρτη, ξιχειμώνιασα τα γιδάκια μου», είπειν η μπάμπου πανουθιό απ' τις πηγές τ' Άγια Νικόλα κουντά στην Παλιουινιάουστα κι ου Μάρτης θυμουσειν, παίρνει δανεικές τρεις μέρες απ' του Φλιδάρη (για τ' αυτό απόμεινειν

λειψός - κουτσός) κι κάμει ένα κρύγιου φαρμάκι, μη χιόνι ώσπου μαρμαρώθει η μπάρμπου μη τα γίντγια της κι απτόμεινιν ουδικεί για να τη γλέπουμε. Στη Νιάουστα του λέμει για τ' αυτούς που όντας μπιτιζούν τη δουλειά τους σ' αλησμονούν.

● «Του Μάρτη φύλαξει άχυρα μη χάσεις του ζιυγάρι»: Τότι είχαν όλοινοι σιακάτου στον κάμπου ζιυγάρι δόντγια είχαν κι στη Νιάουστα καμπόσοι ζιυγαράδοι που όργουσαν, αλώνιζαν, κουδανούσαν μη τους αραμπάδεις κι κατά του Μάρτη μπιτιζαν ζαϊρέδεις κι καρτιρούσαν να γένει του χουρτάρι για δουσκή. Άμα όντας ου Μάρτης ήταν κούγιος έδουσαν άχυρου.

● «Ξιανουστήμηνης κυρά μου σαν του Μάη του μαρούλι»: Τα μαρούλια του Μάη βγάζουν κουρφή, δεν έχουν καρντγια κι μινικά αχινούν να πικριόζυν. Έτσι κι οι γυναίκες οι ηλικιουμένεις αμπρουστά στα κουριτσούντγια.

● «Η Αγία Τριάδα βαστάει του χαλάζι στην πουδιά της»: Του χαλάζι πέφτει στα έβγα της άνοιξης κι στις αρχές απού του καλουκαίρι.

● «Τ' Αϊλιά του καρύδι, τ' Αγία Σουτήρη του σταφύλι κι της Παναγιάς τα σύκα»: Τ' Αϊλιά τρώγουντι τα καρύντγια μη του μαχαίρι, τ' Αγία Σουτήρη παγαίουμε στον παπά τα πρώτα τα σταφύλια για ντιγιάδασμα για νάνει ιδλουγημένα κι να καρπούν κι ύσταρνας απ' της Παναγιάς φτάνουν τα σύκα. Μούγι που ιφέτους οφίμισαν.

● «Αύγουστε καλέ μου μήνα νάσουν ντιγιό βουλές του χρόνου»: Γουν Αύγουστου έχει απ' όλα τα καλούντγια, σύκα, σταφύλια, δρόκινα, δαμάσκηνα, πιπόνια, καρπούζια κι όλα τα ζαρζαβατικά χαλιπώνει κι η ζέστα μπιτιζει του δαχ του καλουκαίρι.

● «Ξιανουστήμηνης κουρίτσι σαν τ' Αυγούστου του πιπόνια»: Κατά τα έβγα Αυγούστου μπιτιζούν κι τα πιπόνια κι τα τιλιυταία στις πιπου-

νιές είνι άνουστα. Έτσι κι οι δισποινίδες τριάντα ιννιά χρουνών.

● «Πέντι Αυγούστου χουρίς σύννιφα, Μάης άδριχτους»: Αυτό σύμφουνα μη τα μπουμίνια.

● «Τζίντιζρας λάλησειν μαύρη ρόγα γιάλισειν»: Αχινούν κι φτάνουν, γλυκαίνουν τα σταφύλια.

● «Μη τ' Αυγούστου του φιγγάρι έκαμειν τρεις πήχεις υφάδι»: Τ' αυγουστιάτικου του φιγγάρι είνι λαμπιρό. Έτσι αμπουρούν, σαν τα παλιά τα χρόνια, να υφαίνουν στον αργαλειό κι τη νύχτα μη του φιγ-

γάρι χουρίς λάμπα.

● «Τουν Αγία Λουκά σπείρει τα κουκιά»: Απ' τις 18 Ουκτώβρη κι ύσταρνας σπέρνουν τα κουκιά κι τα μπιζέλια.

● «Αί Δημητράκη του μικρό καλουκαίράκι»: Τότι έχει μινικές γλυκιές μέρεις μη ήλιου σα μικρό καλουκαίρι.

● «Σαν απού μάσουν τις ηλιές μπιτιζούν όλεις οι δουλειές»: Τότι μπιτιζούν όλα τα μαζώματα στη γιουργία γιατί οι ηλιές μαζώνουντι τιλιυταία απ' όλα.

ΝΙΚΟΣ ΣΠΑΡΤΣΗΣ

Εργια

ΑΡΑΠΙΤΣΑ

Συνέχεια από τη σελίδα 175

Χ. Ι. Μακαρόνα από «Χρονικά Αρχαιολογικά»

Μπάτση Δ. «Μπούλες και Γενίτσες»

Μπάτση Δ. «Βιομηχανία της Νάουσας» πριν το 1940, από περιοδικό Νιάουστα

Οικονόμου - Κάλφα. (Η Πόλη μας) (Δήμος Νάουσας)

Ι.Γ.Μ.Ε. «Απογραφή κερστικών πηγών Ελλάδος, Αθήνα 1988

Σπορέλα Δ. «Καραβίδες των γλυκών νερών» Βέροια 1990

Εργασία Π.Ε. 2ου Γυμν. Νάουσας με θέμα: «Η Γεωργία στη Νάουσα

Εργασία Π.Ε. 2ου Γυμν. Νάουσας με θέμα: «Τα δάση μας»

Εργασία Π.Ε. 3ου Γυμν. Νάουσας με θέμα: Οι βιομηχανίες της Νάουσας».

Από τις απαντήσεις στα ερωτηματολόγια μας: του Δήμου Νάουσας, της Δ.Ε.Τ.Ν. του Τ.Ο.Ε.Β., της επιχείρησης Βαρδαρέσου Α.Ε., ιδ. επιχειρήσεων Αγ. Νικολάου.

Από δημοσιεύματα της τοπικής εφημερίδας «Φωνή της Νάουσας».

Η ΟΜΑΔΑ ΜΑΣ

1. Βασιλειάδου Μαρία
2. Βασιλειάδου Πελαγία
3. Γιώτη Ελισάβετ
4. Γκίλτσης Σταύρος

5. Γραμματικόπουλος Κώστας

6. Δημητρίου Βενετία

7. Δήμκου Δήμητρα

8. Ζάλιου Στέλλα

9. Ζιώτας Μάρκος

10. Θεοδορόπουλος Βασίλης

11. Ίτσιος Αδάμος

12. Κουστουλίδου Πόπη

13. Λιθοξέου Νίκος

14. Δούκας Γιάννης

15. Μαλλιάρη Ελένη

16. Μπαρμπαραούση Αθηνά

17. Μπίλη Άσπα

18. Μπιλιούρης Γιάννης

19. Μπισίρη Κατερίνα

20. Νίκου Ελένη

21. Παπαδοπούλου Νικολέτα

22. Παπαϊωάννου Χρήστος

23. Προύσαλης Θανάσης

24. Σιδηρά Μαρία

25. Σιώπη Ελπινίκη

26. Τάνου Ευδοξία

27. Τόλιου Έλσα

28. Τρεμπιλή Σοφία

29. Τρύφων Αφροδίτη

30. Τσακίρης Ισιδωρος

31. Τσακιδάρη Μαρία

32. Φειδάντη Κατερίνα

33. Φραγγοτασιού Βαγγελίτσα

34. Χρυσοχέου Κατερίνα

35. Ψαρράς Γεώργιος

36. Ψειρίδου Κατερίνα.

Οι υπεύθυνοι καθηγητές:

ΒΛΑΧΟΥ ΦΑΝΗ - ΜΕΣΚΟΣ Γ.

Πρωτοπόρες Ελληνίδες στη Μουσική

Οι πρώτες Ελληνίδες που ασχολήθηκαν με τη μουσική ήταν από τα Επτάνησα. Τα Επτάνησα ήταν εκείνο το τμήμα της ελληνικής γης όπου μετά την αναγέννηση υπήρξε αξιόλογη μουσική κίνηση.

Σουζάνα Νεράντζη: Από την Ζάκυνθο, μαθήτρια του Μάντζαρου. Πιανίστα, έξοχη ερμηνεύτρια και συνθέτης. Έγραψε έργα που εκδόθηκαν το 1839 στο Μιλάνο από τον εκδοτικό οίκο Φραντζέσκο Λούκα. Η

Της Λευκής Σαμαρά

Σουζάνα Νεράντζη είναι η πρώτη γυναίκα πιανίστα και συνθέτης.

Ελένη Άγρη: Κερκυραία μεσόφωνος. Στις 25 - 5 - 1848 έδωσε συναυλία στην Φιλαρμονική Εταιρεία Κερκύρας κατά την οποία διανεμήθηκε στις κυρίες ένα ποίημα του Μαρκορά αφιερωμένο στην καλλιτέχνη. Η Ελένη Άγρη είναι η πρώτη γυναίκα αοιδός.

Σοφία Δελαπόρτα: Από το Λεξούρι. Συνέθεσε έργα αφιερωμένα στους ήρωες του 21, που εκδόθηκαν στην Λειψία το 1877, με τίτλο «Μουσική Συλλογή» και βραβεύτηκαν το 1904 σε διαγωνισμό της όης Ολυμπιάδας.

Ευφροσύνη Κωνστ. Βικέλα, το γένος Ντόκου, από τα Γιάννινα. Σπούδασε στην Τεργέστη, ήρθε στην Πάτρα το 1840, έγραψε διάφορα ποιήματα και συνέθεσε δύο μελοδράματα την «Ευφροσύνη» (Αθήνα 1876) και την «Ελδίρα» (Αθήνα 1886). Μετέφρασε από τα ιταλικά το λιμπρέτο της όπερας του Ντονιτζέτι Λουκία ντι Λαμερμούρ. (Ναύπλιο 1854).

Το 1888 ιδρύθηκε ο πρώτος επαγγελματικός θίασος του Σπ. Μπεκατώρου και Ι. Καραγιάννη. Ο Καραγιάννης χρηματοδότησε το θίασο και ο Μπεκατώρος ανέλαβε τη διεύθυνση της ορχήστρας με βοηθό

την Ελπίδα Καούκη, την μετέπειτα σύζυγο του Λουδοβίκου Λαμπελέτ και υψίφωνο την Αικατερίνη Λάνδη από την Κέρκυρα.

Ο θίασος έκανε τουρνέ στην Αλεξάνδρεια και στη Σμύρνη. Εκεί ο Μπεκατώρος απεχώρησε και τότε ανέλαβε τη διεύθυνση της ορχήστρας η Ελπίδα Καούκη. Η Ελπίδα Καούκη - Λαμπελέτ είναι η πρώτη Ελληνίδα διευθύντρια ορχήστρας και μάλιστα μελοδράματος με μπαγκέτα.

Η «Νέα Εφημερίς» στις 12 Μαΐου 1890 γράφει ότι ο ελληνοδραματικός θίασος Ι. Καραγιάννη προσκλήθηκε από το σουλτάνο να δώσει παράσταση στο σαράϊ. Την αυτοκρατορική ορχήστρα διηύθυνε η Λαμπελέτ.

Άλλη υψίφωνος της εποχής του 1890 είναι και η Αικατερίνη Μπαταρέλη.

Ελένη Λαμπίρη, εγγονή του Ανδρέα Λασκαράτου. Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1888. Σπούδασε στο Ωδείο Αθηνών, από τις πρώτες μαθήτριες του Ωδείου. Μετεκπαιδεύτηκε στο Βερολίνο και στη Λειψία. Συνέχισε τις σπουδές της στο Μιλάνο και στη Βιέννη. Το 1913 ανεβάστηκε στο θέατρο «Πανελλήνιον» η όπερέτα της «Αποκριατικό όνειρο» σε λιμπρέτο Γρηγορίου Ξενοπούλου. Το 1915, σε περιοδεία της στη Β. Ιταλία, διηύθυνε μεικτή ορχήστρα. Συνέθεσε μια σονάτα, μια συμφωνία, μια σερενάτα, μια όπερα και μια όπερέτα, που εκτελέστηκε στο Μιλάνο το 1915 και διάφορα τραγούδια. Από το 1925 διηύθυνε το Ωδείο της Φιλαρμονικής Εταιρείας

Πατρών.

Μπετίνα Φραβασίλη - Παπαγεωργίου. Είναι το γλυκύτατο εκείνο πλάσμα με την αγγελική μορφή που αγάπησε παράφωρα ο Γ. Βιζυηνός. Μια από τις πρώτες πιανίστες της Αθήνας, έξοχη ερμηνεύτρια των έργων του Σοπέν, από τις πρώτες Ελληνίδες που δίδαξαν πιάνο στο Ωδείο Αθηνών. Δίδαξε μόνο δύο χρόνια. Πέθανε σε ηλικία είκοσι μόλις χρόνων και τέσσερις μέρες μετά το γάμο της.

Λουκία Ιωάννου. Είναι η πρώτη αρπίτρια. Το 1901 ήρθε στην Αθήνα από τη Βιέννη, όπου σπούδασε οχτώ χρόνια άρπα.

Η πρώτη Ελληνίδα μουσικολόγος ήταν η Σοφία Σπανούδη από την Πόλη. Καθηγήτρια πιάνου, ήρθε στην Αθήνα μετά την μικρασιατική καταστροφή και δίδαξε στο Ωδείο Αθηνών. Έγραψε μουσικές μελέτες και άρθρα. Μετέφρασε την «Ιστορία της μουσικής» του LANDORKUS. Ήταν μουσικοκριτικός.

Όλες αυτές οι γυναίκες μπόρεσαν να επιβληθούν στα τέλη του περασμένου αιώνα και στις αρχές του αιώνα μας με το μεγάλο τους ταλέντο και την αγωνιστικότητά τους σε μια κοινωνία που για το κορίτσι θανάσιμο αμάρτημα ήταν να βγει μόλις από το σπίτι. Όχι να σπουδάσει και μάλιστα μουσική ή τραγούδι.

Ήταν οι πρωτοπόρες που άνοιξαν το δρόμο για την μουσική παιδεία της Ελληνίδας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Κ. Ξηραδάκη: Το φεμινιστικό κίνημα στην Ελλάδα: 1830 - 1936.

ΔΙΑΒΑΖΕΤΕ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΔΕΤΕ

ΤΗ «ΝΙΑΟΥΣΤΑ»

ΜΙΚΡΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Του Σάββα Θ. Γαβριλίδη
καθηγητής του Α.Π.Θ.

1. Έρχονται στιγμές

Έρχονται στιγμές που νιώθεις ήραμος, γιατί τέλειωσαν αυτά που είχες να κάνεις. Και τότε αρχίζει η αναζήτηση. Τρέχεις στο παρελθόν, ονειρεύσαι το μέλλον, κι' αρχίζεις πάλι ν' ανησυχείς σιγά-σιγά. Για κάτι που σου διέφυγε, για τις δυσκολίες που σε περιμένουν. Πριν προλάβεις να χαρείς την ηρεμία σου μπαίνεις ξανά στον ατέλειωτο κύκλο. Χωρίς να το θέλεις πηγαίνεις στο βουνό, ύστερα στη θάλασσα, μετά στην έρημο. Τέλος κλείνεις σε μια σκοτεινή φυλακή όπου προσπαθείς να ελευθερώσεις την ψυχή σου. Όπου στενεύει η σκέψη σου, ανάλογα με τη φυλακή που έφτιαξες, ανάλογα με τα παιχνίδια της μοίρας. Κι ο αγώνας σου προς το άγνωστο συνεχίζεται. Σκληρός, αναπόφευκτος, καταδικασμένος.

Κάποτε βρίσκεις την άκρη απ' το κουδάρι που είναι γεμάτο παλιές φωτογραφίες, κτηρινισμένες αναμνήσεις, παιδικά όνειρα. Ξετυλίγεις προσεκτικά το κουδάρι και χάνεσαι σ' έναν άλλο κόσμο' αλλιώτικο, ξεθωριασμένο, που σε κρατάει αιχμάλωτο για πάντα... Για όσο δηλαδή θα (μπορείς ακόμα ν' αναπνέεις τις αναμνήσεις σου.

2. Επιστροφή

Είναι νύχτα. Βρίσκομαι κιάλας στο δρόμο της επιστροφής μέσα στο καινούργιο μου αυτοκίνητο με τη χαρακτηριστική μυρωδιά. Τριγύρω φώτα. Φώτα πολλά και ατελείωτα αυτοκίνητα.

Υπολογίζω να φτάσω στο σπίτι μου σε μισή ώρα. Είναι κοντά το σπίτι μου. Έτσι λένε. Απέχει μόνο σαράντα λεπτά με το αυτοκίνητο από το κέντρο της πόλης. Ανοίγω το ραδιόφωνο' μια ωραία μοντέρνα μουσική' δεν μ' αγγίζει. Ο άλλος σταθμός έχει μια συζήτηση για θέατρο' δεν είναι της ώρας. Το τρίτο κανάλι έχει μια ομιλία για φιλοσοφικά θέματα. Είμαι κουρασμένος για τέτοια.

Πέρασαν πέντε λεπτά. Το σκηνικό δεν αλλάζει. Τα φώτα, τα ατελείωτα αυτοκίνητα, η έντονη μοναξιά. Κάθε βράδυ τα ίδια. Ευτυχώς που το σπίτι μου είναι κοντά. Σε αριστοκρατική περιοχή, όπως λένε, με κήπο και ωραία λουλούδια...

Σε λίγο ακούω το βήσιμο από ένα κουνούπι. Τέτοια ώρα κουνούπι μέσα στο αυτοκίνητο; Το κουνούπι κάθισε στο χέρι μου. Το βλέπω' είναι τόσο εύκολο να το σκοτώσω. Πετάει ξανά με τον χαρακτηριστικό βήσιμο' του. Είναι σαν κάποιος να μου μιλάει. Αρχίζω να αισθάνομαι καλύτερα. Το κουνούπι ξαναγύρισε αμέριμνο στο χέρι μου. Είναι μικρό. Δεν νιώθει τον κίνδυνο.

Τώρα έχω συνοφιά ένα ασήμαντο αμέριμνο κουνούπι.

Έφτασα στο σπίτι μου σχεδόν χαρούμενος. Κάτι ασυνήθιστο γι' αυτή την ώρα. Η γυναίκα μου το κατάλαβε. Φαίνεται ευχαριστημένος, μου είπε. Φαίνεται πήγαν καλά οι δουλειές σου στο γραφείο. Ναι, της είπα. Ναι, οι δουλειές... Πώς να της εξηγήσω: Έφαγα λίγο, κάθισα στην τηλεόραση και ξαναβρέθηκα στον κόσμο της μοναξιάς μου.

Το μπαρόκ και η ποίηση στην Γαλλία το 17ο αιώνα

Η Αναγέννηση λέγεται ότι έδωσε στη Γαλλία την πρώτη πραγματική ποίηση. Όμως, στην αυγή του 17ου αιώνα, όλα είναι ακόμη ρευστά. Κοντά στους αρχαίστες, πιστούς οπαδούς του Ρονσάρ, εμφανίζονται ποιητές που προσπαθούν να δώσουν στην ποίηση νέα μορφή και καινούργιες διαστάσεις. Έτσι, σ' αυτά τα πρώτα χρόνια του αιώνα του κλασικισμού, η γαλλική

της **Μαρίνας**
Καρδάκου - Κανελλίδου

ποίηση ψάχνει το δρόμο της και προσπαθώντας να -εξερευνήσει άγνωστα εδάφη, ενδιαφέρεται για κάθε τι το καινούργιο, τόσο στον τομέα της διανόησης όσο και του συναισθήματος. Το μπαρόκ είναι μία από τις κυριότερες εκδηλώσεις αυτής της νέας ποιητικής δημιουργίας.

Πρέπει να πούμε ότι δεν υπάρχει στη Γαλλία σχολή μπαρόκ. Το μπαρόκ είναι σαν μια ιδέα που φαίνεται κυρίως στα θέματα που επιλέγονται κι ακόμη περισσότερο στον τρόπο με τον οποίο αυτά τα θέματα αναπτύσσονται. Έτσι το μπαρόκ δεν έχει αρχή και τέλος. Αυτό που κυρίως το χαρακτηρίζει είναι η αστάθεια, η συνεχής κίνηση που μαρτυρεί την άρνηση για κάθε τι το συμβατικό. Δεν υπάρχουν όρια, δεν υπάρχουν περιγράμματα, η φύση ολόκληρη παρουσιάζεται μέσα σε μια αταξία που μας δίνει την ψευδαίσθηση της ζωής.

Το μπαρόκ είναι, λοιπόν, η τέχνη της κίνησης που περιγράφει επιδέξια την ομορφιά ενός αντικειμένου που κινείται ατελείωτα και χωρίς σκοπό. Πουλιά, άνεμος, σύννεφα και ουράνια τόξα, νερό που κυλά καθρεφτίζοντας το φως του ήλιου, να μερικά από τ' αγαπημένα θέματα του μπαρόκ. Για το μπαρόκ, η κίνηση είναι νόμος.

Αυτή η ιδέα, ότι τίποτα στον κόσμο δε μένει σταθερό στη θέση του, γέννησε, στο 17ο αιώνα, δύο τάσεις αντίθετες μεταξύ τους. Η πρώτη συγκεντρώνει τους ποιητές που μελαγχολούν βλέποντας το χρόνο να φεύγει παρασύροντας ανθρώπους και πράγματα. Γι' αυτός η ζωή είναι σαν το νερό που κυλά. Η δεύτερη τάση είναι μάλλον αισιόδοξη γιατί προτρέπει τον άνθρωπο ν' ανανεώνεται διαρκώς, όπως όλα γύρω του.

Θα σταματήσουμε για λίγο στο θέμα του νερού και του καθρέφτη, μια κι' αυτό κυριαρχεί στο ποίημα. «Η θάλασσα» που ακολουθεί. Πρέπει να πούμε ότι το νερό είναι προνομιούχο στοιχείο για το μπαρόκ, γιατί όντας διαρκώς σε κίνηση, επιτρέπει κάθε είδους μεταμόρφωση, αντανάκλα, καθρεφτίζει, μας δίνει εικόνες αντεστραμμένες. Το διπλό θέμα του νερού σε κίνηση και του καθρέφτη ενδιαφέρει ιδιαίτερα τη φαντασία που πάνω απ' όλα βάζει την κίνηση, την αντανάκλαση, την ψευδαίσθηση, την αμφιβολία. Για το μπαρόκ είναι ιδιαίτερα γοητευτικοί δύο κόσμοι που μπερδεύονται μεταξύ τους τόσο, ώστε να μην μπορούμε να ξεχωρίσουμε τον πραγματικό από την αντανάκλασή του. Γι' αυτό το λόγο το νερό είναι αγαπημένο θέμα, γιατί μας εξαπατά εύκολα, κάνοντάς μας να πιστέψουμε το φαινόμενο αντί για την πραγματικότητα, το θέατρο αντί για τη ζωή. Επί πλέον, με τη διαρκή κίνησή του, μας δίνει την εντύπωση ότι όλα βρίσκονται στην αρχή τους ή σε εξέλιξη, όμως τίποτα δε φτάνει σ' ένα τέλος. Έτσι δημιουργείται ένας κόσμος αινιγματικός κι απατηλός, που διαρκώς μεταβάλλεται.

Αυτό που τελικά διακρίνουμε πίσω απ' όλες αυτές τις εκδηλώσεις του μπαρόκ είναι η προσπάθεια ν' αποφυγούμε με κάθε τρόπο έναν κό-

σμο σταθερό, οργανωμένο κι αμετάβλητο, που δεν δίνει στον άνθρωπο το δικαίωμα να επέμβει, επιβάλλοντάς του μια πραγματικότητα μέσα στην οποία δεν παίζει κανένα απολύτως ρόλο. Είναι επίσης η προσπάθεια να ξεφύγει το πνεύμα από την αντίληψη που το περιορίζει στο να αποκτά γνώσεις και να θέτει όρια και περιορισμούς. Έτσι μπορούμε να πούμε ότι το μπαρόκ είναι σαφώς αντίθετο με τον κλασικισμό, με τον οποίο συνυπήρξε στον 17ο αιώνα.

Προτού τελειώσουμε, θα θέλαμε να πούμε δύο λόγια για τον ποιητή Τριστάν Λ' Ερμίτ (Ερμηίτη), στον οποίο ανήκει το ποίημα που ακολουθεί.

Γεννήθηκε το 1601 στην περιοχή της Μάγχης και πέθανε το 1655. Η οικογένειά του, παλιοί ευγενείς, ισχυρίζονταν ότι κατάγονταν από τον Πέτρο τον Ερμηίτη, τον γνωστό αρχηγό της πρώτης σταυροφορίας. Γνωστός κυρίως για τα θεατρικά του έργα, ο Τριστάν έγραφε πάντοτε ποιήματα που η αξία τους όμως δεν αναγνωρίστηκε από τους συγχρόνους του. Το 1627 - 1628 συνθέτει την ωδή «Η θάλασσα», απόσπασμα της οποίας ακολουθεί, αφιερωμένη στον πρίγκιπα Γκαστόν της Ορλεάνης, αδελφό του βασιλιά, που τον είχε στην προστασία του. Πρόκειται για ένα πολύ όμορφο λυρικό ποίημα, που θα συμπεριληφθεί αργότερα στη συλλογή «Ηρωικοί στίχοι», η οποία κυκλοφόρησε για πρώτη φορά το 1648.

Ποιητής ανεξάρτητος ο Τριστάν, δε θέλησε ν' ακολουθήσει κανένα από τα συνηθισμένα λογοτεχνικά ρεύματα τη ζεποχής του, προτιμώντας ν' αφήσει την έμπνευσή του ελεύθερη να τον καθοδηγεί. Η μουσικότητα και η ευαισθησία χαρακτηρίζουν τους στίχους του, στους οποίους διακρίνουμε έντονα και τα

χαρακτηριστικά του μπαρόκ. Ἄν στάν Λ' Ερμίτ αναγνωρίζεται σαν
και για αιώνες το ποιητικό του έρ- ένας από τους καλύτερους λυρικούς
γο έμεινε ξεχασμένο, ο ποιητής Τρι ποιητές της γαλλικής λογοτεχνίας.

TRISTAN L' HERMITE

Η Θάλασσα

Ο άνεμος π' αδιάκοπα πρωτύτερα ψιθύριζε
για μιας το στόμα κλείνει μην τρομάξει
η αναπαυόμενη θεά κι έτσι ξυπνήσει,
η θάλασσα, π' όντας γαληνεμένη
όλο τον κόσμο γύρω της πλανεύει
και δεν μπορεί κανένας να πιστέψει τους ναυτίλους.
όταν μιλούν για τ' αγριεμένα κύματά της.

Ο ήλιος με τις δυνατές του ακτίνες
μ' άφατη χάρη τη στολίζει
και μέσα της, σα νά 'τανε καθρέφτης
η θάλασσα, αδιάκοπα για να καθρεφτιστεί παλεύει,
όμως τ' αστραφτερά πράσινα κύματά της
που μοιάζουν με πολύτιμα πετράδια
μέσα τους κρύβουνε το θείο πρόσωπό του
και παιγνιδίζοντας ανάλαφρα με χάρη
αντίς για την εικόνα του αντιδείχνουν
χιλιάδες τοσοδούλικά διαμάντια.

Σαν ο πελώριος αυτός πυρσός προβάλλει
ξάφνιασμα τις ψυχές μας κυριεύει
απ' το νερό βορώντας να γεννιούνται
χρώματα τόσα εδώ και φλόγες τόσες.
Είναι η ώρα που η Δωρίδα με τις αδελφές της,
δοξάζοντας της μέρας π' ανατέλλει
τη φωτεινή τη γλύκα, προετοιμάζονται
τα κάτασπρα από τους θαλασσινούς αφρούς μαλλιά τους
σε βράχου ενός τη ράχη να στεγνώσουν.

Πολύ συχνά καθώς το φως της μέρας σβήνει
μέρες και νύχτες από την κορφή κοιτάζω
το ίδιο πάντοτε της θάλασσας σημείο.
Όταν κρυμμένο πίσω από την ομίχλη
τ' αστέρι τούτο ρίχνει τη ματιά του
μέσα από πυκνοσκότεινο ένα νέφος,
τότε καθώς το φως ξεφεύγει από να γύρω,
μαύρα προβάλλουνε θουνά με φωτοδόλες κρήνες.

Μετάφραση από τα γαλλικά: Μαρίνα Καρδάκου
Έμμετρη απόδοση: Θανάση Γαβριηλίδης

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Cahiers Tristan l' Hermite
«Tristan poète lyrique», Paris, Rou-
gerie, 1983.

2. Jean Rousset «La littérature
de l' âge baroque en France. Circé
et le paon», Librtairie José Corti,
1954, Paris.

Ποιτές της Αρχαίας Μακεδονίας

Γ'

Ο ΑΝΤΙΠΑΤΡΟΣ Ο ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΥΣ

Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη. Έζησε και δημιούργησε στα χρόνια του αυτοκράτορα Αυγούστου (63 π.Χ. - 14 μ.Χ. δηλαδή τον 1ο π.Χ. αι. - 1ο μ.Χ. αιώνα).

Ο Αντίπατρος ο Θεσσαλονικεύς ήταν φίλος και προστατευόμενος του Καλλικουρίου Πείσιωνα. Όταν ο Καλλικουρίος Πείσιωνας το 15 μ.Χ. έγινε Ύπατος της Μακεδονίας, τότε ο ποιητής Αντίπατρος ο Θεσσαλονικεύς διορίστηκε διοικητής της Θεσσαλονίκης.

Ο Αντίπατρος ως ποιητής υπήρξε παραγωγικότερος και ένας από τους πιο εκλεκτούς της Ελλάδας της περισσότερο σήμερα γνωστής ως Παλατινής Ανθολογίας. Επειδή τα επιγράμματά του Αντίπατρου ήταν πνευματώδη, καλογραμμικά και σύντομα, διαδύονταν εύκολα και ανθολογούνταν κατά καιρούς από συγγραφείς ανθολογιών όπως ο Φίλιππος ο Θεσσαλονικεύς, γι' αυτό και διασώθηκαν αρκετά (πάνω από οχτώδικα).

Από τα σωζόμενα επιγράμματά του Αντίπατρου ιδιαίτερα συγκινητικό είναι το αφιερωμένο στη Ροδόπη την Κορίνθο, η οποία, όταν Ρωμαίος στρατηγός Μόμμιος κυρίευσε την Κόρινθο (146 π.Χ.) μαχαίρωσε την κρήνη της τη Βοίωκα και κατόπιν η ίδια απαγχονίστηκε, γιατί όπως γράφει ο ποιητής:

«...Προτιμότερος για μας ο θάνατος ο μαύρος παρά η ζωή η ανελεύθερη και η υποταγή στους ξένους!

Για τους Βεροιώτες οπωσδήποτε συγκλονιστικό είναι το επίγραμμα του Αντίπατρου το αφιερωμένο στον άτυχο συμπολίτη τους ολυμπιονίκη Απολλοδώρω, ο οποίος σκοτώθηκε από κεραυνό στο βουνό της Αρκαδίας, την Κυλλήνη, καθώς γυρνούσε από την Ολυμπία (Πίστα).

ΤΟ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

Κυλλήνην όρος Αρκάδων ακούεις
αυτή σημ' επίκειται' Απολλοδώρω.
Πίστηθέν μιν τότ'α νυκτός ώρη
έκτειναν Διόθεν παρών κεραυνός.
Τηλού δ' + αιγανέης τε και Βεροίης
νικηθείς Διός ο βρομιάς καθέυδει.

Η ΑΠΟΔΟΣΗ

Ακούς πως των Αρκάδων η Κυλλήνη
είναι βουνό, μ' άκου και τούτο:
Αυτή μνημείο υψώνεται του Απολλοδώρου,
Μέσα στη νύχτα καθώς γύριναγε απ' την Πίστα
έπεσε και τον σκότωσε του Δία απροσπέλεκι.
Απόμακρα απ' το δρόμο του κυνηγιού κουτάρι.

Του

Θωμά Γαβριλίδη

Κι απόμακρα πολύ από τη Βέροια
ο νικημένος απ' τον κεραυνό του Δία βρομιάς
πάνω στη γη τώρα κοιμάται.

Πολύ ενδιαφέροντα για την ιστορία της Μακεδονίας είναι και όσα επιγράμματα αφιερώνει ο Αντίπατρος στο φίλο και προστάτη του Ύπατο και στη συνέχεια Ανθύπατο της Μακεδονίας Καλλικουρίου Πείσιωνα.

Στον Α' τόμο της Ιστορίας της Βέροιας του φίλου δικηγόρου και ιστορικού της Βέροιας Γιώργου Χιονίδη (σελ. 197) αναφέρεται επιγραφή σύμφωνα με την οποία οι Βεροϊαίοι ανήγειραν μνημείο (57 - 56 π.Χ.) προς τιμήν του διοικητή της Επαρχίας Λευκίου Καλλικουρίου Πείσιωνα: «Λεύκιον Καλλικουρίων Π (ε) ΐσωνα Ανθύπατον Βέροια (ι) οι και οι εν (γ) κεντημένοι Ρωμαίοι τον εαυτών πάτρωνα».

Δεν είναι απόλυτα σίγουρος αν ο Λεύκιος Καλλικουρίος Πείσιων, ο Ρωμαίος Ανθύπατος, ο ευσεβής των Βεροϊκών είναι το ίδιο πρόσωπο με τον Ρωμαίο Ύπατο και Ανθύπατο φίλο του ποιητή Αντίπατρου του Θεσσαλονικέα. Μάλλον όμως πρόκειται για το ίδιο πρόσωπο.

Τελειώνοντας το σημείωμά μου για τον ποιητή Αντίπατρο το Θεσσαλονικέα παρουσιάζω και ένα από τα επιγράμματά του, τα αφιερωμένα στο φίλο και προστάτη του Καλλικουρίου Πείσιωνα.

ΚΑΥΣΙΑ Ή ΤΟ ΠΑΡΟΙΘΕΝ ΜΑΚΕΔΟΣΙΝ ΕΥΚΟΛΟΝ ΟΠΛΟΝ...

Των παλαίων των Μακεδόνων κλίμια ωραία
της κεφαλής - ή στους πολέμους ή όταν χιόνι πέφτει -
ω Κράνος!
Προς σε τον Πείσιωνα από την Ημαθία έρχομαι, ω
γενναίε,
να αναρροφήσω τον ιδρώτα σου καιλ τους κροτάφους
σου να στέψω!
Ως φίλος σου να με δεχτείς. Αυτό το κράνος, που τους
Πέρσες
τους έστρεψε σε άτακτη φυγή, θα υποτάξει και τους
Θράκες!

ΦΙΛΙΠΠΟΣ Ο ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΥΣ

Ο Φίλιππος ο Θεσσαλονικεύς είναι ένας από τους πιο εκλεκτούς και παραγωγικούς ποιητές του πρώτου προ Χριστού και πρώτου μετά Χριστόν αιώνα.

Έκανε ποιητική συλλογή και ακολουθώντας το

παράδειγμα του ποιητή Μελέαγρου (2ος-1ος π. Χ. αιώνα) την ονόμασε «ΣΤΕΦΑΝΟΣ» (= Στεφάνι από άνθη = ποιητές).

Αν και σε κριτικές χαρακτηρίστηκε στρουφινός και σχολαστικός, στα αναθηματικά του επιγράμματα κυρίως, έξω από τα συζήσιμα μη αναθηματικά επιγράμμάτα του βλέπουμε ότι είναι αυθόρμητος, ειλικρινής και κατανοητός.

Για μια απλή γνωριμία, για όσους δεν έτυχε να διαβάσουν κανένα ποίημα αυτού του σπουδαίου Μακεδόνα ποιητή, γιατί η Ελληνική ή Παλατινή Ανθολογία στην οποία περιλαμβάνονται δεν είναι ακόμη προσιτή στο ευρύ αναγνωστικό κοινό, παρουσιάζω σε μετάφραση τον Βασ. Γ. Λαζανά το προοίμιο του «ΣΤΕΦΑΝΟΥ» του Φιλίππου και το επίγραμμα που αναφέρεται στον Φαρά Διοφάντο.

Σήμερα χάρη στον Βασ. Γ. Λαζανά μπορούν, όσοι ενδιαφέρονται να βρουν στα βιβλιοπωλεία μερικά έστω από τα βιβλία που αποτελούν την Ελληνική ή Παλατινή Ανθολογία.

ΠΡΟΟΙΜΙΟ ΤΟΥ «ΣΤΕΦΑΝΟΥ»

«Ανεθέ σοι δρέψας Ελικώνια...»

Ανθούς στον Ελικώνα που έδρεψα για σε και στάχια που θέρισα απ' τη νέα ποίηση και κάλυξες ακόμη που σάναξα στην Περίας το άλσος, σ' ένα στεφάνι κι' εγώ τ' ανάπλαξα, καθώς ο Μελέαγρος είχε πράξει. Μά Κάρμηλιε ευγενή, τη δόξα των παλιών που ξέρεις, και των νεώτερων τους λίγους στίχους ας γνωρίσεις. Στάχια ταυριάζουν στον Αντίπατρο, στον Κριναγόρα κορφή κισσού και στον Αντίφιλο σταφύλι πρέπει. Λάμπει ο Τύλλιος σαν λιωτός, ο Παρμενίων σα μύρτο, ωσάν αμάρακο ο Φιλόδημος, ως ρόδον ο Αντιφάνης. Ο Αυτομέδων είναι κισσός, δρύς ο Βιάνωρ, κρίνος είναι ο Ζωνάς, ελιά ο Αντίγονος, ο Διόδωρος βιολέττα. Ανάπλαξα και δάφνη για τον Εύηγο. Με άνθη λογής-λογής νοσούτρωτα έχω τους άλλους παρομοιάσει.

ΤΟ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΦΑΡΑ ΔΙΟΦΑΝΤΟΥ

«Εκαρπές κέντρον και δούρατα δολιχόεντα...»
Αγκίστρι ευλύγιστο και δούρατα μακρά, επιμήκη, μιά πετεινά, για των φαριών την περισυλλογή καλήθηα, κέρτο που στην επιφάνεια τη συγκαμιδή ανεβάζει.
— εφεύρημα των ειδικών όταν πετούν τα δίχτυα — και μιά τρίαينا σκληρή, του Ποσειδώνος όπλο.
Ο Φαράς Διοφάντος αυτά τα ταπεινά τα δώρα — ως άρμοζε άλλωστε — στο θεό, της τέχνης του προστάτη,
σύνεργα μιάς ολόκληρης ζωής, μ' ευλάβεια αφιερώνει!
Λιγιστή η προσφορά από τον πλούσιο «Στέφανο» του Φιλίππου του Θεσσαλονικέα αλλά ίσως αρκετή για να ανοίξει την όρεξη των βιβλιόφιλων.

ΕΠΙΓΟΝΟΣ Ο ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΥΣ

Ο Μακεδόνας ποιητής Επίγονος στάθηκε πολύ άτυχος. Για τη ζωή του ως τώρα δεν ξέρουμε παρά ότι έζησε τον πρώτο προ Χριστού αιώνα. Από τα επιγράμματά του γνήσιο θεωρείται αυτό που είναι αφιερωμένο στη Λαΐδα:

Η ΤΟ ΠΑΛΑΙ ΛΑΪΪΣ...

Εγώ ήμουν κάποτε η Λαΐε το θέλος που όλες τις καρδιές τρυπούσε!

Τώρα δεν είμαι πλέον η Λαΐε, η γηραιά η Νάμειση είμαι!

Ο όρκος για τη λατρεία της Κύπριδας μονόχειρ απομένει μόνο.

είμαι, σχεδόν, αγνώριστη. Δε με προσέχει η Κύπρις πλέον!

Πόσο αλίβητα μεγάλο το παράπονο του ανθρώπου και προπάντων των γυναικών για τα μάτια που φεύγουν και πίσω δε γυρνούν, για την ομορφιά που μαραινεται...

Είναι λοιπόν και ο ποιητής Επίγονος ο Θεσσαλονικέας ένας πόρταρας ότι οι Μακεδόνας δεν ήταν μόνο στρατιώτες και στρατηγοί, γεωργοί και κτηνοτρόφοι. Δε μιλούσαν απλώς ελληνικά, ήταν Έλληνες με βαθιά αισθαντική ψυχή και πρόσφεραν πολλά και στην καλλιέργεια των Ελληνικών Γραμμάτων.

ΑΝΤΙΦΑΝΗΣ Ο ΜΑΚΕΔΩΝ

Και για τον ποιητή Αντιφάνη τον Μακεδόνα ξέρουμε μόνο ότι έζησε γύρω στον πρώτο μετά Χριστόν αιώνα.

Πάντα επίκαιρες φαίνονται οι απόψεις του ποιητή Αντιφάνη για το χρήμα και την απληστία που διατυπώνονται στα δύο επιγράμματά του που επιλεκτικά παρουσιάζω σήμερα!

ΕΙ ΤΙΝΑ ΜΗ ΤΕΡΠΕΙ ΛΩΤΟΥ ΜΕΛΟΣ...

Όποιον δεν τέρπει ο αυλός, της άρπας όποιον οι τόνοι δε θέλγουν, όποιον δε συγκινεί του Βρόμιου το νέκταρ, όποιον οι πυρσεί, οι στέφανοι, τα μύρα δεν ευφραίνουν, όποιον, αφού γευθεί δαίμνο λιτό, τόκους και χρήμα υπολογίζει,

αυτός για μένα είναι νεκρός. Μακριά απ' αυτό το πτόμα!

αυτός δε συγκομίζει πάρεξ αγαθά, που θα χαρούν οι κληρονόμοι!

ΨΗΦΙΖΕΙΣ, ΚΑΚΟΔΑΙΜΟΝ...

Υπολογίζεις και μετράς, ώ δούρατο, τί τόκους θα αποφέρει

ο Χρόνος απ' το χρήμα σου. Μά Αυτός και τους κροτάφους σου λευκαίνει!

Όταν δεν πίνεις και μεθάς, με άνθη την κεφαλή σου
δεν στολίζεις,
μηδέ με μύρα αλείφεις: κι ούτε μιά ωραία θωπεύεις
κόρη,
όταν πεθάνεις πλήθος αγαθά στους κληρονόμους σου
θ' αφήσεις,
έμως μαζί! του ουδέ οβολό στον Άδη θε να πάρεις!

ΠΑΡΜΕΝΙΩΝ Ο ΜΑΚΕΔΩΝ

Ο Παρμενίων ο είναι ανθολογημένος στον «ΣΤΕΦΑΝΟ» του Φιλίππου του Θεσσαλονικέα, επομένως έζησε μέσα στον πρώτο αιώνα πριν από τη γέννηση του Χριστού, στην εποχή του αυτοκράτορα Αυγούστου.

Σαν ποιητής είναι αρκετά πρωτότυπος. Ήταν λιγόλογος, του άρεσε η βραχυλογία, γνώρισμα για το οποίο μάλιστα επικρίθηκε.

Αρκετά στοιχεία για την προσωπικότητά του μας δίνει στο επίγραμμα:

ΑΡΚΕΙ ΜΟΙ ΧΛΑΙΝΗΣ ΛΙΤΟΝ ΣΚΕΠΟΣ

Της χλαίνης της λιτής μου φθάνει εμένα η σκέπη
φίλος δεν είμαι εγώ των τραπεζών. Της Μούσας
ε' άνθη βόσκω.

μισώ τον πλούτο τον ανόητο, τους κόλακες που τρέφει.
Τη μέση δε λυγώ της απλής ζωής μου άρει:
η ελευθερία!

Πραγματικά πόσο και σήμερα μας χρειάζονται άνθρωποι σαν τον αρχαίο Μακεδόνα ποιητή Παρμενίωνα.

Σαν γνήσιος Έλληνας Μακεδόνας ο Παρμενίων και ζώντας στην περίοδο της Ρωμαϊοκρατίας δεν μπορούσε παρά να θυμάται τα περασμένα μεγαλεία, όταν οι Έλληνες απελευθέρωσαν από τον περσικό δεσποτισμό όλους τους λαούς της τότε γνωστής Ανατολής, κάτω από τη φωτισμένη ηγεσία του μαθητή του Αριστοτέλη - ενός από τους πρωτοκορυφαίους στοχαστές της ανθρωπότητας - του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Όχι! ο Αλέξανδρος δεν πέθανε! φωνάζει στο επίγραμμά του:

ΦΘΙΣΘΑΙ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΨΕΥΔΗΣ ΦΑΤΙΣ...

Ψεύδος έτι: ο Αλέξανδρος απέθανε, αν είναι φιλαλήθης ο Φαίδος: Τους ανίκητους ουδέ κι ο Άδης τους αγγίζει!

Με τον Παρμενίωνα κλείνει ο κύκλος των πιο γνωστών Μακεδόνων ποιητών της Αρχαίας Ελλάδας, οι οποίοι έζησαν και άνθισαν και έγιναν αμάραντα λουλούδια, που από τα χρόνια τους (4ος π.Χ. αιώνας - 1ος μ.Χ. αιώνας) ως τις μέρες μας (τέλη 20ου μ.Χ. αιώνα) ευωδιάζουν ευωδιά Ελληνική, όπως ελληνικά ευωδιάζει και το χώμα της Μακεδονίας που τους γέννησε και τους ανάστησε.

Αλλά οι Ποσειδίπποι, ο Αντίπατρος, ο Φίλιππος, ο Αντιφάνης, ο Αδαίος, ο Παρμενίων και ο Επίγονος, δεν ήταν οι μόνοι. Υπάρχουν αδέσποτα επίγραμματα, όπως τα επίγραμματα των επιτιμίδιων μνημείων του Αρχαιολογικού Μουσείου της Βέροιας, που ζητούν ποιητή.

Το επίγραμμα σαν ποιητικό είδος είχε ριζώσει στην ψυχή του ελληνικού λαού γι' αυτό και το βλέπουμε να ανθεί και στα βυζαντινά και μεταβυζαντινά χρόνια ως τις μέρες μας. Ποιός Νεοέλληνας δεν ξέρει το επίγραμμα του Εθνικού μας ποιητή, του Διονυσίου Σολωμού, «Στων Ψαρών την ελόμυρη ράχη...»:

Αλλά για τους Έλληνες Μακεδόνες επιγραμματοποιούς και τα επίγραμματα της Μακεδονίας στα βυζαντινά και μεταβυζαντινά χρόνια, ως την απελευθέρωση της Ελληνικής Μακεδονίας στα 1912 - 1913, θα γράφουμε σε άλλο μας σημείωμα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Βασ. Ι. Λαζανά. «Αρχαίοι Έλληνες Θεσσαλονικείς επιγραμματοποιοί»
2. Ανδρέα Λεντάκη. «500 ποιήματα από την Παλατινή Ανθολογία, Β' εκ. δωρικός 1988»
3. Γ. Χιονίδη. «Ιστορία της Βέροιας, τομ. Α' σελ. 166, Βέροια 1960».

ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ

Για να μη χάνονται τα τεύχη, ενημερώστε μας έγκαιρα την νέα διεύθυνση, κάθε φορά που αλλάζετε τόπο κατοικίας.

Η βιολογική καταπολέμηση των φυτικών ασθενειών και παραδείγματα εφαρμογής της σε δένδρα

της
Ειρήνης Σγουρου - Καραγιάννη
Ινστιτούτο Φυλλοβόλων Δένδρων -
Παράρτημα Σκύδρας

Τα τελευταία τριάντα χρόνια ερευνηθήκα, περισσότερα από ποτέ πριν, η βιολογική καταπολέμηση των φυτικών ασθενειών, μέθοδος που η φύση χρησιμοποιεί προαίονια επιτυγχάνοντας τη θαυμαστή ισορροπία των μικροοργανισμών. Την βαθύτερη έρευνα στον τομέα αυτό προώθησε η σύγχρονη εξέλιξη της μικροβιολογίας του εδάφους και επιτάχυνε η ανάγκη των καιρών μας για εφαρμογή μεθόδων ελέγχου των φυτικών ασθενειών, περισσότερο επιθυμητών ως προς την προστασία του περιβάλλοντος.

Υπάρχουν πολλά παραδείγματα επιτυχημένης βιολογικής καταπολέμησης φυτοπαθογόνων, στο έδαφος κυρίως. Τα παραδείγματα που αφορούν σε δένδρα δεν είναι πολλά, σε σχέση με εκείνα των ετήσιων καλλιεργειών, αλλά είναι πολύ σημαντικά. Πραγματικά η βιολογική καταπολέμηση του FOMES ANNO-SUS, του AGROBACTERIUM TUMEFACIENS, του ARMILLARIA MELLEA και άλλων, αποτελούν σταθμό στην ιστορία της Φυτοπαθολογίας.

Η βιολογική καταπολέμηση των φυτοπαθογόνων αναμένεται να διαδραματίσει πρωτεύοντα ρόλο στον τομέα της φυτοπροστασίας. Υπολογίζεται ότι θα χρειασθεί μία περίοδος 10-15 ετών για να καταστεί οικονομικώς εφαρμόσιμη στις Η.Π. Α.

Είναι γνωστό ότι οι φυτικές επιδημίες ήταν ελάχιστες, πριν αρχίσει η γεωργία. Εμφανίστηκαν στη γη από τότε που ο άνθρωπος, στην προσπάθειά του να παράγει περισ-

σότερη τροφή, για να θρέψει τους πληθυσμούς της, άρχισε ν' ανατρέψει την κατάσταση της δυναμικής ισορροπίας των μικροοργανισμών, που είχε επιτευχθεί με το πέρασμα εκατομμυρίων ετών.

Από πολύ νωρίς, έγινε αντιληπτό στη Φυτοπαθολογία, και αποτελεί βασική αρχή της, ότι για την καταπολέμηση των φυτικών ασθενειών πρέπει να χρησιμοποιούνται όλα τα διαθέσιμα μέσα που μπορούν να επηρεάσουν καθένα ή και τους τρεις παράγοντες, παθογόνο - ξενιστή - περιβάλλον, που είναι απαραίτητοι για τη δημιουργία μιας ασθένειας. Εν τούτοις στην πράξη, από τα μέσα του δέκατου όγδοου αιώνα και μετά, όταν άρχισε η χρησιμοποίηση των χημικών φαρμάκων, έγινε βαθμιαία μια απόκλιση από την αρχή αυτή, υπέρ της νέας και ταχείας μεθόδου. Επήλθε ο παραγκωνισμός άλλων δραστηκών μεθόδων, όχι τόσο εντυπωσιακών όπως η χημική καταπολέμηση. Αυτό δικαιολογείται, διότι τα μυκητοκτόνα μπορούσαν συχνά να χρησιμοποιηθούν και μετά την εμφάνιση της ασθένειας, σώζοντας την παραγωγή με άμεσα και θεαματικά αποτελέσματα.

Την τελευταία εικοσαετία, σε ορισμένες περιπτώσεις καταπολέμησης των ασθενειών με μυκητοκτόνα, άρχισαν να γυαυούνται προβλήματα παρόμοια μ' εκείνα που εμφανίστηκαν μετά το 1940 στα έντομα, εξ αιτίας της αποκλειστικής χρησιμοποίησης εντομοκτόνων. Τα προβλήματα αυτά είναι:

α) η καταστροφή των ανταγωνιστών ορισμένων παθογόνων με

συνέπεια την υπερβολική αύξηση του πληθυσμού των τελευταίων.

β) η εμφάνιση ανθεκτικότητας των μυκήτων σε μυκητοκτόνα και των βακτηρίων σε βακτηριοκτόνα.

γ) η εμφάνιση νέων επιδημιών από μικροοργανισμούς άλλοτε σαπροφυτικούς, ακίνδυνους, λόγω της καταστροφής των ανταγωνιστών τους που τους κρατούσαν υπό έλεγχο.

Πάρα πολλά φαινόμενα στη φύση έχουν δείξει ότι η γεωργία μπορεί να ασκείται μέσα στα οικολογικά όρια που θέτουν οι ζωικοί και φυτικοί μικροοργανισμοί. Αυτά τα παραδείγματα πρέπει να τα μελετούμε. Είναι αδύνατο να έχουμε επιτυχημένη γεωργία, εξολοθρευόντας όλα όσα την ανταγωνίζονται και αγνοώντας την από τη φύση διαμορφωμένη κατάσταση στον έμβιο κόσμο.

Μέχρι την εποχή που άρχισε να καλλιεργείται η γη υπήρχαν πολύ λίγες περιπτώσεις φυτικών ασθενειών, κυρίως διότι ήταν πολύ λίγες οι διαταραχές των μικροβιακών πληθυσμών. Με την πάροδο των ετών φάνηκε ότι η ανατροπή της βιολογικής ισορροπίας των μικροοργανισμών στο έδαφος, ή στα ενκέρια τμήματα των φυτών, οδήγησε σε σοβαρές επιδημίες. Επιβεβαιώθηκε δε ο κανόνας που λέει ότι: η καταπολέμηση των φυτικών ασθενειών δεν επιτυγχάνεται με την απλή εξόντωση των παθογόνων. Χρειάζεται περισσότερο στοχασμός για την εφαρμογή και των άλλων μέσων που διαθέτει η επιστήμη για να είναι η καταπολέμηση ολοκληρωμένη.

Ένα από τα μέσα αυτά είναι η βιολογική καταπολέμηση, για την οποία έχει δοθεί ο εξής ορισμός:

«Βιολογική καταπολέμηση είναι η μείωση της πυκνότητας του μολύσματος ή των ενεργειών ενός παθογόνου ή παρασίτου, που βρίσκεται σε ενεργό κατάσταση ή λήθαργο με τη βοήθεια ενός ή περισσοτέρων οργανισμών. Επιτυγχάνεται δε από την ίδια τη φύση ή με τον κατάλληλο χειρισμό του περιβάλλοντος, του ξενιστού ή του ανταγωνιστού ή με τη μηχανική εισαγωγή ενός ή περισσοτέρων ανταγωνιστών».

Θιμελιώδεις αξίωμα της βιολογικής καταπολέμησης είναι η διατήρηση της βιολογικής ισορροπίας των αγροοικοσυστημάτων. Αν η βιολογική καταπολέμηση παρεκκλίνει από την αρχή, δεν θα έχει μεγαλύτερη επιτυχία απ' ό,τι η αποκλειστική χρησιμοποίηση φυτοφαρμάκων.

Για να είναι δυνατή η βιολογική καταπολέμηση απαιτείται άφθονος μικροβιακός πληθυσμός, που να επιδρά στις αντίξοες καιρικές συνθήκες και να αναπαράγεται. Οι ανταγωνιστές των φυτοπαθογόνων κατά σειρά σπουδαιότητας είναι: τα βακτήρια, οι ακτινομύκητες, οι μύκητες, οι ιοί, σκώτερα φυτά και η μικροπανίδα.

Η βιολογική καταπολέμηση σπάνια εξαλείφει ένα παθογόνο από ένα μέρος, αλλά μάλλον μειώνει τον πληθυσμό του ή την ικανότητά του να εξελιχθεί σε ασθένεια.

Όταν υπάρχουν μικροβιακοί ανταγωνιστές, αλλά δεν παρέχουν ικανοποιητική καταπολέμηση, πρέπει να εντατικοποιήσουμε τη δραστηριότητά τους κατά την εποχή που χρειάζεται η καταπολέμηση. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με τους παρακάτω τρόπους:

- 1) Λιμός του παθογόνου: Επιτυγχάνεται με αμειψισπορά. Είναι το πιο παλαιό και πιο γνωστό παράδειγμα βιολογικής καταπολέμησης. Συνήθως (όχι πάντα) μειώνει την πυκνότητα του μολύσματος του παθογόνου.
- 2) Προσθήκη οργανικών βελτιωτικών (όπως η κοπριά): Ε-

νεργοποιούν εκλεκτικά τους ανταγωνιστές.

- 3) Μεταβολή του ΡΗ: Δημιουργεί ευνοϊκό για τους ανταγωνιστές περιβάλλον ή μη ευνοϊκό για το παθογόνο. Επιτυγχάνεται με προσθήκη ασβεστίου ή θείου ή με την εκλογή κατάλληλων λιπαζιμάτων.
- 4) Εφαρμογή καλλιεργητικών μεθόδων: Μετατρέπουν τη δομή του εδάφους, το μέγεθος των βόλων (ψιλοχωμάτισμα) και επιτρέπουν τον αερισμό του.
- 5) Επιλογή ημερομηνίας φυτεύσεως: Εκθέτει τον ξενιστή λιγότερο στο παθογόνο.
- 6) Εφαρμογή ποτίσματος τότε που η υγρασία του εδάφους να ευνοεί τους ανταγωνιστές.
- 7) Χρήση φυτών παγίδων (κατά των νηματωδών).
- 8) Προσθήκη συμπληρωματικών ανταγωνιστών στο έδαφος ή στους σπόρους.
- 9) Διατήρηση περιβάλλοντος ευνοϊκού για τους ανταγωνιστές.

Παραδείγματα βιολογικής καταπολέμησης φυτοπαθογόνων των δένδρων

1. Η καταπολέμηση του μύκητα *ARMILLARIA MELLEA* αποτελεί την πρώτη πιθανόν, περίπτωση ολοκληρωμένης καταπολέμησης στη Φυτοπαθολογία και το κλασικότερο παράδειγμα συνδυασμού χημικής και βιολογικής μεθόδου.

Επιτυγχάνεται με τις πιο κάτω αναφερόμενες ενέργειες, κατά τις οποίες δραστηριοποιούνται ανταγωνιστικά διάφορα μικρόβια, που ζουν μόνιμα στο έδαφος, για να εκδιώξουν ή να προκαταλάβουν τη θέση του παθογόνου στα φυτικά υπολείμματα:

- α) Χημική επέμβαση (με διθειάνθρακκα ή βρωμιούχο μεθάνιο) ή θερμική επέμβαση με ατμό. Το 1976 βρέθηκε ότι οι επεμβάσεις αυτές μειώνουν την ικανότητα

του *ARMILLARIA* να παράγει τις αντιβιοτικές ουσίες που τον προστατεύουν από τον ανταγωνιστή του, *TRICHODERMA VIRIDE*. Ο ενεργός αυτός ανταγωνιστής πολλαπλασιάζεται επομένως ανεμπόδιστα και καταλαμβάνει τη θέση του παθογόνου στα φυτικά υπολείμματα.

- β) Δακτυλίωση του κορμού των δένδρων πριν από το κόψιμο. Διαπιστώθηκε ότι προκαλεί μείωση των αποθεμάτων των ριζών σε υδρογονάνθρακες και ευνοεί τον αποικισμό των ριζών από σαπροφυτικούς μύκητες του εδάφους πριν από τον παθογόνο *ARMILLARIA*, που περιορίζεται σε τοπικές μόνο μολύνσεις των ριζών.
- γ) Εξάλειψη των τομών των πρέμνων, αμέσως μετά το κόψιμο (σε δάση πλατύφυλλων δένδρων) με 40% υδατική διάλυση αμμωνιακού άλατος.
- δ) Έκθεση των υπολειμμάτων κλαδεύματος στα σαπρόφυτα του αέρα πριν από το παράχωμα.

Όλες αυτές οι ενέργειες ενισχύουν τον πολλαπλασιασμό και την εγκατάσταση των σαπρόφυτων στους φυτικούς ιστούς πριν από το παθογόνο, του οποίου παρεμποδίζουν την είσοδο.

2. Μία από τις πιο επιτυχημένες περιπτώσεις βιολογικής καταπολέμησης αποτελεί, η εφαρμοζόμενη στην Αγγλία, καταπολέμηση του βασιδιομύκητα *FOMES ANNOSUS*, σε δάση πεύκης (*PINUS SILVESTRIS*). Ο μύκητας προσβάλλει το ξύλο του πρέμνου που απομένει μετά την απομάκρυνση του κορμού των δένδρων, κατά την υλοτόμηση για το κραίωμα του δάσους. Η εξάλειψη του ισχυρού αυτού παθογόνου γίνεται με τα βασιδιοσπόρια του που μεταφέρονται, από παλαιά πρέμνα.

Ένας άλλος βασιδιομύκητας όμως, ο *PENIOPHORA CIGANTEA* είναι πολύ διαδομένος σε πευ-

κορυφές και συχνά εγκαθίσταται στο ξύλο των πρέμων που μένουν εγκατεστημένα μετά την υλοτόμηση. Ο PENIOPHORA ανταγωνίζεται εκεί τον επιζήμιο μύκητα FOMES για τροφή και δεν τον αφήνει ν' αναπτυχθεί. Η δράση του εξαρτάται από το μέγεθος του πληθυσμού του. Από συγκριτικές παρατηρήσεις βρέθηκε ότι η προσθήκη του ανταγωνιστικού μύκητα, πάνω στις τοιές των δένδρων, προσδίδει μια προστασία κατά του FOMES. Ισοδύναμη με αυτή που επιτυγχάνεται με τη χημική καταπολέμηση. Σήμερα στην Αγγλία, 620.000 στρέμματα πεύκων προστατεύονται από τη μόλυνση, με τη χρησιμοποίηση, σε εμπορική κλίμακα, υλικού παρασκευασμένου από τον μύκητα PENIOPHORA GIGANTEA.

3. Καταπολέμηση του βακτηρίου AGROBACTERIUM TUMEFACIENS που προκαλεί σχηματισμό καρκινομάτων στις ρίζες των δένδρων.

Το 1972 ανακαλύφθηκε ότι πληγωμένες ρίζες δεινυλλίων ροδακινιάς, που εμβαστίσθηκαν σε αιώρημα ενός μη μολυσματικού βιοτύπου του ίδιου βακτηρίου, του K 84, δεν εμφάνισαν καρκινομάτια, αν και φυτεύθηκαν σε έδαφος μολυσμένο με τον ισχυρό παθογόνο τύπο του βακτηρίου. Από τότε ο τρόπος αυτός προστασίας από τον καρκίνο των ριζών έχει γενικευθεί παγκοσμίως με την μαζική παραγωγή του μη μολυσματικού βιοτύπου K 84 του AGROBACTERIUM. Η αποτελεσματικότητα του ανταγωνιστή αυτού οφείλεται στην παραγωγή μιάς βακτηριοσίνης, της αγροσίνης 84.

4. Το βακτηριακό «κάψιο» των γιγαντοκάρπων που προκαλείται από το βακτήριο ERWINIA AMYLOVORA είναι μία καταστρεπτικότερη ασθένεια της αχλαδιάς, της μηλιάς και της κυδωνιάς.

Τα τελευταία χρόνια έγιναν σοβαρές ερευνητικές προσπάθειες για

την βιολογική καταπολέμηση της ασθένειας, στις Η.Π.Α. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον επικεντρώθηκε στα μη παθογόνα «κίτρινα βακτήρια» που βρίσκονται άφθονα σαν επίφυτα σε φύλλα μηλιάς και αχλαδιάς και σε άνθη αχλαδιάς. Αυτά τα βακτήρια προσδιορίσθηκαν σαν ERWINIA HERBICOLA.

Το 1976 επιτεύχθηκε 68% λιγότερο βακτηριακό κάψιο, σε σχέση με το μάρτυρα, με την εφαρμογή ενός μίγματος τριών ειδών PSEUDOMONAS. Η επιτυχία καταπολέμησης ήταν ισοδύναμη με αυτή της χημικής επέμβασης με KOCIDE. Το 1980 επιτεύχθηκε σημαντική βιολογική καταπολέμηση του βακτηριακού καψίματος της μηλιάς με εφαρμογή ψεκασμών με E. HERBICOLA.

Είναι ιδιαίτερα σημαντικό το γεγονός ότι το βακτηριακό κάψιο που ήταν κάποτε σοβαρή ασθένεια στη Ν. Ζηλανδία, έπαψε να υφίσταται πλέον σαν οικονομικό πρόβλημα. Αυτό το φαινόμενο σε παρόμοιες περιπτώσεις άλλων ασθενειών κατέδειξε την ύπαρξη βιολογικής καταπολέμησης που εφαρμόζει η ίδια η φύση. Οι ερευνητές ήδη μελετούν την κατάσταση στη Νέα Ζηλανδία όπου υπάρχουν παράγοντες βιολογικής καταπολέμησης πιο ισχυροί απ' όσους έχουν εξετασθεί έως τώρα.

5. Στα περισσότερα παραδείγματα εφαρμογής ανταγωνιστών, σε πολυετή καλλιέργεια, γίνεται προστασία των τομών κλαδεύματος με έναν ανταγωνιστή ή ένα μη παθογόνο μικροοργανισμό, που παράγει αντιβιοτικό και εφαρμόζεται κατά την ώρα του κλαδεύματος. Η ασθένεια «αργυροφυλλία» της δαμασκηνιάς, ροδακινιάς και νεκταρινιάς που προκαλείται από το μύκητα CHONDROSTEREUM PURPUREUM μπορεί να προληφθεί ή να θεραπευθεί με την εφαρμογή στο δένδρο μιας φυλής του ανταγωνιστού μύκητα TRICHODERMA VIRIDE. 48

ώρες πριν από τη μόλυνση με το παθογόνο. Καθυστερήση εφαρμογής του TRICHODERMA κατά 48 ώρες μετά το κλάδεμα προστάτευε εν μέρει τις μισές πληγές κλαδεύματος. Μετατροπές των κλαδευτηρίων άρχισαν να επινοούνται, πρόσφατα, που να επιτρέπουν αυτόματη κάλυψη των πληγών κατά την ώρα του κλαδεύματος. Προϊόντα του μύκητα Τριχόδεσμα εναντίον της αργυροφυλλιάς της δαμασκηνιάς διατίθενται τώρα στο εμπόριο, τουλάχιστον σε ορισμένες Ευρωπαϊκές χώρες.

6. Έρευνες τα τελευταία χρόνια έδειξαν ότι διάφοροι μικροβιακοί πληθυσμοί ζούν στην επιφάνεια των φύλλων σε κατάσταση ισορροπίας και προσφέρουν μία φυσική προστασία κατά των παθογόνων. Καταστροφή άλλωστε αυτών των μικροοργανισμών με μυκητοκτόνα οδήγησε συχνά σε αύξηση αντί σε καταστολή της ασθένειας.

Οι χημικές ουσίες μερικές φορές αποδείχθηκαν κατάλληλες για να αυξήσουν την επιφυτική μικροχλωρίδα και να ευνοήσουν τη βιολογική καταπολέμηση. Ψεκασμοί φύλλων μηλιάς με 5% διάλυση ουρίας, πριν από την πτώση των φύλλων το Φθινόπωρο, μείωσαν την προσβολή από το VENTURIA INAEGUALIS, που προκαλεί την ασθένεια Φουζικλάδιο της μηλιάς. Ο μύκητας αυτός είναι ένα ισχυρό παθογόνο και θα μπορούσε να υπερισχύσει των άλλων μικροβίων στην κατάληψη των ιστών. Η ουρία όμως, ένα αζωτούχο λίπασμα, βοήθησε στην ανάπτυξη της ανταγωνιστικής επιφυτικής και ενδοφυτικής μικροχλωρίδας εις βάρος του VENTURIA. Ακόμη η ουρία προώθησε την αποσύνθεση των φύλλων οδηγώντας έτσι στην καταστροφή των περιθελίων όπου διαχειμάζει το παθογόνο.

7. Ο μύκητας EUTYPA ARME- NIACAΕ εισέρχεται από πληγές και προσβάλλει, κυρίως αναπτυγμέ-

να, δένδρα βερυκοκιάς. Έρευνες στην Αυστραλία, το 1974, έδειξαν ότι ένας άλλος μύκητας, ο FUSARIUM LATERTIUM, αν αναμειχθεί με BENOMYL και εφαρμοσθεί πάνω σε νωπές τομές κλαδεύματος μπορεί να προστατεύσει το δένδρο. Το BENOMYL είναι τοξικό για τον EUTYPA, αλλά όχι για το FUSARIUM, και προστατεύει την πληγή από τη μόλυνση έως ότου ο FUSARIUM καταλάβει τη θέση πριν από το παθογόνο.

8. Ο μύκητας PHYTOPHTHORA που προκαλεί τη σήψη των ριζών των σπυροφόρων δένδρων έχει σε πολλές περιπτώσεις καταπολεμηθεί βιολογικά με τη χρησιμοποίηση ανταγωνιστικών μικροοργανισμών που ζουν μόνιμως στο έδαφος και με κατάλληλο χειρισμό του ξενιστή. Οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται έχουν σα στόχο τη μείωση του σχηματισμού ζωοσπορίων και τη λύση των μυκηλιακών υφών του παθογόνου και είναι: α) προσθήκη άφθονης οργανικής ουσίας (όπως κοπριά ορνίθων) και αμμωνιακού αζώτου, β) μείωση του PH του εδάφους, σχεδόν σε ουδέτερο σημείο, με προσθήκη δολομιτικού ασβεστολίθου.

Για την προστασία δένδρων LAVOCADO από τη Φυτόφθορα εφαρμόζουν αυτές τις μεθόδους, στην Αυστραλία. Έτσι διατηρείται η οργανική ουσία, το ασθέσιο και το αμμωνιακό άζωτο, σε επίπεδο τέτοιο που να καταστέλλεται η ανάπτυξη του παθογόνου, όπως ακριβώς παρατηρήθηκε στη φύση σε ορισμένα εδάφη (SUPPRESSIVE SOILS).

9. Το 1976 ανακαλύφθηκε ότι, παθογόνοι μικροοργανισμοί, στο έδαφος, μπορεί να καταστραφούν από τη θέρμανση του ήλιου κάτω από διαφανές φύλλο πολυαιθυλενίου. Η ανακάλυψη αποτέλεσε τη μεγαλύτερη πρόοδο στον τομέα της καταπολέμησης των ασθενειών για πολλά χρόνια. Η μέθοδος χρησιμοποιείται σήμερα εμπειρικά, σε εγκατα-

στημένους σπυροφώνες φυτικιάς, στη Καλιφόρνια, για την καταπολέμηση της ανδρομύκωσης από VERTICILLIUM. Στο Ισραήλ, η γηλιακή θέρμανση είχε ισodύναμα αποτελέσματα με το βρωμιούχο μεθύλιο. Η μέθοδος είναι περισσότερο αποτελεσματική όταν το έδαφος είναι υγρό, πλούσιο σε οργανική ουσία. Η εφαρμογή της παρουσιάζει μεγάλες δυνατότητες, σε περιοχές με επαρκή ηλιοφάνεια.

Είναι γενικά παραδεκτό ότι οι πολύπλοκες αλληλεπιδράσεις, μεταξύ των βιοτικών και μη βιοτικών παραγόντων, εξασφάλισαν στη φύση μια δυναμική βιολογική ισορροπία. Αυτή δεν είναι θεαματική, αλλά είναι σταθερή και παρουσιάζει μεγάλη αντίσταση στη μεταβολή.

Τα χημικά φυτοφάρμακα ανατρέπουν τη βιολογική ισορροπία απλοποιούν τη μικροβιακή κοινότητα. Η απλοποιημένη αυτή κοινότητα είναι περισσότερο ασταθής και ευάλωτη στα εισερχόμενα νέα παθογόνα.

Η επιτυχημένη γεωργία, με την παρουσία παθογόνων, εξαρτάται από μια αρχή της φυτοπαθολογίας που λέει: ότι «όσο μεγαλύτερη είναι η πολυπλοκότητα της μικροβιακής κοινότητας σε αριθμό και είδη οργανισμών, τόσο μεγαλύτερη είναι η σταθερότητά της». Αυτό σημαίνει ότι κανείς μικροοργανισμός, στο έδαφος τουλάχιστον, δεν είναι σε θέση ν' αυξηθεί απεριόριστα. Άλλα μέλη της βιολογικής κοινότητας τον κρατούν υπό έλεγχο.

Η βιολογική καταπολέμηση είναι μια άλλη διάσταση στην καταπολέμηση των φυτικών ασθενειών, αλλά δεν είναι μοναδική, ούτε επισκιάζει τις άλλες μεθόδους. Όλες μαζί μπορούν και πρέπει να ενσωματωθούν στην ολοκληρωμένη καταπολέμηση. Οι περισσότεροι επιστήμονες, που ασχολούνται με τη προστασία των φυτών από τις ασθένειες, έχουν ελάχιστη ή μικρή πείρα σχετικά με τη βιολογική καταπολέμηση. Ισχυρίζονται ότι δεν υπάρχουν αρκετές

γνώσεις γύρω από αυτή, αλλά, μάλλον, έλκονται από τις σειρήνες της ασφάλειας και ευκολίας που προσφέρει η χημική καταπολέμηση.

Η βιολογική καταπολέμηση είναι σπάνια θεαματική και συχνά περνάει απαρατήρητη. Πολλοί από εμάς έχουμε επιστημάνει περιπτώσεις όπου ένα παθογόνο αποτυγχάνει να εγκατασταθεί ή μειώνεται γρήγορα ο πληθυσμός του. Ένας από τους λόγους που κάνουν τη βιολογική καταπολέμηση να θεωρείται δύσκολο να επιτευχθεί είναι η τάση να ταυτίζεται με την πολύπλοκη εφαρμογή ανταγωνιστικών μικροοργανισμών. Αυτό ισχύει περισσότερο στην εντομολογία, όπου γίνεται βιολογική καταπολέμηση με τη μαζική παραγωγή παρασίτων, αρπακτικών βλαβερών εντόμων. Για την αντιμετώπιση όμως παθογόνων μικροοργανισμών άλλες μέθοδοι όπως η ανθεκτικότητα του ξενιστού, η αμειψισπορά, οι καλλιεργητικές φροντίδες και η τεχνική καλλιεργείας, είχαν μεγαλύτερη επιτυχία. Η βιολογική καταπολέμηση θα ενισχυθεί και θα βελτιωθεί στο μέλλον, διότι το ενδιαφέρον και η ανησυχία για τη μόλυνση του περιβάλλοντος εντείνεται καθημερινά παγκοσμίως.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Baker, K.F. and W. C. Snyder, Eds 1965. Ecology of Soil - borne Plant Pathogens, Prelude to Biological Control, Univ. Calif. Press, Berkeley. 571 pp. α
Baker, K.F. and R.J. Cook, 1974 (original ed.). Biological Control of Plant Pathogens. W.H. Freeman, San Francisco. 433 pp
Cook, R.J. and K.F. Baker. 1983. The Nature and Practice of Biological Control of Plant Pathogens. The American Phytopathological Society, Minneota, 539 pp.

Η Σηροτροφία στην Ελλάδα

Νέες προοπτικές για την ανάπτυξή της

Η Σηροτροφία και η επεξεργασία του μεταξιδίου για αρκετές περιοχές της χώρας μας, όπως ΕΒΡΟΣ, ΡΟΔΟΠΗ, ΠΕΛΛΑ, ΗΜΑΘΙΑ, δεν αποτελούσε απλώς για παραγωγική διαδικασία, αλλά ήταν για πολλά χρόνια ο τρόπος ζωής των κατοίκων στενά συνδεδεμένος με την ιστορία, τον πολιτισμό, την οικονομική δρα-

μικό γεωργικό κλήρο, αλλά και μικροεπαγγελματίες σε αγροτικές περιοχές είναι έτοιμοι να ξαναρχίσουν την σηροτροφική τους ενασχόληση, φτάνει να παγιωθεί η σημερινή ευεΐωνη και ελπιδοφόρα προοπτική.

— Νέα τεχνολογία προσφέρεται στον παραγωγό τόσο στην καλλιέργεια μουριάς, όσο και στην εκτροφή των μεταξοσκωλήκων. Η τεχνολογία αυτή μειώνει σημαντικά την απαιτούμενη εργασία και το κόστος εκτροφής, παράλληλα αυξάνει την απόδοση και κυρίως βελτιώνει την ποιότητα των παραγομένων κουκουλιών.

— Είναι πλέον γεγονός οι πολλαπλές εκτροφές και στην Ελλάδα. Δύο επικαλυπτόμενες την άνοιξη και μία για το φθινόπωρο είναι μέσα στις δυνατότητες του Έλληνα σηροτρόφου. Μ' αυτό τον τρόπο εξικονομείται χρόνος, χώρος και εργασία και παράλληλα αυξάνεται η παραγωγικότητα και η απόδοση της γής τουλάχιστον κατά 40%.

— Τέλος η ίδρυση από το Δήμο Σουφλίου της Δημοτικής Επιχείρησης έδωσε για ώθηση στην περιοχή παρέχοντας τεχνική και υλική βοήθεια στους σηροτρόφους.

Δημοτική Επιχείρηση Σηροτροφίας μετάξης Σουφλίου (ΔΕΣΗΜΕΣ)

Ιδρύθηκε το 1986 για να συγκρατήσει πρώτο και να αναβιώσει σε δεύτερο στάδιο τον φθίνοντα κλάδο της σηροτροφίας. Έβαλε σαν πρωταρχικό σκοπό τα παρακάτω:

— Να δημιουργήσει μονάδα «Πιλότος» σύγχρονης σηροτροφικής εκμετάλλευσής.

— Να μεταφέρει την τελευταία τεχνολογία από προηγμένες σηροτροφικές χώρες του εξωτερικού πάνω σε μηχανομημένο τρόπο καλλι-

έργειας μουριάς και νέες μεθόδους εκτροφής μεταξοσκωλήκων.

— Να εξασφαλίσει κεφάλαια και τεχνολογία για την μεταποίηση και την καθιέρωση του κλάδου κουκούλια - μετάξι - ύφασμα και γιατί όχι: έτοιμο ένδυμα.

— Να αναλάβει την τεχνική υποστήριξη των μειονομένων σηροτρόφων σε θέματα καλλιέργειας μουριάς, εκτροφής μεταξοσκωλήκων, αλλά και εμπορίας των παραγομένων κουκουλιών.

Περιφερειακή προσπάθεια της ΔΕΣΗΜΕΣ

Στα πέντε χρόνια λειτουργίας η Δημοτική Επιχείρηση αναμείδωλα επιτέλεσε έργο πρωτοποριακό και αξιόλογο πέρα από κάθε προσδοκία. Παρά τα ανυπέρβλητα εμπόδια και τις ηραϊρές δυσκολίες που συνάντησε στα πρώτα στάδια, σήμερα μετά από ελάχιστο χρόνο έχει κερδίσει την εμπιστοσύνη όλων των σηροτρόφων του Ν. Έβρου και τον θαυμασμό των κρατικών υπηρεσιών, οργανισμών και φορέων με τους οποίους συνεργάζεται. Έτσι σήμερα έχει να επιδείξει τα παρακάτω:

1) Δημιούργησε μητρική φυτεία μουριάς Ιαπωνικών ποικιλιών για να εξασφαλίσει πολλαπλασιαστικό υλικό για τις ανάγκες της, αφού τα κρατικά φυτώρια δεν ήταν σε θέση να αναπαραγάγουν γρήγορα και σε μεγάλο αριθμό κατάλληλα δενδρύλια.

2) Σε έκταση 400 στρ. που παραχωρήθηκε από το Δήμο, δημιουργεί μορβόνα σύμφωνα με τα Ιαπωνικά πρότυπα.

3) Για τις ανάγκες άρδευσης των δενδρυλλίων κατασκεύασε 6 μικροφράγματα από τα οποία με ελεύθερη ροή και σύστημα σταγονιδίων ποτίζοντας 80 στρ.

ΤΟΥ

Κώστα Δούλια

Γεωπόνου Δημοτικής Επιχείρησης Σουφλίου

στηριότητα και γενικά την κάθε κοινωνική εκδήλωση. Σήμερα έχει περιορισθεί σχεδόν αποκλειστικά στην περιοχή Σουφλίου του Ν. Έβρου και στην Ροδόπολη του Ν. Σερρών, όπου ακόμη αποτελεί κύρια πηγή εισοδήματος και τρόπο απασχόλησης σημαντικής μερίδας αγροτικού πληθυσμού.

Στην τελευταία 10ετία, ύστερα από μία καθοδική πορεία του κλάδου για περισσότερα από 50 χρόνια, φάνηκαν κάποια σημεία ανακούφισης και αναθέρμανσης του ενδιαφέροντος των παραγωγών να ξανασκοληθούν με την εκτροφή των μεταξοσκωλήκων αφού:

— Η ζήτηση των προϊόντων μετάξης διεθνώς είναι μεγάλη. Οι τιμές των κουκουλιών τελευταία διαμορφώνονται σε ικανοποιητικά επίπεδα.

— Ελλάδα, η ΕΟΚ και γενικότερα η Ευρώπη και ακόμη και η Ιαπωνία εμφανίζονται σήμερα έντονα ελλειμματικές σε μετάξι.

— Η ΕΟΚ προμοτοει γενναία το προϊόν, ενώ παράλληλα η Πολιτεία θέσπισε ισχυρά και δελεαστικά κίνητρα για την σηροτροφία.

— Η μακρινή σηροτροφική παράδοση στην Ελλάδα δεν έσβησε. Πολλές γεωργικές οικογένειες με

4) Εφοδιάσθηκε με τράπεζα ριζοβολίας και παράγει ένριζα μοσχεύματα τα οποία διαθέτει σε νέους σπρωτρώφους.

5) Κατασκεύασε σύγχρονο σπρωτρώφείο μέσα στο μορεώνα όπου γίνονται οι εκτροφές των μεταξοσκωλήκων.

6) Από το 1987 σε συνεργασία με το Σπρωτρωφικό Εργαστήριο Γεωργικού Πανεπιστημίου Αθηνών πραγματοποιεί φθινοπωρινές εκτροφές.

7) Το 1988 με χρηματοδότηση της ΑΤΕ δύο Γεωπόνοι της περιοχής επισκέφθηκαν την Ιαπωνία και για 25 ημέρες μελέτησαν τις νέες μεθόδους εκτροφής στην προηγμένη αυτή σπρωτρωφική χώρα.

8) Το 1989 4 κινέζοι ειδικοί για 3 μήνες με χορηγούς την ΑΤΕ και ΕΤΒΑ μελέτησαν, εργάστηκαν και δίδαξαν στο Σουφλί, τις νέες μεθόδους καλλιέργειας μουριάς, εκτροφής μεταξοσκωλήκων και πολλαπλών εκτροφών.

9) Το 1990 σε συνεργασία με την Ένωση Γεωργικών Συνεταιρισμών Ορεστιάδας για να ανταποκριθεί στην αυξημένη ζήτηση δενδρυλλίων εισήγαγε 90.000 ένριζα μοσχεύματα από Βουλγαρία και 20.000 δενδρύλλια από την Ιαπωνία.

Πέρα από αυτές τις δραστηριότητες προσπαθεί να αξιοποιήσει τις παρουσιαζόμενες ευκαιρίες τεχνικής υποστήριξης, χρηματοδότησης και ενίσχυση της σπρωτρωφίας από εθνικά και κοινοτικά αναπτυξιακά προγράμματα. Έτσι συνεργάζεται στενά με τις υπηρεσίες των Υπουργείων Γεωργίας, Εμπορίου, Εθνικής Οικονομίας και Μακεδονίας - Θράκης, με την Τοπική Αυτοδιοίκηση Νομαρχία Έδρου, περιφέρεια Αν. Μακεδονίας - Θράκης, με τις Τράπεζες ΑΤΕ και ΕΤΒΑ, με οργανισμούς ΕΟΜΜΕΧ, ΟΑΕΑ, ΕΕΤΑΑ και ΕΛΚΕΠΑ με Πανεπιστήμια.

Πορτάσεις για σύγχρονη Σπρωτρωφία

Η ΔΕΣΗΜΕΣ ύστερα από τρία

χρόνια πετυχημένων δοκιμών πάνω στις νέες μεθόδους που εφαρμόζονται στις σπρωτρωφικά προηγμένες χώρες, Ιαπωνία και Κίνα έχει πλέον να προτείνει το μοντέλο ανάπτυξης της Ελληνικής σπρωτρωφίας.

1) Μορεώνας από Ιαπωνικές ποικιλίες μουριάς KUKUSO, CAIRIO, INSINOSE, Φυτεύονται πυκνά 220 - 250 δένδρα στο στρέμμα, ποτίζονται συστηματικά, λιπαίνονται δύο φορές το χρόνο. Κανονικά την Άνοιξη και το φθινόπωρο κόβονται μόνο οι κορυφές.

2) Το Σπρωτρωφείο είναι κτίριο ανεξάρτητο, ελαφράς κατασκευής και κτίζεται δίπλα στο μορεώνα με πρόβλεψη για πολλαπλές εκτροφές.

3) Ομαδική εκτροφή τις πρώτες 2 ή 3 ηλικίες σε ειδικό εκτροφείο από φορέα να παραδίδονται στους σπρωτρώφους ανεπτυγμένα σκουλήκια 10 - 12 ημερών οι οποίοι θα αποπερατώνουν την εκτροφή.

4) Εκμηχάνιση μερικών φάσεων τόσο στην καλλιέργεια της μουριάς, όσο και στην εκτροφή μεταξοσκωλήκων με την χρησιμοποίηση εργαλείων, μηχανημάτων και κυρίως τεχνικό υλικό κλαδώματος.

5) Χρησιμοποίηση φύλλου πολυεθυλενίου στις πρώτες 3 ηλικίες, κάλυψη των μεταξοσκωλήκων, εξασφάλιση ιδανικών συνθηκών υγρα-

σίας και θερμοκρασίας με αποτέλεσμα να απαιτούνται μόνο 3 ταΐσματα την ημέρα.

6) Ο σπρωτρώφος μπορεί να προγραμματίσει έγκαιρα και σωστά βάζει των εφοδίων του του χώρου και των διαθεσίμων εργατικών χεριών και να προβεί σε πολλαπλές εκτροφές. Τέλος

7) Η Σπρωτρωφία με σωστή οργάνωση και επαρκή τεχνική υποστήριξη μπορεί να καταταχθεί στις δυναμικές καλλιέργειες.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σήμερα λόγω Εθνικοί, Δημογραφικοί, Αναπτυξιακοί και Παραδοσιακοί επιβάλλουν η σπρωτρωφία όχι μόνο να διατηρηθεί, αλλά και να εξελιχθεί δυναμικά στις ακριτικές παραδοσιακές περιοχές της Βόρειας Ελλάδας. Οι αγρότες περιμένουν από το αρμόδιο Υπουργείο να δείξει ενδιαφέρον και να πάρει αποφασιστικά μέτρα για τον παραμελημένο αυτό κλάδο.

α. Να εντάξει την σπρωτρωφία σε ένα ειδικό διαρθρωτικό πρόγραμμα.

β. Να δημιουργήσει ειδική υπηρεσία σπρωτρωφίας η οποία να προωθεί τα διοικητικά θέματα και να παρέχει επιστημονική και τεχνική υποστήριξη στον σπρωτρώφο.

Σουφλί 2.11.91

Το
περιοδικό «ΝΙΑΟΥΣΤΑ»
να μπει
σε κάθε Ναουσαϊκό σπίτι

Κάθε συνδρομητής
να γράφει
ένα καινούργιο
συνδρομητή

ΔΑΜΑΣΚΗΝΙΑ

Α' ΓΕΝΙΚΑ

Οι ποικιλίες της δαμασκηλιάς που καλλιεργούνται σήμερα μπορούν να χωριστούν σε δύο ομάδες:

α. Ποικιλίες που προέρχονται και ονομάζονται ευρωπαϊκές δαμασκηλιάς από το είδος *Prunus Domestica*

β. Ποικιλίες που προέρχονται από το είδος *Prunus Salicina* και ονομάζονται Ιαπωνικές δαμασκηλιάς.

Στη χώρα μας η δαμασκηλιά δεν υπήρξε ποτέ σημαντική καλλιέργεια: συνήθως καλλιεργείται στις αυλές των σπιτιών, χωρίς να φυτεύονται οπωρώνας δαμασκηλιάς εκτός σπανίων εξαιρέσεων (Σκόπελος, Σέρβια Κοζάνης κλπ.).

Στις δεκαετίες '60 και '70 έγιναν προσπάθειες και φυτεύθηκαν οπωρώνας δαμασκηλιάς τόσο για επιτραπέζια, όσο και για ξηραίνσιμα δαμασκηλιά. Στη δεκαετία όμως του '80 η καλλιέργεια δεν επεκτάθηκε, αλλά αντίθετα υποχώρησε για τους παρακάτω λόγους:

1. Το σύνολο σχεδόν των καλλιεργουμένων ποικιλιών Ευρωπαϊκής και Ιαπωνικής δαμασκηλιάς είναι ευπαθείς στις δύο αθροάπειτες ασθένειες, ευλογία της δαμασκηλιάς (ή SHARKA) και μυκοπλάσματα.

2. Δεν περιλαμβάνεται στα οπωροκηπευτικά για τα οποία λειτουργεί το πλήρες σύστημα εγγυήσεων τιμών της Ε.Ο.Κ. (τιμές βάσης, αγοράς, απόσυρση κλπ.).

3. Στον έντονο ανταγωνισμό από τη Ροδακινιά, που καλλιεργείται στα ίδια περίπου εδάφη με τη δαμασκηλιά και απολαμβάνει πλήρους προστασίας από την ΕΟΚ, αλλά και από το Ελληνικό κράτος.

4. Οι δαμασκηνοκαλλιεργητές που καλλιεργούν ποικιλίες ξηραίνσιμων δαμασκηλιάς αντιμετωπίζουν το έντονο ανταγωνισμό από τα ξηρά δαμασκηλιά προέλευσης Τουρκί-

ας και Καλιφόρνιας των Η.Π.Α.

Β' ΔΙΑΙΤΗΤΙΚΕΣ ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ

Η δαμασκηλιά τα τελευταία χρόνια άρχισε και πάλι να παρουσιάζει ενδιαφέρον λόγω των διαιτητικών ιδιοτήτων των καρπών, και του ότι το κατακαλιτικό κοινό θέλει να έχει ποικιλία φρούτων. Τα δαμασκηλιά είναι καρποί με ιδιαίτερα δικά τους χαρακτηριστικά που δεν τα βρίσκεις στα άλλα φρούτα που ωριμάζουν την ίδια εποχή. Ο συνδυασμός των οργανοληπτικών ιδιοτήτων και των στοιχείων που περιέ-

του Αργύρη Γκουντάρα Γεωπόνου - Οικονομολόγου Ινστιτούτο Φυλλοβόλων Δένδρων - Νάουσα

χουν, κάνουν τα δαμασκηλιά απαραίτητα στο τραπέζι του σημερινού ανθρώπου, που λόγω της καθιστικής ζωής που κάνει έχει ανάγκη από ένα φρούτο που να ενεργοποιεί το πεπτικό του σύστημα, και έτσι να τον γλυτώνει από τη σύγχρονη κρωστέια της ΔΥΣΚΟΙΛΙΟΤΗΤΑΣ.

Η μεγάλη περιεκτικότητα των δαμασκηλιάς σε σίδηρο τα κάνει απαραίτητα συμπληρώματα της διατροφής για όλους ενήλικους που έχουν τάση ή πάσχουν από σιδηροπενική αναιμία, καθώς και για τα μικρά παιδιά, που λόγω της ανάπτυξής τους, έχουν αυξημένες ανάγκες σε σίδηρο.

Γ' ΠΟΙΚΙΛΙΕΣ

Οι σημερινές τάσεις για τη δαμασκηλιά είναι: η δημιουργία ή η εξεύρεση ποικιλιών ανθεκτικών ή τουλάχιστον ανεκτικών στην ευλογιά της δαμασκηλιάς (Sharka) και τα μυκοπλάσματα, αλλά σύγχρονα

πρέπει οι καρποί τους να είναι μεγάλοκαρποι, μαύροι, εύγευστοι, ανθεκτικοί στους χειρισμούς μετά τη συγκομιδή και με μεγάλη περίοδο διατήρησής τους στο ψυγείο.

Προς την κατεύθυνση αυτή εργάζεται και το Ινστιτούτο Φυλλοβόλων δένδρων. Εισάγοντας από το εξωτερικό πολλές σημαντικές για τη χώρα τους ποικιλίες, αξιολογώντας σε δικές μας εδαφοκλιματικές συνθήκες και διασταυρώνοντας τις, με εγχώριες ή με άλλες εισαγόμενες για την δημιουργία ποικιλιών που να ανταποκρίνονται στις σύγχρονες τάσεις.

Από τις ποικιλίες που δοκιμάστηκαν μεγαλύτερη ανοχή δείχνουν οι ποικιλίες:

α) Ευρωπαϊκές

1. ΣΚΟΠΕΛΟΥ: Ποικιλία με μέτριο μπλέ σκούρο καρπό κατάλληλη για αποξηράνση. Είναι αυτόσπειρη και έχει ανάγκη επικονιαστή. Ο πύο ανθεκτικό γινόμενος επικονιαστής της είναι η ποικιλία Στάνλεϋ (Stanley).

2. ΣΤΑΝΛΕΥ: Καρπός μετρίου μεγέθους μπλέ σκούρος σάρκα κιτρινοποάσινη. Μπορεί και αυτή να αποξηραθεί.

3. ΠΡΕΖΙΝΤΑΝΤ: Καρπός με σάρκα και επιδερμίδα πρασινωπή με ζωηρό βιολέ επί χρώμα που γίνεται σκούρο κατά την ωρίμανση, μεγάλου μεγέθους.

β) Ιαπωνικές

1. ΣΑΝΤΑ ΡΟΖΑ: Μεγάλος σφαιρικός καρπός με επιδερμίδα ρόζ-βιολέ. Ωριμάζει το δεύτερο δεκάημερο του Ιουλίου. Ποικιλία με μικρή παραγωγικότητα.

2. ΛΑΡΟΝΤΑ: Μεγάλος σφαιρικός καρπός με επιδερμίδα χρώματος σκούρο βιολέ. Ωριμάζει το πρώτο δεκάημερο του Αυγούστου. Δένδρο με καλή παραγωγικότητα. Συνέχεια στη σελίδα 197.

ΔΕΝΤΡΟΚΟΜΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Νέες αξιόλογες ποικιλίες μηλιάς

α) Έλσταρ (ELSTAR)

Είναι μία αξιόλογη ποικιλία μηλιάς. Οι οργανοληπτικές γευστικές ιδιότητες χαρακτηρίζονται άριστες. Σήμερα διαδίδεται με γοργό ρυθμό, στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης (Ολλανδία, Βέλγιο και Γαλλία). Ας την συστήσουμε και στο Ελληνικό κοινό, στους παραγωγούς και καταναλωτές. Τα στοιχεία προέρχονται από ξένα περιοδικά.

Δημιουργήθηκε και αξιολογήθηκε στην Ολλανδία. Προήλθε από την διασταύρωση των δύο ποικιλιών Γκόλντεν Ντελίτσιους (μητέρα) και της Ίνγκριντ Μαίρη (πατέρας). Είναι δέντρο ημιπλαγιόκλαδο. Δέντρο κανονικής ζωηρότητας. Τα φύλλα έχουν το ίδιο πλάτος όσο και της Γκόλντεν Ντελίτσιους, αλλά είναι πιο επιμήκη. Ανθίζει ταυτόχρονα με την Γκόλντεν Ντελίτσιους. Είναι διπλοειδής και έχει γόνιμη γύρη. Ως επικονιάστριες ποικιλίες μπορεί να χρησιμοποιηθούν, η ομάδα Ρεντ Ντελίτσιους (Στάρκρινσον, Ιμπεριάλ κλπ.) η Γκόλντεν Ντελίτσιους κλπ.

Ο ΚΑΡΠΟΣ. Έχει κανονικό μέγεθος και ομοιόμορφο γεωμετρικό σχήμα. Έχει επιχρωμα κόκκινο ραβδωτό που καλύπτει την επιδερμίδα σε ποσοστό κυμαινόμενο από 1/4 έως 3/4 της επιφανείας της. Το χρώμα της επιδερμίδας του καρπού μεταβάλλεται, όσο προχωρεί η ωρίμανσή της, από πράσινο σε κίτρινο.

Η ΣΑΡΚΑ της, είναι ασπροκίτρινη, συνεκτική, τραγανή, χυμώδης. Τόσο τα σάκχαρα, όσο και τα οξέα βρίσκονται σε υψηλό επίπεδο, και πάντοτε σε κανονική αναλογία. Το άρωμά της αρκετά ευχάριστο, τονίζει την προσωπικότητα του καρπού.

Συγκομίζεται 10 - 15 μέρες πριν

από την Γκόλντεν Ντελίτσιους. Δεν παρατηρούνται καρποπτώσεις πριν την ωρίμανση. Μπορεί να διατηρηθεί στους ψυκτικούς θαλάμους (+ 2°) σε κανονική ατμόσφαιρα μέχρι τον Μάρτιο.

Η παραγωγική της ποικιλίας κρίνεται ικανοποιητική. Είναι όμως λίγο μικρότερη απ' εκείνη της Γκόλντεν Ντελίτσιους και της Τζόναγκολντ. Η παρενιαυτοφορία της είναι μικρού βαθμού. Εισέρχεται ενωρίς στην καρποφορία. Ο τρόπος καρποφορίας είναι, σαν της ποικιλίας Γκόλντεν.

Ένα αραιώμα των καρπών, αρκετές φορές, κρίνεται απαραίτητο για να αποκτήσουν οι καρποί ικανοποιητικό μέγεθος και να αντιμετωπισθεί η παρενιαυτοφορία.

Το μήλο Έλσταρ έχει ωραία εμφάνιση, η οποία βελτιώνεται όσο προχωρεί η ωρίμανση. Χρωματίζεται η επιδερμίδα της πιο εύκολα από την ποικιλία Τζόναγκολντ. Η σάρκα της έχει μία κανονική ισορροπία σακχάρων και οξέων. Συχνά τα στερεά διαλυτά συστατικά αντιπροσωπεύουν ένα επίπεδο υψηλό που ξεπερνά το 15%. Επίσης και η οξύτητά της, είναι αρκετά υψηλή. Εκφραζόμενη σε μηλικό οξύ, είναι της τάξεως των 10 γραμμαρίων σ' ένα λίτρο μηλοχυμού.

Η Έλσταρ έχει ένα πλεονέκτημα. Οι γευστικές ιδιότητές της, βελτιώνονται, ύστερα από μερικές εβδομάδες μετά την συγκομιδή. Χωρίς αντίρρηση η Έλσταρ είναι μία ποικιλία που υπόσχεται πολλά. Ας την προσεξούμε.

β) Όρεγκον Σπούρ (OREGON SPUR)

Ανήκει στην ομάδα Ρεντ Ντελίτσιους και στον τύπο «Σπούρ». Είναι

μία μουτασιόν (μεταλλαγή) της Ρεντ Κίγκ Ντελίτσιους. Κατάγεται από την πολιτεία Όρεγκον των Η. Π.Α. Η ανάπτυξη του δέντρου γενικά είναι μικρή (χαρακτηριστικό γνώρισμα των κλώνων σπούρ). Είναι δέντρο πλαγιόκλαδο και έτσι διευκολύνεται καλύτερα η διαμόρφωσή του σχήματος.

Ο καρπός είναι χοντρός και ομοιόμορφος. Παρουσιάζει ένα χρωματισμό κόκκινο γιαλίστερο και φωτει-

Του Οδ. Ντινόπουλου

νό. Ως δέντρο το Όρεγκον σπούρ έχει εκτιμηθεί από τους παραγωγούς των Η.Π.Α., επειδή οι βραχίονες έχουν έκπτυξη πλάγια. Οι ωραίοι καρποί, αρκετά εμφανίσιμοι και γευστικοί, εκτιμούνται ιδιαίτερα από το καταναλωτικό κοινό των Η. Π.Α.

γ) Κουερίνα (Φλορίνα)

Κατάγεται από την Γαλλία. Είναι δημιουργήμα του I.N.R.A. (Ινστιτούτο Έρευνας της Γαλλίας). Είναι ποικιλία ανθεκτική στο φουζιλιάδιο. Ενδείκνυται στις περιοχές όπου οι συνθήκες ανάπτυξης της ασθένειας είναι ευνοϊκές. Προήλθε από μία σειρά διασταυρώσεων και αναδιασταυρώσεων. Οι ποικιλίες που χρησιμοποιήθηκαν για την δημιουργία της, είναι οι εξής: η MALUS FLORIBUNDA 821 (Μάλους Φλοριμπούντα 821) που έχει το πλεονέκτημα της ανθεκτικότητας στο φουζιλιάδιο, η Στάρκιν, Ρόμ Μπιούτ, Τζονάθαν και Γκόλντεν Ντελίτσιους.

Ζωηρή ποικιλία. Πλαγιόκλαδο δέντρο. Ανθίζει λίγες μέρες πριν από την Γκόλντεν Ντελίτσιους. Ως επικονιάστριες ποικιλίες μπορεί να χρησιμοποιηθούν, η ομάδα Ρεντ Ντελίτσιους, Γκόλντεν Ντελίτσιους,

Γκράννη Σμιθ κλπ. Εισέρχεται στην καρποφορία αρκετά ενωρίς. Ωριμάζει μία εβδομάδα μετά την Γκόλντεν Ντελίτσιους. Καρπός με ωραία εμφάνιση, ομοιόμορφος, κυλινδρικού σχήματος. Έχει έντονο ραβδωτό επίχρωμα, που καλύπτει το 80% της επιφάνειας της επιδερμίδας. Έχει σάρκα χυμώδη, γλυκώδη. Καρπός εμφανισίμος, με άριστες γευστικές

ιδιότητες. Διατηρείται σε θερμοκρασία ψυγείου + 2°C, πέντε μήνες, χωρίς να υποβαθμισθεί η ποιότητά του. Από όλες τις ποικιλίες μηλιάς που είναι ανθεκτικές στο Φουζιλιάδιο (πριαμ, πριμα κλπ.) θεωρείται η καλλίτερη. Η κουερίνα είναι μία ποικιλία μηλιάς που καλείται να παίξει τον ρόλο της, τουλάχιστον στις περιοχές με υψηλή υγρασία.

ΔΑΜΑΣΚΗΝΙΑ

Συνέχεια από τη σελίδα 195

3. ΚΑΣΣΕΑΜΑΝ: Μεγάλος σφαιρικός καρπός με επιδερμίδα σκούρο βιολέ. Ωριμάζει τέλη Αυγούστου - αρχές Σεπτεμβρίου.

Οι αμερικανοί ερευνητές διασταυρώνοντας τις Ιαπωνικές ποικιλίες κατάφεραν να παράγουν καλύτερες ποικιλίες, παραγωγικές, με χονδρό μαύρο καρπό όπως οι Καλίτα Αγγελίνο, Μπλάκ Ντίαμοντ, Μπλάκ Σταρ και άλλες που τώρα εγκαταστάθηκαν σε συλλογή του Ινστιτούτου για να αξιολογηθούν. Εδώ πρέπει να τονισθεί ότι οι Ιαπωνικές ποικιλίες ανθίζουν νωρίς την άνοιξη με αποτέλεσμα στις βόρειες περιοχές της Χώρας μας να παθαίνουν ζημιές και να μὴν καρποφορούν, πράγμα που δείχνει ότι πρέπει να καλλιεργούνται στη ζώνη καλλιέργειας των εσπεριδοειδών.

Εάν ξεπερασθεί το πρόβλημα των αθηνειών Sharka και μυκοπλασματών με ανθεκτικές ποικιλίες, τότε η δαμασκηνιά θα μπορεί να αποτελέσει εναλλακτική λύση για την εκρίζωση οπωρώνων βερυκκοκιάς και ροδακινιάς που πλεονάζουν και δημιουργούν πρόβλημα διάθεσής τους.

Τα τελευταία χρόνια αμερικανοί ερευνητές φάχουν να βρουν ένα νέο φρούτο για να ικανοποιήσουν τις απαιτήσεις των καταναλωτών που ζητούν συνέχεια νέα προϊόντα. Μία προσπάθεια γίνεται, προς τη διασταύρωση της βερυκκοκιάς με τη δαμασκηνιά. Ήδη έχουν τα πρώτα υβρίδια που τα ονόμασαν «Plumcot».

ΝΕΕΣ ΤΙΜΕΣ ΧΟΝΤΡΙΚΗΣ ΠΩΛΗΣΗΣ ΜΗΛΩΝ ΣΤΟ ΒΕΛΓΙΟ

Το Βέλγιο είναι η χώρα που καλλιεργείται σε μεγάλη έκταση η ποικιλία μηλιάς Τζόναγκολντ. Στη χώρα αυτή επιστημάθησαν αξιόλογοι κλώνοι, πολλοί απ' αυτούς έχουν έντονο κόκκινο επίχρωμα το οποίο καλύπτει όλη την επιφάνεια της επιδερμίδας. Ένας τέτοιος κλώνος είναι και το μήλο Τζοναγκορέντ. Παρακάτω δημοσιεύουμε τις χοντρικές τιμές πώλησης των μήλων, κατά την καλλιεργητική περίοδο 1989 - 1990. Τα στοιχεία έχουν ληφθεί από το περιοδικό LE FRUIT BELGE, Τεύχος Νο 432 Έτος 1990, το οποίο είναι ειδικά αφιερωμένο στην ποικιλία Τζόναγκολντ.

Ποικιλία μηλιάς	Μέση χονδρική τιμή σε δραχμές
ΓΚΛΟΣΤΕΡ	58,90
ΓΚΟΛΝΤΕΝ ΝΤΕΛΙΤΣΙΟΥΣ	77,55
4η ΓΚΡΑΝΝΗ ΣΜΙΘ	100,76
3η ΕΛΣΤΑΡ	104,55
ΙΝΤΑΡΕΝΤ	52,30
ΚΟΞ ΟΡΑΝΖ ΠΙΠΙΝ	94,43
ΜΕΛΡΟΖΕ	51,53
5η ΜΟΥΤΣΟΥ	95,20
ΜΠΟΣΚΟΦ	80,81
ΟΥΓΙΝΣΤΟΝ	87,67
ΣΑΜΑΡΕΝΤ	64,40
ΣΜΟΥΘΙ	43,56
ΤΖΕΙΜΣ ΓΚΡΕΙΒ	43,56
2η ΤΖΟΝΑΓΚΟΛΤ	106,60
1η ΤΖΟΝΑΓΚΟΡΕΝΤ	129,03
ΤΖΟΝΑΘΑΝ	27,22
ΤΟΥΝΤΕΜΑΝ	67,10
ΤΡΑΝΣΠΕΡΕΝΤ ΜΠΑΑΝΣ	71,66

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, τα μήλα που πωλούνται ακριβότερα είναι τα εξής: Επικεφαλής βρίσκεται το μήλο Τζόναγκορέντ (129,03 δραχμές) και ακολουθούν το Τζόναγκολντ (106,60 δραχ.), Έλσταρ (104,55 δραχ.), Γκράννη Σμιθ (100,76 δραχ.) και Μουτσού (95,20 δραχ.). Τα σχόλια περριτεύουν.

Λιπάσματα - οργανικά και ανόργανα

Η ποιότητα των προϊόντων που παράγουν τα φυτά επηρεάζεται, σημαντικά, από τη θρέψη τους και τίθεται συχνά το ερώτημα, αν υπάρχει ποιοτική διαφορά, στα γεωργικά προϊόντα που προήλθαν από τα φυτά, που τράφηκαν αντίστοιχα, με οργανικά ή ανόργανα λιπάσματα. Υπάρχουν πολλοί που υποστηρίζουν ότι, η επιτυχία των υψηλών απο-

μορφή ανόργανων ιόντων, που προκύπτουν από την αποσύνθεση των οργανικών λιπασμάτων. Αυτός είναι ο βασικός λόγος, που δικαιολογεί το γιατί δεν υπάρχουν συνήθως μεγάλες διαφορές, ποιοτικές και ποσοτικές μεταξύ καλλιεργειών, που λιπάνθησαν με οργανικά ή ανόργανα λιπάσματα. Γενικά, τα οργανικά λιπάσματα δεν έχουν πλεονεκτήματα σαν προμηθευτές θρεπτικών στα φυτά. Τα φυτά δεν προσλαμβάνουν οργανικά υλικά, αλλά μόνο ανόργανα θρεπτικά (υπό μορφή ιόντων) που είναι τα ίδια, είτε αυτά προέρχονται από την αποσύνθεση της οργανικής ύλης, είτε από ένα χημικό εργοστάσιο.

Τα ανόργανα και οργανικά λιπάσματα, εν τούτοις, διαφέρουν κατά το βαθμό διαθεσιμότητας των θρεπτικών του φυτού που περιέχουν. Τα θρεπτικά στα οργανικά λιπάσματα και ειδικότερα το οργανικό άζωτο χαρακτηρίζονται από μικρό βαθμό διαθεσιμότητας. Μόνο περίπου το 1/3 του αζώτου, που περιέχουν τα οργανικά λιπάσματα, είναι δυνατό να προσληφθεί από μία καλλιέργεια κατά τον πρώτο χρόνο. Αντί η σχετική βραδεία απελευθέρωση του αζώτου από τα οργανικά λιπάσματα, μπορεί να έχει ορισμένα πλεονεκτήματα, πάνω στην ποιότητα της καλλιέργειας. Τα ίδια πλεονεκτήματα όμως μπορούμε να επιτύχουμε και με το άζωτο των ανόργανων λιπασμάτων, όταν είναι δυνατό να προστεθεί στο έδαφος, τότε κυρίως που τα φυτά το χρειάζονται. Η προσθήκη ογκωδών οργανικών λιπασμάτων στο έδαφος αυξάνει, αναμφισβήτητα, την περιεκτικότητά του σε οργανική ύλη, που ασκεί μία επωφελή επίδραση στη δομή του εδάφους, στη συγκράτηση του νερού, στον αερισμό και σε άλλες ιδιότητες του εδάφους. Τα ανόργανα λιπάσματα μπορούν επίσης

να αυξήσουν την περιεκτικότητα του εδάφους σε οργανική ύλη, καθώς οι μεγάλες αποδόσεις που επιτυγχάνονται μ' αυτά, παράγουν περισσότερα φυτικά υπολείμματα και ρίζες, που στη συνέχεια παραμένουν στο έδαφος.

Γενικά, δεν υπάρχουν θρεπτικά δεδαιμένα που να δείχνουν, ότι οι καλλιέργειες αντιδρούν περισσότερο στις οργανικές πηγές ενός θρεπτικού, απ' ότι στις ανόργανες. Στα περισσότερα πειράματα που έγιναν στο αντικείμενο αυτό, οι επιδράσεις των οργανικών λιπασμάτων στην απόδοση μιάς καλλιέργειας, μπορούν να ερμηνευτούν πλήρως με βάση τα παρεχόμενα στα φυτά θρεπτικά στοιχεία τους. Στις περιπτώσεις που ο εφοδιασμός των καλλιεργειών με θρεπτικά στοιχεία περιορίζει την ανάπτυξη των φυτών, τα οργανικά λιπάσματα αδυνατούσαν να δώσουν μεγαλύτερες αποδόσεις απ' ότι τα ανόργανα λιπάσματα, που περιείχαν τα φυτά την ίδια με τα οργανικά λιπάσματα ποσότητα θρεπτικών.

Η εξάρτηση της απελευθέρωσης του αζώτου των οργανικών λιπασμάτων απ' ό τις καιρικές συνθήκες προκαλεί συχνά προβλήματα κατά τη χρήση τους. Η μετατροπή του πρωταϊνικού αζώτου προς NH_4-N και στη συνέχεια προς NO_3-N , πραγματοποιείται από ένα αριθμό μικροοργανισμών του εδάφους, που οι μεταβολικές δραστηριότητές τους επηρεάζονται σημαντικά, από τις καιρικές συνθήκες. Χαμηλή θερμοκρασία ή ξηρασία, μειώνει τη δραστηριότητα των μικροοργανισμών, με αποτέλεσμα ο ρυθμός απελευθέρωσης του αζώτου να επιβραδύνεται. Έτσι, όταν η κοπριά παραχώνεται στο έδαφος κατά μία ξηρή άνοιξη, ο ρυθμός αποσύνθεσής της είναι βραδύτατος με αποτέλεσμα, Συνέχεια στη σελίδα 200

του Αστερίου Σιμώνη Δ/νού Ινστιτούτου Εδαφολογίας Θεσ/νίκης

δόσεων με τη χρησιμοποίηση ανόργανων λιπασμάτων, συνοδεύεται από μία υποβάθμιση της θρεπτικής αξίας της τροφής και ότι, για κάποιο λόγο, τα ανόργανα λιπάσματα είναι βλαβερά για τις καλλιέργειες και κατ' επέκταση για τον άνθρωπο. Η καλλιέργεια αυτών των αντιλήψεων, έχει πάρει, μάλιστα και επιχειρηματική μορφή και μερικές πόλεις στο εξωτερικό, έχουν καταστήματα και εστιατόρια που προσφέρουν ειδικές τροφές (τροφές υγείας όπως αποκαλούνται), που έχουν αναπτυχθεί «οργανικά», δηλαδή που έχουν λιπανθεί μόνο με οργανικά λιπάσματα (βιολογική καλλιέργεια).

Για το αδόξιο των αντιλήψεων αυτών, θα πρέπει κατ' αρχάς να αναφερθεί, ότι ακόμα και στα οργανικά λιπάσματα, τα περισσότερα θρεπτικά στοιχεία των φυτών βρίσκονται υπό ανόργανη μορφή και ορισμένα άλλα θρεπτικά στοιχεία, ειδικότερα το άζωτο και το θείο, μετατρέπονται σε ανόργανες μορφές από τους μικροοργανισμούς του εδάφους πριν ακόμα αυτά προσληφθούν από τις ρίζες των φυτών. Έτσι, αν και τα φυτά είναι δυνατό να λιπαίνονται με οργανικά λιπάσματα, παρ' όλα αυτά προσλαμβάνουν τα θρεπτικά στοιχεία υπό

Ταξινόμηση - χαρτογράφηση και αξιολόγηση εδαφών

Η Ελλάδα είναι μία από τις λίγες χώρες του κόσμου που δεν πραγματοποίησε μία συστηματική απογραφή των εδαφικών της πόρων αποτελεσματικά τον κίνδυνο αποτυχίας σε μία σειρά από πολύ σημαντικά και δαπανηρά έργα, όπως έγγειες βελτιώσεις, αναδιαρθρώσεις καλλιεργειών, αναδασώσεις, οικιστική ανάπτυξη και χωροταξικός σχεδιασμός. Συνεπώς για τη χώρα μας η απογραφή των εδαφικών της πόρων αποτελεί Εθνική, οικονομική και βιολογική ανάγκη.

Η ταξινόμηση - χαρτογράφηση και αξιολόγηση των εδαφών μαζί με την γονιμότητά τους αποτελούν τους δύο κυριότερους τομείς της Εδαφολογίας.

Με τη σύνταξη εδαφολογικών μελετών στη χώρα μας έχουν ασχοληθεί πολλοί φορείς. Οι κυριότεροι από αυτούς είναι τα Ινστιτούτα Εδαφολογίας, η Υπηρεσία των Εγγείων Βελτιώσεων, το Ίδρυμα Δασικών Ερευνών, το Κέντρο Πυρηνικών Ερευνών και το Ινστιτούτο Χημείας και Γεωργίας Ν. Κανελλόπουλος.

Οι μελέτες αυτές παρουσιάζουν ενιαία μεθοδολογία, αλλά συντάχθηκαν με διαφορετικά συστήματα ταξινόμησης και χαρτογραφίσεως εδαφών.

Από το 1977 άρχισε μια συστηματική προσπάθεια για την εκτέλεση ενός συστηματικού προγράμματος της κατάρτισης του εδαφολογικού χάρτη της χώρας και το 1981 ιδρύθηκε για το σκοπό αυτό το Ινστιτούτο Χαρτογράφησης και Ταξινόμησης εδαφών στη Λάρισα.

Οι εδαφολόγοι και όσοι ασχολούνται με την Γεωργία όταν λένε έδαφος, εννοούν το χαλαρό, μαλακό επιφανειακό στρώμα της γής, (μέχρι βάθος 1,50 μ.) που σ' αυτό μπορούν να ζήσουν και να αναπτυχθούν τα φυτά. Αυτό το στρώμα έχει σχηματισθεί από την αποσάθρωση των διαφόρων πετρωμάτων και μητρι-

κών υλικών κάτω από την επίδραση ορισμένων παραγόντων των εδαφογενετικών όπως λέγονται: και που είναι το κλίμα, η βλάστηση, οι ζωντανοί οργανισμοί, το τοπογραφικό ανάγλυφο και ο χρόνος.

Οι εδαφογενετικοί αυτοί παράγοντες μπορούν να δώσουν διάφορους συνδυασμούς (θεωρητικά άπει-

Ομάδα έρευνας: Α. Σπυρόπουλος - Η. Παρούση - Φ. Παπαδοπούλου. Εισηγητής Α. Σπυρόπουλος

ρους) κάθε δε συνδυασμός μπορεί να δώσει και διαφορετικό έδαφος. Αυτό το ξέρουμε και από την καθημερινή εμπειρία, βλέποντας να υπάρχουν διάφορα είδη εδαφών, όπως βαρεία, ελαφρά, κόκκινα, μαύρα, άσπρα. Αφού λοιπόν υπάρχει τόσο μεγάλος αριθμός εδαφών, υπάρχει η ανάγκη να τα γνωρίσουμε, μελετήσουμε και να τα ταξινομήσουμε. Η ταξινόμηση συνεπώς των εδαφών έχει σαν σκοπό να κατατάξουμε τα εδάφη σε διάφορες ομάδες δηλαδή σε διάφορες κατηγορίες που η κάθε μία από αυτές να περιλαμβάνει εδάφη τα οποία έχουν όσο γίνεται πιο πολλές ομοιότητες. Με άλλα λόγια να γίνει κάτι ανάλογο σαν το διαχωρισμό των διαφόρων κατηγοριών που κάνουμε στα χωράφια που πρόκειται να γίνει διανομή ή να μπουν στον αναδασμό, με τη διαφορά ότι η ταξινόμηση γίνεται όχι με πρακτικά κριτήρια, αλλά κυρίως με επιστημονικά που ισχύουν για τα εδάφη όλης της χώρας και ακόμα για τα εδάφη όλου του κόσμου. Αν π.χ. ορισμένα εδάφη της Θράκης τα κατατάξουμε σε μία Α' εδαφολογική μονάδα και ανάλογα εδάφη βρούμε στην Ήπειρο, Θεσσαλία, Ιταλία, Γαλλία και σε άλλες χώρες τότε και αυτά τα εδάφη θα τα ταξινομήσουμε στην ίδια μονάδα και θα ξέρουμε ότι έχουν τις

ίδιες ιδιότητες οπότε θα μπορούν να δέχονται και την ίδια αγροτεχνική λίπανση, πότισμα και τις ίδιες καλλιεργείες.

Για την ταξινόμηση των γεωργικών εδαφών εφαρμόζεται το σύστημα ταξινόμησης εδαφών Soil Taxonomy των Η.Π.Α. (Soil Survey Staff 1975). Ως γνωστό το σύστημα αυτό διακρίνει (6) έξι επίπεδα για τα εδάφη (κατηγορία - υποκατηγορία - μεγάλη ομάδα - υποομάδα - οικογένεια - σειρά).

Αφού μελετηθούν σε μία περιοχή οι διάφορες εδαφικές μονάδες που υπάρχουν, αυτές καταγράφονται σε ένα ευρετήριο, γίνεται δηλ. ένας χάρτης που μέσα σ' αυτόν απεικονίζονται οι εδαφικές αυτές μονάδες με τα όριά τους και με ορισμένο σύστημα, φαίνονται όλες οι λεπτομέρειες και πληροφορίες που είναι απαραίτητες για να βοηθήσουν αυτούς που ασχολούνται με τα προβλήματα της Γεωργίας.

Η εδαφολογική χαρτογράφηση είναι επιστημονική εργασία, ερευνητικής φύσης, που διεξάγεται στο ύπαιθρο από εδαφολόγους - χαρτογράφους και της οποίας τα परिणάματα θεμελιώνονται και με τα αναλυτικά δεδομένα. Η εργασία αυτή αποτελείται από τις παρακάτω φάσεις: Ταξινόμηση των εδαφών, χαρτογράφηση, ερμηνεία χαρτογραφικών μονάδων, καθορισμός καλλιεργητικών μονάδων, αξιολόγηση χαρτογραφικών μονάδων και σύνταξη μελέτης που περιλαμβάνει τους βασικούς εδαφολογικούς και θεματικούς χάρτες και κείμενο μελέτης αναφερόμενο στα δεδομένα όλων των φάσεων εργασίας.

Ο κύριος σκοπός του εδαφολογικού χάρτη είναι η απόκτηση γνώσεων για το εδαφικό περιβάλλον, η περιγραφή, απογραφή και αξιολόγηση των εδαφικών πόρων κατά ένα ενιαίο σύστημα σύμφωνα με τα

διεθνή δεδομένα.

Ειδικότερα οι πρακτικοί σκοποί τους οποίους εξυπηρετεί ο εδαφολογικός χάρτης και η χρησιμότητα αυτού είναι οι εξής:

1. Επιτρέπουν να γενικεύσουμε συμπεράσματα Γεωργικής έρευνας από μία περιοχή σ' άλλες περιοχές με όμοια εδάφη.

2. Αποτελεί αναπόσπαστο μέρος ουσδήποτε κριτίου προγράμματος γεωργικής έρευνας και γεωργικής ανάπτυξης.

3. Ο εδαφολογικός χάρτης είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την κατάρτιση ορθολογικών σχεδίων αξιοποίησης μεγάλων αγροκτημάτων καλλιεργουμένων ατομικά ή συνεταιριστικά και αυτό γιατί:

— Καθορίζει τη μορφή της εκμετάλλευσης (μεγάλη καλλιέργεια, δενδροκομία, κτηνοτροφία κ.λ.π.).

— Λύνει προβλήματα πρακτικά της καλλιέργειας (χρόνος και τρόπος καλλιεργητικών φροντίδων εδαφών, βαθείς κρύσεις, καύση καλάμιών, διατήρηση της δομής του εδάφους, συγκράτηση νερού

βροχής, καθώς τον τρόπο και την ποσότητα ποτίσματος).

— Προτείνει μέτρα προστασίας του εδάφους από τη διάβρωση, της οποίας οι καταστρεπτικές συνέπειες είναι ανυπολόγιστες για τη χώρα μας.

— Καθορίζει τις φροντίδες για τη διατήρηση και αύξηση της παραγωγικότητας των εδαφών (διατήρηση οργανικής ουσίας, λιπάνσεις κ.λ.π.).

— Καθορίζει τρόπους και συστήματα βελτιώσεως των εδαφών (ασβεστώσεις γυψώσεις κ.λ.π.).

4. Ο εδαφολογικός χάρτης αποτελεί τη βάση για όλες τις ταξινομήσεις γαιών (παραγωγικότητα και ενδεδειγμένων συστημάτων εκμεταλλεύσεως) και τη δημιουργία πολύ χρήσιμων θεματικών χαρτών, όπως ανθρακικού ασβεστίου, βάθος εδάφους, περιεκτικότητα σε λίθους, οξύτητα, κλίση, υδρομορφία, αλατότητας - αλκαλίωσης κ.ά.

5. Αποτελεί το κυριότερο βοήθημα για την εκτίμηση της αξίας των γαιών για περιπτώσεις απαλλοτριώσεων, αγορά κτημάτων, εκτίμηση ζημιών, αναδαμίσες κ.λ.π.

6. Ο εδαφολογικός χάρτης αποτελεί τη βάση για την εκπόνηση ευρύτερων σχεδίων επιτελικού χαρακτήρα όπως δημιουργία ζωνών καλλιέργειας, εγκατάσταση οικισμών, επέκταση πόλεων, βιομηχανικών ζωνών, τουριστικών χώρων, κατασκευής στραγγιστικών και αρδευτικών έργων, δρόμων κ.λ.π.

Από τα παραπάνω φαίνεται πόσο απαραίτητος είναι ο εδαφολογικός χάρτης, της πρωταρχικής σημασίας που μπορεί να παίζει σε κάθε προγραμματισμό του Υπουργείου Γεωργίας καθώς και σε άλλα Υπουργεία και τώρα ειδικότερα με την ένταξή μας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, πρέπει το πρόγραμμα της κατάρτισης του εδαφολογικού χάρτη της Χώρας να μπει σε κάποια καινούργια βάση με απόλυτη προτεραιότητα.

Λιπάσματα - οργανικά και ανόργανα

ΕΡΓΙΝΕ

Συνέχεια από την σελίδα 198

πολύ λίγο άζωτο να είναι διαθέσιμο στις καλλιέργειες, όταν αυτές το χρειάζονται. Αν μετά την ξηρή περίοδο, επακαλουθήσει ένα υγρό φθινόπωρο, τότε η ανοργανοποίηση του οργανικού αζώτου λαμβάνει χώρα πολύ γρήγορα και παρέχεται άζωτο στις καλλιέργειες, όταν αυτές πιά δεν το χρειάζονται. Αυτό δεν αποτελεί ένα θεωρητικό παράδειγμα, αλλά κάτι που συχνά συμβαίνει στην πράξη.

Η πλήρης αντικατάσταση των ανόργανων λιπασμάτων με οργανικά δεν είναι πραγματοποιήσιμη, σε μεγάλα κλίματα, στη σημερινή εντατική μορφή της γεωργίας. Όπου τα λιπάσματα τα οργανικά χρησιμοποιούνται, για να διατηρήσουν τα υψηλά επίπεδα απόδοσης των καλλιεργειών, υπάρχει αναπόφευκτα μία απαίτηση για ανόργανα λιπάσματα. Οι αποδόσεις των καλλιεργειών στα τέλη του προηγούμενου αιώνα, λαμβάνονται υπό συνθήκες, όπου ελάχιστες ποσότητες ανόργανων λιπασμάτων ήταν διαθέσιμες. Σε σύγκριση με τα σημερινά επίπεδα οι αποδόσεις εκείνες ήταν χαρακτηριστικά χαμηλές. Να εγκαταλείψουμε εντελώς τη χρήση των ανόργανων λιπασμάτων από τη σημερινή γεωργία, θα σήμαινε επιστροφή στις χαμηλές αποδόσεις των καλλιεργειών που λαμβάνονταν στα τέλη του προηγούμενου αιώνα, μ' όλες τις ανεπιθύμητες συνέπειες που τις συνοδεύουν.

ΔΙΑΒΑΖΕΤΕ

ΚΑΙ

ΔΙΑΔΙΔΕΤΕ

ΤΗ

«ΝΙΑΟΥΣΤΑ»

Δημήτρη Μάρτου: «Βεργίνα» μια περίπτωση ελγινισμού, αδικίας και παραχάραξης της ιστορίας

Κυκλοφόρησε πρόσφατα στην Βέροια (τις μέρες που γίνονταν το Συμπόσιο για την Μακεδονία) σε μικρό βιβλίο μια σειρά άρθρων του Δημ. Μάρτου που πρωτοδημοσιεύθηκαν στην εφημερίδα της Βέροιας ΗΜΕΡΗΣΙΑ, με τον τίτλο «Βεργίνα, μια περίπτωση ελγινισμού, αδικίας και παραχάραξης της ιστορίας».

Στην αρχή προτάσσεται μία σύντομη εισαγωγή του Κώστα Κάκαρη. Στη συνέχεια ο συγγραφέας, αρχιτέκτονας το επάγγελμα και μέλος της Ένωσης για την Ανάπτυξη και το Περιβάλλον, ασχολείται διεξοδικά με μια άλλη διάσταση του θέματος της Βεργίνας και των άλλων αρχαιοτήτων της επαρχιακής Ελλάδας, που τις οικειοποιείται το αθηναϊκό κέντρο.

Παραθέτει στοιχεία από την ιστορία των ανασκαφών και τους διάφορους δήθεν αρχαιολάτρες ξένους, που άρπαξαν τους ελληνικούς θησαυρούς δήθεν για να τους σώσουν. Προχωρεί στην σύγχρονη πρακτική των ελληνικών κυβερνήσεων για το απογύμνωμα των αρχαιολογικών θησαυρών της περιφέρειας για την ενίσχυση και εμπλουτισμό των μουσείων στην Αθήνα και Θεσσαλονίκη.

Αναφέρεται με παραστατικότητα στην διαταραχή του οικολογικού περιβάλλοντος της Βεργίνας από την έλλειψη χωροταξικού σχεδιασμού και προγράμματος.

Επίσης διακτραγωδεί την κατάσταση που βρίσκονται σήμερα οι Μακεδονικοί Τάφοι των Λευκαδίων στην περιοχή μας και την αποδίδει στα ίδια κέντρα που σηματοδοτούν την αρχαιολογική πολιτική και στην Βεργίνα.

Χαρακτηριστικά αναφέρεται σε ένα απόσπασμα του κεφαλαίου «Βερ-

Παρουσίαση - Σχόλια:

Γιάννης Καρατσιώλης

γίνα και τοπικισμός»: «Όλη η ζωή στην Ελλάδα μοιάζει σαν την Βεργίνα: συλημένη. Οι πόλεις, τα κτίσματα, τα δάση, η πολιτική, η δημοκρατία, τα κόμματα, όλα μοιάζουν με τα ερείπια του Παρθενώνα. Το πραγματικό μήνυμα που εκπέμπουν τα μνημεία δεν είναι το μήνυμα που ήθελαν οι δημιουργοί τους, αλλά οι συλητές τους. Το μήνυμα της ολοκλήρωσης, ωριμότητας

κρύβεται, στενάζει, καταπιέζεται κάτω από τα αποκαμιμένα από τον ιστορικό τους χώρο τμήματα. Εκπέμπουν το μήνυμα του Εθνικού διαιτισμού και της κοινωνικής ανωριμότητας. Ο Παρθενώνας δεν είναι το έργο μόνο του Φειδία, αλλά και του Μοραζίνη, του Έλγιν, του Καϊριακάκη, των εργολάβων του νέφους».

Συμπερασματικά πρόκειται για αξιόπρόσθετη μελέτη του θέματος που πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο διεξοδικής έρευνας και όχι εφημερολογίου.

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΧΕΙΜΩΝΙΑΤΙΚΕΣ ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΑ ΑΜΠΕΛΙΑ

Η φετεινή χρονιά ήταν για τους αμπελοουργούς ιδιαίτερα δύσκολη όσον αφορά την ποιότητα, αλλά και το κόστος παραγωγής. Οι συνεχείς βροχοπτώσεις υποβάθμισαν την ποιότητα των σταφυλιών και τους ανάγκασαν να αυξήσουν τον αριθμό των επεμβάσεων για την καταπολέμηση των εχθρών και ασθενειών των αμπελιών. Παρόλα αυτά σημειώθηκαν αρκετές προσβολές βοτρυττή, οξίνης σήψης και περονόσπορου κύρια την τελευταία περίοδο βλάστησης.

Συνήθως μετά τον τρυγητό περνά ένα διάστημα κάποιων μηνών στο οποίο οι αμπελοουργοί ξεκουράζονται για να επισκεφθούν τα αμπέλια τους την περίοδο του κλάδεματός.

Η φετεινή χρονιά όμως, με τα άφθονα μολύσματα κύρια του περονόσπορου που παραμένουν στα αμπέλια και αποτελούν εστίες μόλυνσης για την επόμενη χρονιά, επιβάλλει έναν τελευταίο ψεκασιό με βορδι-

γάλειο πολύ 2,5-3% με σκοπό τον περιορισμό των μολυσμάτων για την επόμενη χρονιά.

Επίσης την περίοδο του κλάδεματος είναι σκόπιμο οι αμπελοουργοί να έχουν μαζί τους διάλυμα ΜΠΕΝ ΛΕΙΤ 2,4% με το οποίο θα αλείβουν τις μεγάλες τομές του κλάδεματος. Αυτό γίνεται για να αποφευχθεί είσοδος από τις τομές αυτές του μύκητα *eutypa lata* (ΕΟΥΤΥΠΑ). Για τον ίδιο σκοπό είναι καλό το κλάδεμα να γίνεται αργά που και τα μολύσματα του μύκητα είναι λιγότερα και οι τομές επουλώνονται ευκολότερα.

Τέλος 20 μέρες μετά το κλάδεμα και πριν το φούσκωμα των σφθαλιών, κατά την δακρύρρεια πρέπει να γίνουν επεμβάσεις ενάντια στην ΙΣΚΑ, ΦΟΜΩΨΗ, και σε διαχέμιάζουσες μορφές εντόμων και ακαρέων με παλτούς δινιτροορθοκρεζολης (Σελίνον κ.λ.π.).

Η Γεωπόνος
ΧΑΡΟΥΛΑ ΣΠΙΝΘΡΟΠΟΥΛΟΥ

«FOLKMOOT» Η.Π.Α.

Οι εντυπώσεις μου από ένα αμερικανικό φολκλορικό

Ήθελα πολύ να βρεθώ στις Η. Π.Α. με τον ΠΥΡΣΟ. Το χρωστούσα στον σύλλογό μου και στον εαυτό μου. Μια παλιά πρόσκληση από τους Νκουσαίους της Βοστώνης, προορισμένη για τον ΠΥΡΣΟ, άλλαξε χέρια κατά τρόπο ανεπίτρεπτο. Πήγαν άλλοι στη θέση μας. Και έγινε ό,τι έγινε!

Η καινούργια πρόσκληση δεν ήταν από ομογενείς. Ήταν από το μεγαλύτερο φεστιβάλ των ΗΠΑ, το Folkmoot της Β. Καρολίνας. Ήρθε η πρόσκληση αυτή στον ΠΥΡΣΟ μετά τις τελευταίες του επιτυχίες στην Ευρώπη και τη συνάντησή μου στο Κογκρέσο του CIOFF, στο Μόντρεαλ του Καναδά, με τον «στατολόγο» συγκροτημάτων για το Folkmoot, παλιό πρόεδρο του φεστιβάλ, τον κ. Rolf Kaufman, έναν αξιολογώτατο αμερικανό επιχειρηματία.

Πληροφορίες για το φεστιβάλ

Το Δ.Σ. του ΠΥΡΣΟΥ δέχθηκε την εισήγησή μου και αποφάσισε την αποδοχή της πρόσκλησης. Με την απάντησή μας ότι δεχόμαστε την πρόσκληση μάς ήρθε ένας πλήρης φάκελλος με τις υποχρεώσεις μας και συνολικά και αναλυτικά το πρόγραμμα του φεστιβάλ. Τα πράγματα ήταν πολύ σοβαρά. Μπαίναμε σ' έναν μηχανισμό που θύμιζε το φεστιβάλ του Freiburg της Ελβετίας, αλλά εδώ τα επίπεδα ήταν πολλά και τα μεγέθη διαφορετικά.

Το Δ.Σ. μου έκανε την τιμή να μου αναθέσει την ευθύνη της αποστολής. Ζήτησα να έχω δίπλα μου τον δάσκαλο του χορευτικού και έφορο του Δ.Σ. κ. Σιπητάνο και ένα ακόμα μέλος του Δ.Σ., όπως επίσης την καθηγήτρια των Αγγλικών και Γαλλικών και παλιότερα δασκάλα του χορευτικού, θυγατέρα μου, Ζωή

φεστιβάλ

Βαλσαμίδου. Μου δόθηκε η κ. Αναστασία Ζολώτα, ενώ ο κ. Σιπητάνος, υπάλληλος της ΠΕΑΑΑ — ΟΛΥΜΠΟΣ, δεν μπόρεσε να έλθει.

Πληροφορίες για το φεστιβάλ μάς έδωσε και η πρόεδρος της ομοσπονδίας των φολκλορικών συλλόγων Καναδά κ. Λετίσια Μπουλοτάνο, που τίμησε με την παρουσία της, συνοδεύοντας το γκρουπ Φιλίπικιάνο, το φεστιβάλ της Νάουσας. Πρόσεξε, μου είπε, το Folkmoot. Είναι πολύ δυνατό φεστιβάλ και πολύ καλά οργανωμένο. Θα μάθειτε πολλά.

Είχαμε μάθει πολλά στο Freiburg το 1990, παρέμεινα να πλουτίσω και από τις εμπειρίες του Folkmoot. Εμπειρίες ενδιαφέρουσες και χρήσιμες σίγουρα μια και το φεστιβάλ του Folkmoot μαζί με το φεστιβάλ του Freiburg είναι δύο από τα τέσσερα μεγαλύτερα φεστιβάλ του κόσμου.

Η προετοιμασία του Πυρσού

Ο ΠΥΡΣΟΣ έχοντας την πρόσκληση και την απόφαση της συμμετοχής έγκαιρα, δούλεψε 10 μήνες προς τις εξής κατευθύνσεις:

1. Συγκρότηση της αποστολής. Καθορίστηκαν συνοδοί, οργανωπαίκτες, χορευτές.

2. Πρόβες. Σε καθημερινή βάση με στόχο την κάλυψη 8 διαφορετικών προγραμμάτων, σύμφωνα με το πρόγραμμα, οι χορευτές έχυσαν στην αίθουσα χορού του ΠΥΡΣΟΥ τον ιδρώτα της ζωής τους.

3. Βεστιάριο. Αποφασίσθηκε να πάρουμε μαζί μας, όπως και πήραμε, 6 οκτάδες στολών, 4 γυναικών (Ναούσης, Αν. Ραχιουλίας, Σαρακατσάνας, Αλεξάνδρειας) και 2 ανδρών (Μπούλιας και Γεροντική Να-

ούσης).

4. Αντιμετώπιση των εξόδων. Καταρίσθηκε ο προϋπολογισμός, καθορίσθηκε οικονομική συμμετοχή των μελών της αποστολής, που τελικά έφθασε τις 50.000 δραχ. κατ' άτομο, και υποβλήθηκε στο Υπουργείο Πολιτισμού με ημερομηνία 6. 12.1990 αίτημα για οικονομική ενίσχυση του συλλόγου με το ποσό των 1.800.000 δραχμών, εφόσον το Υπουργείο έκρινε ενδιαφέρουσα την αποστολή μας στις ΗΠΑ. Το ποσό αυτό ήταν το ελάχιστο που μπορούσαμε να ζητήσουμε, όταν είναι γνωστό ότι συγκροτήματα του κέντρου βγαίνουν έξω με όλα τα έξοδά τους καλυμμένα.

5. Επαφή με το φεστιβάλ. Είχαμε διαρκή επαφή με το φεστιβάλ. Η αλληλογραφία και τα ΦΑΞ πήγαινε κι ερχόταν. Κάπου ένοιωθα ότι είχα δίπλα μου τους ανθρώπους αυτούς και κουδεντιάζω μαζί τους, τον κ. Rolf Kaufman, την κ. Τζάκου Μπόλντεν και τους συνεργάτες τους, κι ευτυχώς γιατί τα προβλήματα ερχόταν βροχή.

Το ενδιαφέρον των φορέων της πολιτείας

Το ενδιαφέρον από πλευράς πολιτείας για την αποστολή μας στις ΗΠΑ εκδηλώθηκε έγκαιρα και μάλιστα επαυξημένο. Ενημερώθηκαν από το Υπουργείο Πολιτισμού όλες οι Υπηρεσίες και τα συναρμόδια Υπουργεία, των Εξωτερικών και το Υπουργείο Μακεδονίας Θράκης. Μάλιστα κληθήκαμε στο Υπουργείο Μακεδονίας Θράκης μετά από σχετικό έγγραφο του Υπουργείου των Εξωτερικών, να δηλώσουμε αν μπορούμε μαζί με την Αμερική να καλύψουμε και κάποια φεστιβάλ του Καναδά. Στην περίπτωση αυτή θα είχαμε αυξημένη Κρατική επιχορή-

γηση. Βεβαίως αποδεχθήκαμε την πρόταση.

Ατυχώς εκδήλωσε ενδιαφέρον για τον Καναδά κι ένα συγκρότημα που καταφέρνει να εμφανίζεται άλλοτε κέντρου και άλλοτε απαρτίας. Η εμπλοκή αυτή δημιούργησε μία κόντρα που μας έδραψε. Τελικά με την ματαιώση δύο φεστιβάλ του Καναδά δεν πήγε κανείς στον Καναδά. Έμεινε για μιάς η πρόσκληση της Αμερικής. Το ενδιαφέρον της πολιτείας, έντονο, μένει στο τέλος φραστικό! Με ένα ευγενικότατο έγγραφο το Υπουργείο Πολιτισμού μιάς ευχήθηκε καλή επιτυχία, μόλις ένα μήνα πριν από την αποστολή, και μιάς παρέπεμψε για οικονομική ενίσχυση στην Νομαρχία Ηιθαίας. Κάποιοι μιάς συμβούλευσαν να ματαιώσουμε την αποστολή. Τότε έγραψα στην εφημερίδα «ΛΑΟΣ» της Βέροιας ότι ο ΠΥΡΣΟΣ δεν αθετεί της υποσχέσεις του.

Το πανεπιστημιακό σεμινάριο

Μια από τις πιο σοβαρές παράλληλες εκδηλώσεις του φεστιβάλ ήταν το σεμινάριο στο Πανεπιστήμιο της Β. Καρολίνας.

Από τις 11 χώρες που συμμετείχαν στο φεστιβάλ επιλέχθηκαν τέσσερις: Ελλάδα, Ρουμανία, Πόρτο Ρίκο Ολλανδία.

Ένα από τα θέματα που αφορούσαν τη δική μας μέρα ήταν θέμα παγίδα: «γλώσσες και προφορική λογοτεχνία στη σύγχρονη Ελλάδα». Εισηγήτρια η κ. Nancy Sultan. Διαμαρτυρήθηκε στον κ. Kaufman για την έλλειψη ενημέρωσης και ζήτησε την εισήγηση της κ. Sultan και την εθνικότητά της, εφόσον σύμφωνα με το πρόγραμμα θα ακολουθούσε μετά την εισήγησή της δική μου τοποθέτηση. Η απάντηση ήταν η αντικατάσταση της κ. Sultan με την κ. Diana Freedman και βέβαια με θέμα διαφορετικό.

Στο σημείο αυτό θα πώ για μια άλλη φορά ότι δεν πρέπει εκδηλώ-

σεις αυτού του επιπέδου να μένουν ακάλυπτες από την ελληνική πλευρά. Η ενεργός και θετική συμμετοχή μας θα συντελέσει στην αναδιπλώση της ξένης σε βάρος μας παραγάνδας.

Το σεμινάριο πραγματοποιήθηκε στις 31.7.1991 το απόγευμα. Κράτησε 4 ώρες και ήταν άκρως ενδιαφέρον. Το παρακολούθησαν περίπου 80 ειδικοί και άνθρωποι του πνεύματος. Μετά την εισήγηση των θεμάτων από τους καθηγητές Chris Goertzen, «η εθνική μουσική παράδοση της Ελλάδας» και της κ. Diana Freedman «εισαγωγή στο ελληνικό φορμάκλор» κλήθηκα στο βήμα για τις δικές μου τοποθετήσεις.

Ακολούθησε η επίδειξη μουσικών οργάνων, στολών και χορών σε συνδυασμό με τα όσα λέχθηκαν από τους ομιλητές. Η ωφέλεια για την Ελλάδα, νομίζω, μεγάλη.

Οι ελληνικές Κοινότητες

Στην πόλη Άσπιλ ζούν 120 οικογένειες Ελλήνων δεμένες σε μια κοινότητα φοδερά οργανωμένη. Εκκλησία, βοηθητικοί χώροι, αίθουσα πολλαπλών χρήσεων, πρόσφατα ανακαινισμένη, κουζίνα για εξυπηρέτηση χιλιάδων ανθρώπων, ένα απέραντο οικόπεδο και άνθρωποι πετυχημένοι. Μπράβο τους.

Στην Σιάροτ οι Έλληνες περνούν τις 10.000 με πολλαπλάσιες φυσικά κοινοτικές δυνατότητες. Το ενδιαφέρον τους όμως είναι κλειστό. Είναι Έλληνες μεταξύ τους. Απάντι σε μιάς είναι αμερικανοί, ή θέλουν να λένε ότι είναι αμερικανοί. Μιλώ για την Άσπιλ.

Την Κυριακή 27.7.91 μιάς διατέθηκε από το Folkmoot ένα αυτοκίνητο και πήγαμε ντυμένοι με τις παραδοσιακές μας στολές στην εκκλησία. Η συγκίνηση ήταν μεγάλη. Στο σταθμό του φάλτη δύο λαμπρά μέλη της Κοινότητας, ο ένας εστιατορας με περίπου 15 εστιατόρια και

τη. Μου παραχώρησαν ευγενικά την θέση τους. Ψάλαμε μαζί!

Με την απόλυση της εκκλησίας το γκρουπ και μαζί και τα παιδιά της ομογένειας το έστησαν στο χορό. Μεταξύ των ενλεκτών ομογενών και η κ. Τούλα Αντωνάρα, δημοσιογράφος. Τα είπαμε καλά. Όταν ρώτησα γιατί δεν έδειξαν ενδιαφέρον στην πρότασή μας, μέσω του φεστιβάλ, να οργανώσουμε μια εκδήλωση για την Ελληνική Κοινότητα με το Ελληνικό γκρουπ, πήρα την απάντηση: πρώτο, γιατί είναι περίοδος διακοπών και δεν έχουμε πολύ κόσμο. Δεύτερο, εμείς εδώ είμαστε ότι καλύτερο υπάρχει στη Β. Καρολίνα. Εργατικοί, νομοταγείς. Δεν υπάρχει Έλληνας που να μην είναι πετυχημένος. Δεν σας μοιάζουμε (!). Κόλαφος στον κόλαφο...

Βεβαίως άλλαξαν τα πράγματα απέναντί μας στη συνέχεια. Η κ. Τούλα ήταν στο σεμινάριο, αλλά και πάρα πολλοί Έλληνες έσπευδαν να εξασφαλίσουν εισιτήρια για τις παραστάσεις μας. Στο τέλος ο κ. Chris Mutos δεξιώθηκε στο σπίτι του όλο το γκρουπ και στο γεύμα παρακάθησαν ο ιερέας και μέλη της Κοινότητας. Παρούσα και η κ. Αντωνάρα. Για άλλη φορά, είπαμε κι οι δύο, θα ξέρουμε. Θέλω να πιστεύω πως μια πρόκληση για το καλύτερο πήρε απάντηση με το καλύτερο. Οι Έλληνες μεταξύ μας μπορούμε να μοιάζουμε και στα ψηλά. Και γιατί όχι; μόνο στα ψηλά.

Συνεντεύξεις

Μετά το σεμινάριο είχαμε εκδήλωση ενδιαφέροντος από εφημερίδες και ραδιοφωνικούς σταθμούς για συνεντεύξεις. Ήταν εντυπωσιακός ο αριθμός και η ποιότητα των δημοσιογράφων και των μέσων ενημέρωσης που ήρθαν κοντά μας.

Θέματα γύρω από τα οποία σράφηκαν οι συνεντεύξεις, πολύ ενδιαφέροντα, ήταν:

1. «Ο χαρακτήρας της παραδοσιακής μας μουσικής». Στο θέμα

αυτό είχα σύμμαχο την εισήγηση του κ. Goertzen από την οποία και ξεκίνησα. Διεύρυνα όμως το θέμα γιατί θέση μου είναι ότι μουσική, χορός, ποίηση, φορεσιές, δράματα, τέχνη, πρέπει να τα δει κανείς όλα μαζί για να μιλήσει για τον χαρακτήρα ενός πολιτισμού.

Στη μουσική ρίζες μας είναι οι αρχαίοι Ελληνικοί τρόποι. Μιλήσαμε για τραγωδία και τραγούδι και για τους δύο δρόμους της μουσικής παράδοσης, την παραδοσιακή λαϊκή και την εκκλησιαστική. Αλλά μιλήσαμε και για τους χορευτικούς πόδες που συντηρούν μέχρι σήμερα τα αρχαία ελληνικά μέτρα.

2. «Πόσο η εθνική - παραδοσιακή μουσική προστατεύεται και καλλιεργείται σήμερα στην Ελλάδα από το επίσημο Κράτος».

Εδώ λέχθηκαν πικρές αλήθειες. Βεβαίως λέχθηκε ότι ιστορικές συγκυρίες από της συστάσεως του Ελληνικού Κράτους μετά την επανάσταση του 1821 έδωσαν το προβάδισμα στην Ευρωπαϊκή μουσική. Από τις αρχές όμως του αιώνα μας καταδύλλεται από ιδιωτικούς φορείς, σήμερα και από τα ωδεία μας, μια θετική προσπάθεια προς την κατεύθυνση της προστασίας και προβολής της εθνικής - παραδοσιακής μουσικής, που ευτυχώς ακόμα ζει.

Πολύ θετικό είναι ότι στην Ευρώπη σήμερα υπάρχει μεγάλο ενδιαφέρον για την μελέτη της ιδιόμορφης για τα Ευρωπαϊκά μέτρα, αλλά πολύ πλούσιας εθνικής μας μουσικής. Αναφέρθηκα στο ενδιαφέρον της Δυτικής εκκλησίας, των Ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων, αλλά και μουσικών Οργανισμών, οργανωτών μουσικών εκδηλώσεων και μέσων μαζικής πληροφόρησης. Παραδείγματα αναφέρθηκαν δύο. Η παρουσίαση εμβόλιμα στο Ίγκλις Μπάχ φεστιβάλ του Λονδίνου από την κ. Λίνα Λαλάντη, ηπειρωτικού παραδοσιακού «πολυφωνικού» τραγουδιού, μαζί με τον ΠΥΡΣΟ. Και

δεύτερον οι επιτυχείς παρουσίες Βυαντινών χορών (χορωδιών) στην Ευρώπη.

Άλλο θέμα ήταν η συνύπαρξη μας με τους Τούρκους στο Folkmoot. Οι Αμερικανοί εντυπωσιάστηκαν από την φιλική συνύπαρξη των μελών των αποστολών Ελλάδος και Τουρκίας σε όλα τα επίπεδα.

Λέχθηκε πως είναι φυσικό. Είμαστε γείτονες, συνυπάρξαμε, συζήσαμε επί αιώνες, και ως λαοί δεν έχουμε να χωρίσουμε τίποτα. Στα εθνικά θέματα σίγουρα η Τουρκία έχει πολλά να κάνει. Π.χ. έχει πολλά να κάνει προς την κατεύθυνση της παροχής ανθρώπινων δικαιωμάτων προς τους Έλληνες της Τουρκίας. Χωριά ολόκληρα ελληνικά στην ενδοχώρα ζούν στην προσωπική εξαθλίωση. Και εδώ χρειάζεται η συνδρομή της διεθνούς Κοινότητας. Η Τουρκία δεν θα κάνει τίποτα γι' αυτούς τους ανθρώπους, αν δεν υποχρεωθεί να το κάνει.

Ο πάγκος

Σύμφωνα με το πρόγραμμα μια μέρα του φεστιβάλ, την «ημέρα των Εθνών», όλα τα γκρουπ ήταν υποχρεωμένα να εκθέσουν για πώληση αντικείμενα που θα θύμιζαν την πατρίδα τους.

Εμείς είχαμε εντολή από το Δ.Σ. να καλύψουμε καθαρά έσοδα 500.000 δρχ. από την πώληση των σουβενιέρ. Ήταν όρος. Πήραμε λοιπόν μαζί μας δύο καλαθούρες εμπόρευμα! Και τις σέρναμε με τις αποσκευές μας, τις φορτωμένες με στολές, από αεροδρόμιο σε αεροδρόμιο.

Και τ' άλλα συγκροτήματα όμως δεν πήγαν παρακάτω. Ιδιαίτερα το Ρωσικό.

Είχα πολλά χρόνια να κάνω τον ψιλικάτζί! Πρώτη η κ. Σούλα Ζολώτα και το κατόπι της εμείς. Αγώνας σκληρός. Τόσο που ο μικρότερος της αποστολής μια βραδιά στον ύπνο του φώναζε: «θρί ντόλαρς-θρί ντόλαρς». Και το αποτέλεσμα του αγώνα. 600.000 και πάνω καθα-

ρές από ένα τζέρο 1.150.000 δραχμών.

Πέρα από την οικονομική ανάσα εκτιμώ ότι το παζάρι αυτό συνέδραμε ώστε και μέσα από αυτόν τον ανταγωνισμό να έλθουν πιο κοντά τα μέλη των συγκροτημάτων μεταξύ τους, αλλά και το αμερικανικό κοινό να έχει την ευκαιρία προσωπικής επαφής με μέλη των συγκροτημάτων. Το εμπόριο στην υπηρεσία του πολιτισμού.

Ελληνική βραδιά στο FOLKMOOT

«ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΑΒΕΡΝΑ Ο ΠΥΡΣΟΣ. ΜΕΝΟΥ»: χωριάτικη σαλάτα, τζατζίκι, σουδάκι, μουστάρτα. Οι συνταγές δωρεάν.

Βεβαίως και τα εδέσματα ήταν δωρεάν. Ήταν το τέταρτο γεύμα, της ημέρας, που πρόσφερε το Folkmoot με την συνεργασία των γκρουπ. Κάθε γκρουπ είχε προγραμματισμένα την βραδιά του. Όφειλε να οργανώσει τον χώρο, να τον διακοσμήσει, και από τις 11.00 μ.μ. μέχρι τις 01.00 π.μ. να κάνει πρόγραμμα για τα 300 μέλη των αποστολών και τους οργανωτές, και να προσφέρει εθνικά φαγητά.

Η βραδιά μας ήταν η πρότελευταία. Η τελευταία ήταν των οργανωτών. Από το πρωί οργανισμός. Ίδρες, πρόγραμμα, προμήθεια υλικών, κατασκευές, πρόδες, κουζίνα... Μπράβο σε όλα τα παιδιά, μπράβο στην δίδα Ζωή Βαλαμίδου και τον εξαίρετο συνοδό μας, τον φίλο μας τον Fred. Βεβαίως δεν μπορούσα να λείψω ούτε εγώ από την προετοιμασία.

Το πρόγραμμα περιλάμβανε: την αφή του φωτός (τελετουργικό). Την εξαφάνιση του προέδρου και την εμφάνιση του κοντού ως νάνου. Σάτυρα, παιχνίδια (μαντηλάκι, το δρασκελισμα του διαδρόμου), επίδειξη εκμάθησης χορών, τραγούδι, εκμάθηση τραγουδιών, χορός, προσφορά εδεσμάτων.

Ήταν μια πολύ πλούσια βραδιά

που κύλισε χωρίς να την καταλάβουμε. Εκτίμησή μου ότι σταθήκαμε στην οργάνωση της βραδυάς ισάξια με τους Ολλανδούς, που ομοιογενώς οργάνωσαν μια θαυμάσια βραδυά στη δική τους μέρα. Όσο για τα εδέσματα θα πώ πως δεν έφθασαν για μάζ, έγιναν ανάρπαστα.

Οι εμφανίσεις μας

Τοπική εφημερίδα της Νάουσας, από δική της πληροφόρηση, μίλησε για επιτυχία του ΠΥΡΣΟΥ στη Β. Καρολίνα των ΗΠΑ, προσθέτοντας την φράση «όπως πάντοτε». Επίσης ο πρόεδρος του πολιτιστικού κέντρου του Δήμου Νάουσας μίλησε για επαγγελματικού επιπέδου αντιμετώπιση υποχρεώσεων, αναφερόμενος στον ΠΥΡΣΟ.

Από πλευράς Αμερικής τα σχόλια ήταν ευμενέστατα. Οι οργανωτές μας χαρακτήρισαν δημόσια ως κληρονομίους και φορείς μιας πλούσιας, πανάροχιας, μεγάλης και πανέμορφης πολιτιστικής κληρονομιάς. Δυό φορές ο ΠΥΡΣΟΣ έγινε πρωτοσέλιδο, ενώ οι αναφορές στους χορούς, στις χοροεξέλιξεις, στη μουσική με συνοδεία φωτογραφιών ήταν καθημερινό φαινόμενο.

Στο φεστιβάλ του Folkmoot προσκεκλημένοι - φιλοξενούμενοι, ήταν πολλές προσωπικότητες από άλλα φεστιβάλ, ειδικοί ερευνητές και εκπρόσωποι χωρών. Μεταξύ αυτών και Τούρκος καθηγητής του Πανεπιστημίου της Κων/πολης, μόνιμο μέλος της κριτικής επιτροπής του φεστιβάλ της Dijon. Δημόσια ο κ. καθηγητής είπε πως από τα 11 γκρουπ ξεχωρίζει την Αργεντινή και την Ελλάδα.

Η προσωπική μου άποψη είναι ότι ο ΠΥΡΣΟΣ, πανέτοιμος όπως ήταν, με την εμπειρία που έχει σε επίπεδο υπευθύνων και μελών, με τον πλούτο των χωρών και των στολών του δεν ήταν εύκολο να χτυπηθεί. Κάλυψε όλες τις παραστάσεις με ξεχωριστά προγράμματα, χωρίς επαναλήψεις. Η τοποθέτησή του την

τελευταία βραδυά του φεστιβάλ στο φινάλε ήταν και δίκαια και αναμενόμενη.

Εδώ πρέπει να πώ, πως είναι κρίμα αυτά τα παιδιά που τόσα προσφέρουν για την προβολή της Ελληνικής παράδοσης στο εξωτερικό, να υποχρεώνονται από τα πράγματα να πληρώνουν χαράτσι μέχρι 50.000 δραχ. το καθένα, ο δε σύλλογός τους να μένει έκθετος μπροστά στο δίλημμα της οικονομικής καταστροφής ή της αθέτησης ανεπιληπμένων υποχρεώσεων. Τι να διαλέξει κανείς, όταν γνωρίζει ότι οι Ρουμά-

νοι, Σκοπιανοί, Τούρκοι και όσοι μας «αγαπούν» αλωνίζουν τα φεστιβάλ με πλήρη οικονομική υποστήριξη των Κρατών τους.

Θέλω να πώ ένα μπράβο στα παιδιά.

Εμείς κάναμε το χρέος μας για άλλη μια φορά. Η Πολιτεία ας κάνει το δικό της χρέος απέναντι στον σύλλογό μας.

Νάουσα 28.8.1991

Ο πρόεδρος του Συλλόγου και
Αρχηγός της αποστολής
ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΒΑΛΣΑΜΙΔΗΣ

Προσέξατε

- Οι στήλες της «ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ» είναι στη διάθεση όλων των Ναουσαίων και των φίλων του περιοδικού.
- Οι αποστελλόμενες για δημοσίευση εργασίες και άρθρα να είναι σύντομες σε 6 το πολύ σελίδες γραφομηχανής και να μην έχουν δημοσιευθεί σε άλλο περιοδικό ή εφημερίδα.
- Παράκληση οι εργασίες να γράφονται στη Δημοτική και με το μονοτονικό σύστημα.
- Η «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» δεν φέρει καμία ευθύνη για τις εκφραζόμενες γνώμες των συνεργατών της.
- Εργασίες είτε δημοσιευθούν είτε όχι δεν επιστρέφονται.

Ο ΕΦΙΑΛΤΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΣΕΦΟΝΗΣ

Εκεί, που φύτρωνε φλησκούνι κι άγρια μέντα
κι έβγαζ' η γη το πρώτο της κυκλάμινο.
Τώρα χωριάτες παζαρεύουν τα τσιμέντα
και τα πουλιά πέφτουν νεκρά στην υφικάμινο
Εκεί, που σμίγανε τα χέρια τους οι μύστες
ευλαδικά, πριν μπούν στο θυσιαστήριο.
Τώρα πετάνε τ' αποτοίγαροι οι τουρίστες
και το καινούργιο πάν να δουν διυλιστήριο.
Εκεί, που η θάλασσα γινόταν ευλογία
κι ήταν ευχή του κάμπου τα βελάσματα.
Τώρα καμιόνια κουβαλάν στα ναυπηγεία
άδεια κορμιά, σιδερικά, παιδιά κι ελάσματα.
Κοιμήσου Περσεφόνη στην αγκαλιά της γης.
Στού κόσμου το μπαλκόνι ποτέ μη ξαναβγείς.

Ν. Γκάτσος

**ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ ΧΟΡΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΟΣ
ΣΤΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΤΟΥ FOLKMOOT Η.Π.Α.**

Δαπάνες		Έσοδα	
1. Λεωφορεία ΝΑΟΥΣΑ — ΑΘΗΝΑ — ΝΑΟΥΣΑ	2X80.000 160.000	1. Εισφορές μελών αποστολής	23X50.000 1.150.000
2. Εισιτήρια ΑΘΗΝΑ — Ν. ΥΟΡΚΗ		2. «BUDAPEST TOURS» Εκχώρηση δικαιωμάτων	2.082.500
— ΑΘΗΝΑ	25X195.800 4.895.000	3. U.S. AIR (SPONSOR του Ελλ. Γκρούπ)	
3. Λεωφορείο από αερ. JFK		LAGUARDIA	6X78.328
LAGUARDIA	50.000		19X40.528 1.240.000
4. Εισιτήρια Ν. ΥΟΡΚΗ — ΑΣΒΙΑ		4. Προσφορά Φεστιβάλ (αντίτιμο μίθ ναυλ. Λεωφ. — P. MONEY)	415.000
— Ν. ΥΟΡΚΗ	25X78.328 1.958.200	5. Από πώληση Σουβενίρ	1.149.600
5. Οργανοπαίχτες	280.000	6. Προσφορά οργανοπαίκτων	134.600
6. ΓΕΝΙΚΑ ΕΞΟΔΑ: Αθηνών (VIZES),			6.171.700
Ιωαννίνων (μεταφορικά) φόροι -	119.200	Για την εξίσωση	1.844.200
Μπουρμπουάρς Αεροδρομίων, Γιογκχοσάλα-	535.400		
δίας (γρόμια), τηλέφωνα	8.100		
7. Αγορά Σουβενίρ			
8. Μανδύλια - Δώρα			
	<u>8.005.900</u>		<u>8.005.900</u>
ΑΝΟΙΓΜΑ ΣΥΛΛΟΓΟΥ	1.834.000		

ΝΑΟΥΣΑ 22.8.1991

ΟΙ ΣΥΝΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΕΣ

ΜΗΠΑΤΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
ΧΟΡΕΥΤΗΣ

ΖΟΛΩΤΑ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ
ΜΕΛΟΣ ΤΟΥ Δ.Σ.

ΑΝΤΙΦΑΚΟΥ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ
ΧΟΡΕΥΤΡΙΑ

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΒΑΛΣΑΜΙΔΗΣ
ΠΡΟΕΔΡΟΣ — ΑΡΧΗΓΟΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ

ΔΙΑΒΑΖΕΤΕ

ΚΑΙ

ΔΙΑΔΙΔΕΤΕ

ΤΗ

ΝΙΑΟΥΣΤΑ

